

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

LIDIJA KOZELJ

POZNAVANJE IN UPORABA DROG MED MLADIMI V OBČINI BLED

diplomsko delo

Ljubljana, 2006

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

LIDIJA KOZELJ

mentorica: doc. dr. Brina Malnar

POZNAVANJE IN UPORABA DROG MED MLADIMI V OBČINI BLED

diplomsko delo

Ljubljana, 2006

ZAHVALA

- ❖ *V prvi vrsti bi se zahvalila mentorici prof. dr. Brini Malnar za vse napotke in priporočila pri izdelavi naloge,*
- ❖ *zahvaljujem se vsem učencem blejske in gorjanske osnovne šole, ki so sodelovali pri anketi,*
- ❖ *Maji in Jaku, ki sta mi brez zadržkov podala svoji življenjski zgodbi,*
- ❖ *članom LAS-a Bled za vzpodbudne misli,*
- ❖ *ter ostalim, ki so verjeli vame.*

KAZALO

1) UVOD	5
2) NAMEN RAZISKOVALNE NALOGE	7
3) DEJAVNIKI ZAŠČITE IN TVEGANJA PRI UPORABI ALKOHOLA IN OSTALIH DROG MED MLADIMI	8
3.1 DRUŽINA	8
3.1.1 STARŠEVSKI PONOS	11
3.2 VPLIV OBDOBJA ODRAŠČANJA	12
3.3 PRITISK VRSTNIKOV	15
3.3.1 EKSPERIMENTIRANJE Z DROGO KOT DOKAZOVANJE ODRASLOSTI	17
3.3.2 PITJE ALKOHOLA (POGOJ) ZA PRIPADNOST SKUPINI	19
3.4 NAČIN PREŽIVLJANJA PROSTEGA ČASA	22
3.5 ZNAČILNOSTI LOKALNE SKUPNOSTI	24
3.5.1 PROBLEMATIKA MLADIH NA BLEDU	26
4) GLAVNE UGOTOVITVE RAZISKAVE ESPAD 2003	29
5) EMPIRIČNA ANALIZA POZNAVANJA IN UPORABE DROG MED MLADIMI V OBČINI BLED	34
5.1 ANKETIRANJE	34
5.2 GLOBINSKI INTERVJU	35
5.3 IZVEDBA ANKETE	35
5.4.1 OPIS VZORCA	36
5.4.2 SUBJEKTIVNO ZADOVOLJSTVO UČENCEV	37
5.4.3 ALKOHOL IN DROGE	44
5.4.4 ZNAČILNOSTI DRUŽINSKEGA OKOLJA	58
6) SKLEPNE UGOTOVITVE	66
7) LITERATURA IN VIRI	69
8) PRILOGE	71

1) UVOD

Najbrž bi bilo nenavadno in naivno pričakovati, da mladi v Sloveniji redkeje posegajo po dovoljenih drogah, kot sta alkohol in tobak ter po nedovoljenih drogah kot njihovi vrstniki v drugih evropskih državah. Toda če je bilo včasih mogoče zgolj na podlagi opazovanj in različnih razdrobljenih anket sklepati, kako resno vse te droge ogrožajo mlade pri nas in po svetu, imamo danes, preko različnih medijev, na voljo dovolj oprijemljivih podatkov, da ima izkušnje z nedovoljenimi drogami skoraj tretjina mladih, pitje alkohola in kajenje cigaret pa sta danes skoraj že stalna spremljevalca mladinske scene.

Ena izmed raziskav, ki takšne podatke dejansko podaja je tudi Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med všolano mladino (ESPAD), iz katere je razvidno, da so slovenski 15- in 16-letniki pri pitju alkoholnih pijač na evropskem povprečju, močno nad povprečjem pri vseživljenjski rabi marihuane, izstopajo pa še pri vdihovanju hlapov in pri opitosti v preteklem letu. Pod evropskim povprečjem pa so pri uporabi pomirjeval brez zdravnikovega recepta in pri sočasnem uživanju alkohola in tablet.

V teoretičnem delu diplomske naloge bom s pomočjo različnih avtorjev, ki se ukvarjajo z omenjeno problematiko, analizirala morebitne dejavnike, ki mlade lahko zaščitijo oziroma ne zaščitijo pred uporabo alkohola in drog. Govorila bom o vlogi: družinskega okolja, obdobja odraščanja, pritiska vrstnikov, prostega časa in lokalne skupnosti, ki so del življenja vsakega mladostnika in za katerega osebni razvoj je njihova vloga lahko še kako pomembna. V okviru posebnih družbenih pogojev pa so to lahko tudi sprožilni dejavniki, ki privedejo do uporabe alkohola in drog.

Poleg vpliva omenjenih dejavnikov moramo upoštevati tudi ostale dejavnike, s katerimi se soočajo današnji mladostniki. Pogosto so soočeni z željo po dokazovanju, ugajanju in pri tem prekoračijo meje dovoljenega. Seveda je tu tudi dejavnik upornišтва in nelagodja v širšem okolju. Lahko govorimo o pomanjkanju ljubezni v družini, morda nimajo možnosti udejstvovanja in potrjevanja prek različnih dejavnosti ali to možnost preprosto ignorirajo. Treba pa se je zavedati, da se mladostniki običajno zavestno odločijo za uporabo oziroma eksperimentiranje z drogami. Od njihove osebnosti in okolja, ki jih obdaja, pa je v veliki meri odvisno, ali bodo prešli med redne uživalce prepovedanih drog. Skupna značilnost večine mladostnikov zasvojenec je nizka stopnja samospoštovanja, nesposobnost navezovanja in vzdrževanja kakovostnih stikov z okoljem ter pogosto agresivnost.

Kot članico LAS-a Bled (lokalna akcijska skupina za preprečevanje zasvojenosti v občini), me problematika povezana z alkoholom in drogo med mladimi zanima že nekaj časa. Da pa bi poleg podatkov, ki nam jih ponujajo raziskave, kot je ESPAD, imeli na voljo še podatke dejanskega stanja uporabe alkohola in ostalih drog med mladimi v občini Bled, sem se odločila, da pripravim analizo stanja med osnovnošolci in jo uporabim v empiričnem delu diplomske naloge. Izvedla sem anonimno anketo med devetošolci v blejski občini in rezultate primerjala z rezultati iz raziskave ESPAD GORENJSKA 2003. Omenjena analiza mi bo v pomoč pri potrditvi glavne raziskovalne hipoteze, ki pravi, da so družinsko okolje, obdobje odraščanja, pritiski vrstnikov, prosti čas in lokalna skupnost, dejavniki, ki mlade lahko zavarujejo pred uporabo alkohola in ostalih drog, ki lahko vodijo v odvisnost.

Kot drugo metodo empiričnega raziskovanja sem uporabila kvalitativni globinski intervju, ki sem ga izvajala z bivšimi odvisniki iz blejske občine. Tu sem dobila njihove subjektivne poglede in dejanske razlage, kdaj in zakaj se je droga pojavila v njihovem življenju, koliko časa so jo uporabljali in kdaj so se odločili, da jo prenehajo uporabljati. Zanimal me je tudi njihov pogled na prihodnost. Kako gledajo na nove priložnosti in izzive. Kaj današnja družba v resnici pričakuje od bivših odvisnikov, kolikšna je stopnja prilagajanja novim, nenehno spreminjajočim se družbenim razmeram in koliko so pri vsem tem uspešni. Vsekakor je pričakovati, da potrebujejo visoko razvit občutek lastne vrednosti in samozavesti, ki jim zaradi etikete bivši odvisnik pomaga pri soočanju z morebitnimi predsodki o zasvojenosti, ki so na splošno prisotni v javnosti.

2) NAMEN RAZISKOVALNE NALOGE

- Glavni namen raziskovalne naloge je ugotoviti razširjenost uporabe alkohola in ostalih dovoljenih in nedovoljenih drog med mladimi v občini Bled. V anketi so sodelovali učenci, ki se v letošnjem šolskem letu že pripravljajo na konec osnovne šole in prvi vstop v srednjo šolo, kar po mnenju mnogih strokovnjakov, predstavlja enega najpomembnejših korakov v življenju mladostnikov. Predstavlja obdobje, ko se učenci morajo odločiti o naslednjem koraku, tukaj mislim na srednjo šolo, ki jih bo spremljala nadaljnjih nekaj let. Obdobje je lahko precej stresno, saj se učenci kar naenkrat morajo odločiti, kaj bi radi počeli kasneje v življenju. Nekateri prvič v življenju sprejemajo tako pomembno odločitev, saj so do sedaj za vse potrebne odločitve poskrbeli njihovi starši.
- Namen naloge je poleg ocene razširjenosti uporabe alkohola in drog, pridobiti še stališča učencev glede omenjene problematike, ter nekatere posredne indikatorje uporabe alkohola in drog.
- Naloga naj služi tudi kot osnova za izgradnjo in nadaljnje razvijanje preventivnih programov v zvezi s problematiko uporabe alkohola in drog med mladimi v občini Bled. Zato je bil moj glavni cilj raziskave zbrati podatke o poznavanju in uživanju alkohola, tobaka in ostalih drog med devetošolci ter jih primerjati s podatki, ki kažejo stanje na gorenjskih srednjih šolah. Prav prehod iz osnovne v srednjo šolo predstavlja obdobje, ko se večina mladostnikov prvič sreča z drogo, kar posledično pomeni, da se bo število tistih, ki so v moji anketi navedli, da še nikoli niso poskusili nobene od naštetih drog, verjetno kaj kmalu zmanjšalo. To vsekakor ni moja lastna trditev, ampak sklepanje iz primerjav podatkov, ki jih navajam v empiričnem delu naloge.

3) DEJAVNIKI ZAŠČITE IN TVEGANJA PRI UPORABI ALKOHOLA IN OSTALIH DROG MED MLADIMI

Različni statistični podatki vsepovsod po svetu kažejo na dejstvo, da so mladi najbolj izpostavljeni uporabi različnih drog prav v obdobju, ko oblikujejo svojo osebnost, to je od 12. leta starosti naprej. V tem obdobju morajo izoblikovati v sebi toliko stvari, kolikor jih ni potrebno v nobenem drugem starostnem obdobju. Postavljeni so pred kopico implicitnih družbenih pričakovanj, ki jih morajo artikulirati in ponotranjiti. Kako dobro jim to uspeva, pa je odvisno od zaloge humanega kapitala, ki ga v tem obdobju pridobijo. Vloga družbenega in družabnega življenja je tu zelo pomembna, zato tudi v nadaljevanju obravnavam dejavnike zaščite odvisnosti od drog, ki prav v mladostnikovem odraščanju igrajo pomembno vlogo v družbenem in družabnem življenju. Kot prvi dejavnik obravnavam družino, kjer se razvijajo primarni odnosi, ki mlade pripravijo na odraščanje v družbi tveganj, kar pomeni na eni strani povečano potrebo po kompetencah, znanjih in spretnostih, na drugi pa zmanjšanje ali celo zapiranje možnosti vključevanja oz. vstopanja v družbo. Sledi obravnava vplivov ostalih dejavnikov, ki tudi po moji presoji lahko zaščitijo mlade pred uporabo alkohola in drog.

3.1 Družina

Družina ima tako primarno vlogo pri samem razvoju mladostnika in predstavlja enega od najpomembnejših faktorjev, ki so povezani z njegovo socializacijo in čustvenim razvojem. Preko izkušenj, ki jih ima s člani svoje družine, se tokom življenja privaja na nove odnose in načine komunikacije, ki jih znotraj družinskega okolja ni poznal. Izkušnje mu pomagajo pri graditvi osebnosti in razvijanju odnosov, ki so v času odcepitve od družine zelo pomembni. Prav prvi koraki, ki so potrebni, da mladostnik prestopi v novo okolico, so najtežji. Tako zanj kot za starše. Starše predvsem "zaboli" spoznanje, da se je njihova vloga z vstopom njihovega otroka v mladostnika oziroma v obdobje adolescence, bistveno spremenila. »Odvisnost, tako značilna za dotedanje obdobje, preneha biti pogoj in spodbuda za otrokovo čustveno ravnotežje ter socialno varnost in postaja vedno močnejša ovira njegovemu celotnemu duševnemu zorenju. Zato mora mladostnik to odvisnost razrahljati, da bo lahko kos rastočim zahtevam, ki jih njegovi samostojnosti postavlja proces odraščanja« (Milčinski in drugi, 1986: 72).

Adolescenca na splošno predstavlja obdobje mladostnikovega odraščanja, v katerem igrajo pomembno vlogo odnosi v družini, saj adolescenca po Eriksonu (v Ule in Kuhar, 2003: 29) predstavlja odločilno dobo v razvoju identitete, kjer se odvija intenziven razvoj duševnih in telesnih sposobnosti mladostnika, večja pričakovanja družbe glede njegovih dejanj, odločitev in način sprejemanja socialnih vlog. Za mladostnika je zelo pomembno, da sprejme samega sebe, da razvije

ustrezno samopodobo in da ga tudi okolica sprejme kot takega. Erikson poudarja, da »mladostnik ali mladostnica, ki je, denimo že v zgodnjem otroštvu trpel/-a zaradi zavračanja okolice in si ni mogel/-a pridobiti niti temeljnega zaupanja vase in v druge, bo v krizi adolescence močno izpostavljen/-a regresiji v difuzijo identitete ali pa bo izbral/-a "negativno identiteto".«

Odraščanje na splošno predstavlja obdobje, ki mladostnikovo osebnost zaznamuje v mnogih pogledih in ga zaznamuje tudi z odhodom iz družinskega okolja v okolje, ki mu predstavlja veliko novih nepoznanih izzivov. In prav srečanje z novimi izzivi predstavlja za starše spoznanje, da se bodo morali za naklonjenost svojega otroka bolj potruditi. Mladostnik namreč začne graditi predvsem na svoji samostojnosti, starši pa se nehote oklepajo dotedanjih odnosov, da bi v otroku spodbudili spoznanje, kako pomembna je zanj družina. Takšno ravnanje staršev, ko otroka ne spustijo izpod nadzora, v največji meri le še spodbudi mladostnikovo težnjo po neodvisnosti. Strokovnjaki na tem področju, kot so Tomori, Kastelic in Mikulan, opozarjajo, da je otroka zelo težko obvarovati pred vsemi negativnimi vplivi in izzivi, ki ga čakajo v fazi odraščanja, zato je potrebno v družinskem okolju razviti predvsem odnose, ki temeljijo na enakopravnosti. Postaviti morajo meje med dobrim in slabim, med pravilnim in napačnim ravnanjem, ki se jih morajo držati vsi. Z mladostnikom se morajo pogovarjati odkrito, saj jim bo le tako zaupal. Znati ga morajo pohvaliti, ob morebitni nepravilni potezi pa mu morajo pokazati, kje in zakaj je bila storjena napaka.

Renerjeva ugotavlja (v Miheljak, 2002: 88), da je v zadnjih desetletjih v ospredje stopila kakovost starševskega razmerja s poudarkom na intimnosti, ki je zamenjala starševsko avtoritarnost. Namesto nje si obe strani želita občutljivosti in razumevanja. Starši in otroci so zato nenehno, vsakodnevno v procesu definiranja in redefiniranja lastnih družinskih vlog in odnosov in heteronomna pravila od zgoraj so tako rekoč neuporabna. Za večino sodobnega družinskega življenja je značilno intenzivno odnosno delo, nenehna medsebojna prilagajanja in dogovarjanja na vseh ravneh, med starši in otroki, med otroki samimi ter med starši. Zato so današnje družine bolj »delovno intenzivne«, kot so bile kdajkoli, visoka stopnja medsebojne tolerance in dopuščanja osebnih avtonomij pa ni videti rezultat starševskih šibkosti, nemoči in zloma avtoritete, pač pa prej odpovedi iracionalnih avtoritarnosti v korist medsebojno spoštuječega pogajalskega dela.

Starši morajo biti prav tako sami za vzor, njihova dejanja morajo biti usklajena z njihovimi besedami. Taschner predvsem poudarja (2001: 65), da starši prav s posredovanimi vrednostnimi predstavami pa tudi z lastnim vedenjem oblikujejo vedenje in vrednostna merila otrok. Otroci namreč dostikrat posnemajo vedenje svojih staršev, kar pomeni, da s tem pridobi vedenjski vzorec starejših pri otrocih odločilen pomen. »Zgled biti je preprosto, težko je narediti! Čemu koristi samo

govoriti o škodljivosti drog/alkohola, kako bomo posredovali vrednostno merilo »izogibati se drogam«, če sami sodimo med uživalce, na primer alkohola? Kako naj nekdo nastopi verodostojno, če pridiga o vodi, sam pa pije vino?«

Raziskovalci kot so Dekleva, Flaker in Auer ugotavljajo, da večina mladih, ki posegajo po drogah, izhajajo iz razdrtih domov, mnogi so odraščali v odsotnosti enega ali obeh staršev. »Raziskave v Evropi in posebej izrazito pri nas kažejo, da živijo enostarševske družine v primerjavi z drugimi oblikami družin v najtežjih življenjskih razmerah« (Ule in drugi, 1996: 42). V takšnih družinah izstopa tudi pogostost pitja alkohola predvsem pri očetu, kajenje cigaret pa je navada staršev, ki se v večini primerov prenese tudi na otroke. V družinah, kjer nasploh primanjkuje bližine, komunikacije, zaupanja in skupnega preživljanja prostega časa staršev in otrok, se težave, ki so povezane s pitjem alkohola in poseganjem po drogah med otroki, pojavijo v skoraj 80 % primerih. Da urejeno družinsko življenje predstavlja enega najpomembnejših varovalnih dejavnikov otrokovega "nesrečanja" z drogo, je v intervjuju poudaril tudi bivši odvisnik Jaka, ki danes kot svetovalec mladim v težavah opaža, da največ mladostnikov, ki imajo probleme z drogo, prihaja iz neurejenega družinskega okolja. Po lastnih izkušnjah v delu s "problematično" mladino in opažanjih, iz kakšnega družinskega okolja prihajajo ti mladostniki, pravi, da jih mogoče 5 % prihaja iz urejenega družinskega okolja, za vse ostale pa je zgodba preveč žalostna, da bi jo omenjal. Tudi v svoji zgodbi o odvisnosti, ki mi jo je podal v intervjuju, je izpostavil neurejene družinske odnose. »Ko zdaj gledam nazaj, vidim, da smo pri nas doma probleme vedno pod tepih pometali. To pomeni, da se nismo niti pogovarjali, niti problemov skušali razčiščevati. Za odraščanje sina je predvsem pomemben odnos z očetom, midva z očetom pa pravega odnosa nikoli nisva imela. Oče je lahko fizično prisoten, pa ga vseeno ni. Nikdar se nisva pogovarjala o stvareh, o katerih naj bi se oče in sin pogovarjala.« (Jaka, 15.12.2005)

Predaja drogi mnogokrat predstavlja tudi posledico dolgotrajnega nesporazuma med mladostniki in njihovimi starši, ki niso znali prisluhniti njihovim klicem na pomoč. »Bolj kot omejitve, ki so prilagojene mladostnikovi funkcionalni zrelosti, ogrožajo zdrav mladostnikov razvoj pomanjkanje čustvene opore staršev, odnosi, ki mladostnika zadržujejo pri osamosvajanju, in represivni vzgojni postopki, ki ga razvrednotijo ali ponižujejo« (Tomori in drugi, 1998: 22). Zato je še enkrat potrebno poudariti, da je komunikacija med družinskimi člani zelo pomembna. »Emocionalna nepovezanost med starši in otroki je najpomembnejši napovedovalec deviantnosti, veliko pomembnejši od razvez, zaposlenosti staršev in celo delinkventnosti staršev« (Ule in drugi, 2000: 106). S pogovorom se da hitro priti do vzroka določenega problema, s skupnimi močmi pa se ta problem da tudi odpraviti. Žalostno je dejstvo, da mnogo družin vzroke za težave spozna šele, ko so njihovi mladostniki že

zasvojeni z drogo. Šele takrat pridejo na dan določene resnice, pred katerimi so si prej zatiskali oči ali pa jih resnično niso opazili. Ne presenečajo pa tudi opažanja, da mnogo staršev s svojim ravnanjem ali odnosom, nezavedno spodbuja otroke k jemanju droge. S tem ko niso sposobni obvladati svojih čustvenih napetosti ali neurejenih družinskih odnosov, potiskajo otroke na rob in jim omogočijo, da si lajšajo bolečine z drogo ali alkoholom. Otroci v takšnih družinskih odnosih čustveno zelo trpijo in kot osebnostno še ne dozoreli, ne znajo sami poiskati pravih rešitev.

3.1.1 Starševski ponos

V intervjuju mi je bivša odvisnica od drog Maja priznala, da je dostikrat hotela staršem povedati, da je narkomanka in da naj ji pomagajo, toda te besede ji nikakor niso šle iz ust. »Jaz sem hotela to povedati, na kar je fotr prišel en dan domov in zahteval, da naj pokažem roke. Jaz sem ga samo gledala, vsa zadeta sem na kavču spala, nikoli pa se zares nisem ne vem kako pazila in skrivala rok. Fotra bi kmalu kap zadela in še danes ne ve, kako je tisti dan pripeljal do doma. Jaz fotra še nisem videla tako šokiranega kot takrat. Takrat sem razmišljala, zakaj nisem šla na Bled, da bi se ga še enkrat zadela, samo to mi je šlo po glavi. In potem sta naše dva takoj šla v akcijo, kam me bodo poslali, kaj je najboljše zame. Starši so bili prvi, ki so mi pomagali takoj, ni bilo dva dni sta že imela programe za komune. Fotru je povedala kolegica, še pred tem pa ga je nekajkrat opozorila, da naj se malo pogovori z menoj. Tako me je večkrat vprašal, kako sem, jaz pa v redu, hvala in adijo. Tokrat pa mu je kolegica povedala konkretno. Nikoli me ni nobeden od staršev obsojal, boljše podpore ne bi mogla imeti. Bila sem zelo vesela, da so me dobili in takrat sem se resnično odločila, da preneham« (Maja, 14. 12. 2005).

Pravilno odzivanje staršev na konkretne probleme otrok je zelo pomembno za reševanje le-teh, saj dostikrat tako imenovani obrambni mehanizem staršev, ki problema ne priznava, vodi naprej v še slabše stanje. Majini starši so se pravilno odzvali na problem in tudi med samim procesom zdravljenja od odvisnosti, hčeri vedno stali ob strani. Popolnoma drugačno izkušnjo pa je imel Jaka, saj starši problema nikoli niso želeli "videti" oziroma se sploh niso želeli pogovarjati o njem. V tem primeru lahko govorimo tudi o neustreznem starševskem ponosu, ki otrokovih težav ne priznava oziroma jih noče "videti".

»Eden pomembnih dejavnikov pri tragediji odvisnosti je neustrezen starševski ponos. Prav ta ovira ustrezno aktivnost staršev, morda vse dotlej, dokler ni prepozno. Ponos je tisti, ki jim pravi, da se to lahko zgodi drugemu, mojemu otroku, naši družini pa ne. To je nevaren proces, ki pomembno ovira ustrezno reševanje problema, saj starše običajno bolj paralizira kot mobilizira« (Auer, 2001: 18). Da se je njihov otrok srečal z drogo v starših zbudi najgloblje strahove in čustva, kar povzroči, da se v

situaciji ne najdejo in kot posledica tega privre na dan obrambni mehanizem, ki vsako drugačno otrokovo obnašanje odobrava in zagovarja kot muho odraščanja in pubertete. Poleg tega da sami pri sebi morajo priznati, da se jim to res dogaja, se borijo še z občutkom krivde, da jim je kot staršem spodletelo na celi črti in da bo to opazila tudi okolica. Staršem je v takšni situaciji nemogoče dopovedati, da se to lahko zgodi vsakomur. Dr. Milan Krek, direktor Urada Vlade Republike Slovenije za droge opaza, da starši ob doumetju resnice reagirajo zelo različno. »Nekateri se zaprejo vase in se utopijo v žalovanju in celo depresiji, drugi spet postanejo agresivni, in tretji se še sami začno "zadevati", na primer z alkoholom. Nekateri pa vendarle stopijo do prijateljev in znancev« (v Harm, 1997: 194).

3.2 Vpliv obdobja odraščanja

Mladostništvo je obdobje posameznikovega razvoja, ki ga pripravlja na konec otroštva in uvaja v začetek odraslosti. Je obdobje, ki ga vsak doživlja po svoje in je po mnenju mnogih (staršev, pedagogov, psihologov) verjetno najtežja faza človekovega razvoja, saj se mladostniki v njej spopadajo z najrazličnejšimi novimi pogledi na svet in informacijami, ki jih v svoje dobro sprejemajo ali pa zavračajo.

Kot poudarja Uletova (1996: 18) skladnost med pričakovanji mladih in pričakovanji družbe redko nastopa spontano, zato imamo opraviti z zapletenim procesom medsebojnega prilagajanja mladih, družbenih skupin in institucij, ki spremljajo mlade na njihovi poti v odraslost. »Odraščanje« zato že dolgo ni več ustrezen izraz, ki bi razložil proces prehoda od otroštva v odraslost. Izraz namreč vsebuje predstavo o kontinuiranem in navidezno naravnem procesu rasti in prehoda od »nedoraslosti« otrok k »zrelosti« odraslih, vendar pa v dejanski adolescenci sodobne mladine ne najdemo kontinuitete in naravne rasti, temveč prelome, konflikte in številne socialne dogovore glede definicij otroštva, mladosti, mladine, odraslosti itd., ki se stalno spreminjajo in prilagajajo konkretnim življenjskim okoliščinam in usmeritvam posameznikov in posameznic.

Adolescenca se tako kot obdobje intenzivnega duševnega razvoja v svojem začetnem delu časovno prekriva s puberteto, obdobjem aktivnega telesnega zorenja. Hormonske spremembe in še labilna in nepredvidljiva odzivnost avtonomnega živčnega sistema se hkrati z drugimi telesnimi spremembami odražajo tudi na spremenljivem in težko obvladljivem čustvovanju in dinamičnih razpoloženjskih stanjih, ki jih mladostnik zelo težko usmerja, umirja in prilagaja stvarnim razmeram. Samonadzor, ki je zreli osebnosti bolj dosegljiv, je za mnoge mladostnike dolgo ena najtežjih nalog pri usklajevanju z okoljem. Zato njegovo vedenje često mnogo bolj odraža njegova čustvena stanja kot pa razumsko presojo. Tudi notranjo tesnobo, vključno neugodno občutje notranje praznine, je mladostniku mnogo

lažje zapolniti s takojšnjimi neposrednimi dejanji ali akcijami kot pa z neko dolgotrajno, zanj naporno, pa četudi tvorno in koristno dejavnostjo, ki bi mu daljnoročno prinesla zadoščenje. Že po naravi svojega razvojnega obdobja je mladostnik nestrpen in neučakan, odgoditev izpolnitve neke namere je zanj pogosto pretežka preizkušnja. (Tomori v Šelih, 2000: 92)

Glede na vse razvojne značilnosti, s katerimi se soočajo mladostniki, je pravzaprav razumljivo, da se kdaj pa kdaj vedejo v nasprotju s splošnimi socialnimi merili in nasploh pričakovanji družbe. Tako lahko rečemo, da je uživanje alkohola in ostalih drog med mladostniki (zaradi teme diplomske naloge omenjam samo alkohol in droge), danes sestavni del socialnega vedenja, kar pa seveda ne pomeni, da so (vsi) mladostniki od teh sredstev odvisni. V največih primerih gre samo za občasno ali eksperimentalno uživanje, ki zaradi svoje narave uživanja ne vpliva odločilno na mladostnikov razvoj in njegove odnose z okolico. Gre torej za prehodno obliko vedenja, ki jo večina mladih tokom srednje šole opusti, pri nekaterih pa se ta oblika spremeni kar v redno uživanje.

Upoštevati je torej potrebno, da mladostnik vstopa v družbeno stvarnost pri njenih različnih vhodih, a je še ne razume povsem, tako kot tudi ne razume še dodobra samega sebe in svoje vloge v tej stvarnosti. Ko se poskuša vključiti v dogajanje v svojem širšem okolju, je neredko preveč vihrav in neposreden ter premalo takten, da bi bil sprejet tako, kot si želi sam. Burnost njegovih reakcij in njegova nestrpnost pri prizadevanju k ciljem, ki si jih je zastavil, porabljata veliko njegove energije in sta često izvor napetosti med njim in ljudmi v njegovem okolju. Tesnoba in razočaranje, ki ju tako doživi, nista v spodbudo njegovemu samospoštovanju in se rada dušita bodisi v nezadovoljstvu s samim seboj in občutjih krivde, ali pa se izlijeta v nezadovoljstvo s svetom in negativen odnos do vsega, kar se okrog njega dogaja. (Milčinski in drugi, 1986: 63)

Nezadovoljstvo in negativen odnos do okolice sta bila prisotna tudi v mladih letih bivšega odvisnika, ki mi je svoje otroštvo in odnos do osnovne šole opisal takole: »To bi mogla biti prednost, pa se je potem v otroštvu oziroma v razvoju pokazala za minus, da sem imel kar precej visok inteligenčni kvocient in sem se npr. že pred vstopom v osnovno šolo naučil pisati in brati. Tako so se problemi začeli s samim vstopom v osnovno šolo, saj se otroci tu začnejo učiti pisati in brati, jaz pa sem vse to že znal in me to ni zanimalo. Vsaj mislil sem, da vse to že obvladam. Ker me ni zanimalo in nisem mogel biti pri miru, ker sem bil blazno živahen in ker se takšno obnašanje takratnim učiteljicam ni zdelo primerno, so me pač napotili k šolski psihologinji, ta pa naprej v Kranj na psihiatrijo. Tam so me ocenili kot hiperaktivnega in mi predpisali Retalin, kar je krepko pomirjevalo. Takrat pa so se v meni začeli pojavljati tisti osnovni kompleksi in frustracije. Zelo dobro sem se namreč zavedal, da mene vozijo k določenim psihologom in psihiatrom, mojih sošolcev pa ne. In sem se avtomatično

počutil drugačnega, drugačnega kot manjvrednega. Ker sem izstopal iz množice, sem to avtomatično vzel kot slabše. V nižjih razredih sem bil povprečen učenec, od 5. razreda naprej pa sem bil čisto odtrgan. Nikogar več nisem hotel poslušati, ničesar sprejemati od drugih, nobene vzgojne metode niso več prijele in podivjal sem še bolj. Nekje v 7. razredu name ni imela vpliva nobena avtoriteta več, tako da sem začel hoditi od doma že vsak dan. Tu se je začelo tudi z alkoholom, cigaretami in travo. Starši so mogoče sami sebi lagali, da je takšno obnašanje normalno in da to počno tudi drugi. Zato da se jim ni bilo potrebno s tem ukvarjati.« (Jaka, 15. 12. 2005)

Starši morajo biti prav zaradi podobnih življenjskih izkušenj, ki jih je navedel bivši odvisnik, pripravljene tudi na otrokovo prehodno depresivno nerazpoloženje, stanja razdražljivosti, odklonilno vedenje in v nekaterih okoliščinah tudi na nagnjenje k nazadovanju. Takšno vedenje otroka naj poskušajo razumeti in se spomniti na čase, ko so sami doživljali podobne težave. Potrebno si je vzeti dovolj časa in otroku pomagati, saj drugače težave ne bodo izginile kar same od sebe. Na tem mestu je potrebno poudariti, da so današnji mladostniki zaradi vse večjih pritiskov in zahtev iz okolice, pod veliko večjim pritiskom kot pa so bili npr. njihovi starši. Od njih se pričakuje čim višja izobrazba, znanje tujih jezikov, vsa mogoča priznanja na družbeni in kulturni ravni, ki jim bodo koristila kasneje v življenju, ko bodo iskali službo in si krojili kariero.

O podobnih pričakovanjih, ki dostikrat nehote prihajajo iz naše bližnje okolice in za katere se čutimo odgovorne, je govorila tudi Maja: »Zdaj ko jaz gledam nazaj, kot najpomembnejši vzrok drogiranja vidim že osnovno šolo, ko je bilo sicer še vse lepo in prav, prisotna je bila le nenehna tekmovalnost oziroma nezadovoljstvo s samim seboj. Ali sem od sebe preveč pričakovala ali so nehote drugi pokazali, da še več pričakujejo od mene, pa jaz tega nisem mogla doseči. Sama sem se primerjala s tistimi, ki so bili boljši od mene. Nikdar nisem bila zadovoljna sama s seboj. Če gledam nazaj, mislim, da so starši pričakovali, da bi bila še bolj uspešna, kot sem bila, vendar me nikoli niso "gnali" k temu. Veliko so se ukvarjali z menoj in mi vedno pomagali« (Maja, 14. 12. 2005).

Na tem mestu bi rada podala teorijo o novem narcističnem socializacijskem tipu, ki jo je zaradi posledic socialnih in družbenih sprememb razvil Thomas Ziehe. Govori o kompleksu vse večje ranljivosti mladih, o kateri sta govorila tudi bivša odvisnika, saj sta bila oba že v otroških letih obremenjena z določenimi kompleksi, ki so pripomogli k težjemu vzpostavljanju konsistentnih in poglobljenih socialnih odnosov z njuno okolico. Tu vsekakor ne postavljam diagnoze za moja respondenta, ampak želim predstaviti teorijo, ki nasplošno govori o odraščanju in v kateri se lahko prepoznajo določene lastnosti današnjih mladostnikov.

Novi narcistični značajski tipi ne zmorejo avtonomno nadzorovati občutka svoje samovrednosti. Sami sebe lahko sprejemajo le tako, da se naslanjajo na druge. So močno ranljive osebe, njihova čustva so ekstremno odvisna od okolja. Brez ljudi, ki jim dajejo čustveno podporo in oporo, so brez moči. Tedaj za svojo »nesrečo« krivijo vse okrog sebe. Da bi se osebe z narcisistično identitetno strukturo izognile grožnji izgube samospoštovanja in samopodobe, razvijajo obsežne obrambne mehanizme, kot so npr. zadržanost pred medosebno bližino, odpoved odpiranju pred drugimi, ofenzivnost in tvegane oblike samovrednotenja. To lahko vodi v stanje »trajne previdnosti brez veselja«. Ziehe trdi, da pri novem narcisizmu mladih ne gre za to, da bi bili »preveč narcisistični«, npr. preveč zaverovani vase, egoistični itd., temveč nasprotno, da so »premalo narcisistični«. Ziehe poudarja, da je zdravilo proti tovrstnemu narcisizmu »produktivni narcisizem«, kar med drugim pomeni sposobnost, da prerastemo otroške sanje po popolni zadovoljitvi in sreči, ne da bi jih pozabili ali potlačili. (Ule in Kuhar, 2003: 38)

3.3 Pritisk vrstnikov

Prehod iz otroka v mladostnika je faza, ki je v očeh otroka, poleg družine, najbolj povezana prav z odraščanjem v skupini vrstnikov. To mladostniško obdobje je bolj kot vsa druga, prepleteno s pomembnimi drugimi, ki jih mladostniki vidijo prav v svojih vrstnikih oziroma pripadnikih iste generacije. Različni avtorji (Ule, Sande, Kastelic idr.) v zvezi z odraščanjem obravnavajo kot ključen pojav individualizacijo, ter v zvezi s tem govorijo o povečevanju obsega tveganj, ki jih morajo tekom odraščanja prevzemati mladi. Mladi se na izzive individualizacije odzivajo z mešanico progresivnih (večja avtonomnost, odgovornost za lastna dejanja) in tudi regresivnih (pomanjkanje samozaupanja, beg pred realnostjo, agresivnost) oblik. (Ule in Miheljak, 1995)

S pojavom individualizacije mislimo na celoto družbenih procesov in izkušenj, za katere je značilno po eni strani raztapljanje vnaprej predpisanih in standardiziranih življenjskih oblik, kot so razredna pripadnost, spolne vloge, jedrna družina itd., po drugi strani pa razpad urejenih normalnih biografij, življenjskih vodil in okvirov življenjskih orientacij. V tradicionalnih družbah je bil posameznik tako rekoč vrojen v določen socialni položaj, v modernih razmerah pa moramo nekaj storiti sami, da dosežemo določeno družbeno mesto. Vedno znova, ne samo enkrat za vselej, se moramo uveljavljati v konkurenčnem boju za omejene vire. (Ule in Kuhar, 2003: 22)

Tveganja izvirajo iz dejstva negotove, nejasne in hitro se spreminjajoče družbe, v kateri lahko predstavljajo tradicionalni vedenjski vzorci in spoprijemalne strategije, ki jih otrokom poskušajo posredovati njihovi starši, celo oviro oziroma povečujejo obseg in težo neizbežnih tveganj. Mladi se zato raje zatekajo v družbo svojih vrstnikov, ki imajo za njihovo osebnostno rast ogromen pomen. Z

vrstniki se mladostnik primerja, z njimi tekmuje, prek njihove podobe razpozna svojo lastno in postaja z njo domač. Tudi Uletova (1996: 224) poudarja, da je takšna socialna vključenost pomembna za mlade, ki prehajajo iz obdobja otroštva v obdobje odraslosti. »Mladi so v obdobju intenzivnega oblikovanja svoje osebne in socialne identitete. Za oboje pa je bistvenega pomena, da dosežejo pozitivno potrditev pri drugih ljudeh. Drugi pomenijo zrcala, v katerih odseva posameznikova samopodoba zaradi občutka varnosti in izmenjave s socialnim svetom. Kvaliteta odnosa s temi osebami pa soodloča samopodobo mladega posameznika in umeščanje posameznika v socialni svet.«

Maja v svoji zgodbi o odvisnosti glede vpliva okolice poudarja, da takratna družba nikoli ni dobesedno zahtevala oz. pričakovala, da naj poskusi določeno drogo in tudi danes nikogar ne obtožuje za svoja pretekla dejanja. Ko je prvič poskusila heroin, ga je poskusila na lastno željo in tudi nadaljevala tako. Poudarila je, da ga ni poskusila zaradi drugih, ampak zaradi nje same. »Z družbo smo redno zahajali v tisti lokal, kjer ni bilo problema dobiti tako kokain kot tudi heroin. Točno se je vedelo, kdo kaj uporablja. Meni je nekoč natakariča rekla, da ima hors in če želim, ga lahko probam. Sama sem rekla, da bi probala. Heroina me ni bilo strah in tako sem prvič probala. Na začetku sem ene 3-krat tako bruhala, sploh mi ni bilo dobr, ampak sem hotela prav zaradi kompleksa, ki izvira že od osnovne šole, nadaljevati. Počutila sem se, kot da sem nekaj več, da kaj pa tisti smrtniki k tamle po cesti hodijo, vedo, kaj je življenje. Vse frustracije in probleme, ki jih imaš, lahko s heroinom dol potlačiš, na vse gledaš z viška« (Maja, 14. 12. 2005).

Jaka pa se svojih vrstnikov v obdobju odraščanja spominja takole: »Vedno sem se počutil manjvrednega med vrstniki, to sem si nekako vcepil v glavo. Kot otrok sem bil bolj plašen, tam okoli prvega in drugega razreda so me vrstniki vedno maltretirali, pa se nisem upal braniti, oni so vedno blazno uživali, jaz pa sem bil blazno ponižan. Skozi leta sem jim to vse krepko vrnil. V osnovni šoli sem si tako poiskal malce starejšo družbo, ki me je vzela za svojega. Tu se mi ni bilo treba dokazovati, malce sem tudi lahko " nafilal " svoj ego, saj sem na sošolce gledal kot na neke mulce, ki so ostali tam zadaj. Ta družba mi je omogočila, da sem pil alkohol, kadil travo, ampak nikoli niso bili oni odgovorni za moje početje. Družbo si vsak poišče sam, takšno kot jo hoče. Tako sem že proti koncu 8. razreda prvič probal tudi heroin« (Jaka, 15. 12. 2005).

Oba sta se gibala v družbi vrstnikov, za katero lahko rečemo, da je bila odklonska družba in da je nanju vplivala negativno, čeprav danes pravita, da ju nihče nikoli ni "silil" k določenemu početju. Bila pa sta v obdobju odraščanja, ki tudi nasplošno že zaradi razvojnega vidika mlade napeljuje k preizkušanju novih oblik vedenja in poizkušanju določenih substanc, ki so že zaradi svoje nelegalnosti, v očeh mladih še bolj privlačne. Mladostniki se zaradi svoje starosti še ne (želijo) zavedajo dolgotrajnih posledic svojega početja, saj menijo, da so še mladi in da posledice pridejo šele v starosti. Večinoma so mladi usmerjeni na dogajanje "tu in zdaj" in jim dolgoročne posledice njihovega vedenja ne predstavljajo nekega problema, ki ga mogoče vidijo njihovi starši oz. okolica okoli njih. Bolj kot to jim je pomembna pozitivna potrditev pri drugih ljudeh, največkrat pri vrstnikih, zato so pripravljeni storiti marsikaj, kar mogoče od njih sploh ne bi pričakovali.

Tako Maja kot tudi Jaka sta se gibala v odklonski družbi, ki jima je omogočala preizkušanje novih oblik vedenja in poizkušanje določenih substanc, ki pa so zaradi svojih učinkov vodile v odvisnost. Takrat se tudi sama zaradi občutka neranljivosti nista zavedala dolgotrajnih posledic svojega početja, na kar pa danes kot svetovalca mladim v težavah, skušata še dovolj zgodaj opozoriti mlade in predvsem njihove starše.

3.3.1 Eksperimentiranje z drogo kot dokazovanje odraslosti

Za mnoge mlade ljudi je občasna uporaba drog, kot sta tobak in alkohol, nekakšna vrsta iniciativnosti, ki jim omogoča, da se dokažejo pred vrstniki, pokažejo svoje znanje, osvojijo socialne položaje in uveljavijo osebno in skupinsko identiteto. Vse več je mladih, ki z ilegalnimi drogami eksperimentirajo, kot pa je takih, ki je še niso poskusili. Trendi kažejo, da bodo v nekaj naslednjih letih, še posebej v večjih mestih, mladostniki, ki ne bodo poskusili drog, predstavljali manjšinsko skupino. Po besedah Horvat-Žnidaršiča eksperimentiranje z drogo pomeni, da mladostniki v družbi svojih sovrstnikov poskusijo drogo, da ne bi izgubili statusa pripadnosti skupini. Čutijo se dolžne delati tako kot ostali, saj je danes pritisk vrstnikov zelo močan. Prav pripadnost neki skupini, pa mladostnikom daje občutek pripadnosti in zaželenosti. Z odklonitvijo oziroma zavračanjem kakršnihkoli dejavnosti, ki jih izvajajo predvsem "leaderji" skupine, pa mladostnik že tvega svoj obstoj v njej. Faze eksperimentiranja so navadno povezane z uporabo različnih drog, pogosto ne tako nevarnimi, toda ta začetna faza lahko pripelje do trajnega uživanja in celo do zasvojenosti z drogo. Mladostniki, ki si na tak način iščejo zadovoljitev, vzburjenje in željo po vsemogočih doživetjih, se ne zavedajo dovolj, da so to le namišljene bližnjice v njihovih glavah, za katere predvidevajo, da jim bodo pomagale pri doseganju želja in ciljev. (Auer 2001)

Mladi morajo sprejeti tveganje, da je uspeh ali neuspeh posledica njihovih odločitev. Sprejemanje tveganj postaja vse bolj rutinsko početje, saj je izogibanje tveganjem vse bolj tvegano. V širšem kontekstu odločitev in tveganj na področjih izobrazbe, zaposlitve in partnerstva, se zdijo izbire glede uporabe drog precej marginalna tveganja. Parker pravi, da so moralne panike in dramo zaradi uporabe drog pri mladostnikih sproducirali starši in mediji, ki niso sposobni dojeti, kako zapleteno in prepleteno je danes postalo odraščanje. Povedano ne pomeni, da je uporaba drog brez tveganj in da nam ni treba skrbeti, ampak da večinskega dela uporabe drog (rekreativna uporaba drog) ne vodi princip zadetih in prehitrih odločitev. Temelj normalizacije je racionalno sprejemanje odločitev in tehtanje med koristmi in posledicami uporabe prepovedanih drog. Takšno tehtanje je precej podobno tehtanju pri uporabi tobaka, alkohola ali pri bolj tveganih športih. (Sande, 2004: 28)

S tem ko vzamejo določeno drogo, želijo sebi in drugim pokazati, da niso več otroci. Boj z vrstniki je v primerjavi z mojo generacijo, ki je vstopala v mladostniški svet, vedno bolj oster. Mladi gredo skozi različne oblike iniciacije samo zato, da bi se lahko ponašali in dokazovali svoj uspeh pred drugimi. »Pripadnost in sprejetost med vrstniki sta tako pomembni za gradnjo samospoštovanja, da je zaradi njiju pripravljen utopiti tudi svojo lastno identiteto v skupinski identiteti subkulture, ki ji pripada« (Milčinski in drugi, 1986: 69). Prav vpliv skupine ali njihov pritisk, pa naj bi bila dostikrat povoda, da mladostniki ravnajo nepremišljeno in počnejo stvari, ki jih zunaj nje ne bi, oziroma jih ne bi upali početi. »V prostem času mladostniki pogosto zaidejo v do tedaj neznane okoliščine in ne vedo, kaj je prav in kaj ne. Pri tem so izpostavljeni različnim pritiskom in ker ne poznajo pravil oziroma nimajo zgledov, ravnajo tako, kot najbolje vedo in znajo, pri čemer pa utegnejo nevede iz stiske napraviti usodno napako« (Kastelic in Mikulan, 1999: 60). Ker še niso sposobni samostojnega mišljenja, dostikrat ne znajo povedati, česa si želijo in kaj čutijo. Mnogi med njimi doživijo hude stresne situacije, na katere se, brez pomoči bližnjih ali za to usposobljenih strokovnjakov, ne znajo pravilno odzvati. V nekaterih člankih sem zasledila, da je večina odvisnikov od drog v otroštvu ali mladosti doživela kakšno od hujših oblik travme, po podatkih iz raziskav na tem področju pa najvišje odstotke dosegajo spolne zlorabe v otroštvu.

3.3.2 Pitje alkohola (pogoj) za pripadnost skupini

Občutek pripadnosti skupini mladostniku veča samozavest. Pozitivne izkušnje, ki si jih pridobiva skozi članstvo, pa mu pomagajo pri nadaljnji izgradnji svoje osebnosti in razumevanju okolice. Za lažje navezovanje stikov z vrstniki mladi pogosto posegajo po alkoholu, ker tako zatrejo svojo duševno napetost, komplekse, ker s pomočjo alkohola postanejo bolj pogumni in lažje komunicirajo z vrstniki. Prekomerno pitje vodi v odvisnost od alkohola, čemur pa dobršen del javnosti še ne pripisuje velikega pomena, saj mnogi kot najbolj perečo odvisnost vidijo odvisnost od drog.

Zavajajoča je potemtakem delitev drog na varne, trde in mehke, dovoljene in prepovedane, saj marsikdo napačno sklepa, da je alkohol kot dovoljena droga zato manj škodljiv ali celo neškodljiv. Vemo, da pri nas prav pitje alkohola naredi več škode kot uživanje prepovedanih drog. Zanimivo je, da sta pri nas dovoljeni ravno drogi, s katerima lahko drugim najbolj škodimo, cigarete in alkoholne pijače. Kajenje tobaka je seveda osebna pravica vsakega odraslega, dokler škodljivi dim ne ogroža zdravja drugih, in ravno tako tudi pitje alkohola, ki pa je pogosto povezano z nasiljem, poškodbami pri delu in prometnimi nesrečami. (Kastelic in Mikulan, 1999: 14)

Tabela 3.1: Najpogostejši alkoholu pripisljivi vzroki smrti, Slovenija 1997-2003

	1997		1998		1999		2000		2001		2002		2003	
	Št.	St.	Št.	St.	Št.	St.	Št.	St.	Št.	St.	Št.	St.	Št.	St.
Vzrok smrti	584	35,6	542	32,9	547	32,5	487	29,3	547	32,5	536	31,6	608	37,2
Alkoholna bolezen jeter	351	21,4	321	19,5	327	19,4	280	16,8	327	19,4	320	18,9	389	24,4
Duševne in vedenjske motnje zaradi uživanja alkohola	179	0,9	160	9,7	174	10,3	164	9,9	174	10,3	177	10,5	158	9,7
Alkoholna kardiomiopati a	45	2,7	42	2,6	30	1,8	27	1,6	30	1,8	31	1,83	38	2,3

Št.: okrajšava za število

St.: okrajšava za stopnjo (število umrlih na 100.000 prebivalcev)

Vir: http://www.ivz.si/ivz/ul/datoteke/340-ALKO_splet_SMRTI_1997_1.doc

Tabela 3.2: Število smrti zaradi uporabe droge glede na starost in spol, Slovenija 2004

Starost	Moški	Ženske	Skupaj
< 15 let			
15-19	1	2	3
20-24	8	1	9
25-29	7	2	9
30-34	3		3
35-39	6	2	8
40-44	2		2
45-49	2		2
50-54	1		1
55-59	1		1
60-64		1	1
65 >		1	1
Skupaj	31	9	40

Vir: <http://www.ivz.si/ivz/droge/ul/datoteke/68-NATIONALcREPORTc2005.pdf>

Tabela 3.3: Število smrti povzročenih z opijati, kokainom ali drugimi in nespecifičnimi narkotiki (T400-T406) v letih 2002, 2003 in 2004

Število smrti zaradi opijatov, kokaina, in drugih ter nespecifičnih narkotikov (T400-T406)	2002	2003	2004
Opij T400	1	1	1
Heroin T401	14	5	8
Drugi opijoidi T402	5	6	16
Metadone T403	6	8	4
Drugi sintetični narkotiki T404	0	0	0
Kokain T405	0	0	1
Drugi in nespecifični narkotiki T406	2	1	
Vsota	28	21	30

Vir: <http://www.ivz.si/ivz/droge/ul/datoteke/67-Umrliczaradicdrog.DOC>

Iz zgornjih tabel je razvidno, da je število smrti v Sloveniji, ki jih povezujejo z uporabo alkohola, višje kot pa število smrti, ki jih je povzročila uporaba prepovedanih drog. Na spletni strani Inštituta za varovanje zdravja RS lahko zasledimo, da sta po podatkih IEPD (Informacijska enota za prepovedane droge pri Inštitutu za varovanje zdravja Republike Slovenije) v letu 2004 v sedemnajstih centrih za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog ter v Centru za zdravljenje odvisnih od prepovedanih drog pri Psihiatrični kliniki Ljubljana pomoč iskala 2902 evidentirana uporabnika prepovedanih drog. V enajstih nevladnih organizacijah pa je v prvih šestih mesecih leta 2005 pomoč zaradi težav s prepovedanimi drogami poiskalo 255 uporabnikov prepovedanih drog. (http://www.ivz.si/ivz/droge/novica.php?ivz_id=69)

Končnega števila vseh uporabnikov prepovedanih drog na tem mestu ne moremo podati, ker se število nenehno spreminja, upoštevati pa je potrebno tudi dejstvo, da mnogo uporabnikov drog ni nikjer evidentiranih. »Ameriški viri pravijo, da je znanih ali evidentiranih le okoli 10 do 15 % vseh, ki uživajo drogo. Pri ocenah o številu zasvojenecv moramo vedno misliti na dejavnike, ki ga modificirajo. Upoštevati je treba prikrivanje, prav tako tudi nastopaštvo mladostnikov, ki zato lahko agrvirirajo« (Merc, 1995: 118). Podobno se dogaja s številom uporabnikov alkohola, saj se alkoholne pijače v mnogih družbah na veliko uporabljajo, njihova škodljivost za uporabnike pa pogosto podcenjuje.

Po besedah Nolimala (v Rugelj, 2000: 439, 440) ima alkohol pri manjših zaužitih količinah stimulativen učinek, pri večjih pa deluje kot droga, ki ima pretežno pomirjevalni (sedativni) učinek. Prav zaradi slednjih učinkov strokovnjaki že dolgo časa opozarjajo, da pri alkoholu obstajajo podobna tveganja in škoda, kot pri uživanju drugih drog. Kratkotrajni učinki in posledice na zdravju: V majhnih količinah sprošča in pomirja. Slabi vizualno-motorične sposobnosti. Pri nekaterih ljudeh povzroča agresivnost in prepirljivost. V večjih količinah vodi v pijanost, npr. omotičnost, motnje v orientaciji in ravnotežju, bruhanje, dehidracijo, glavobol. Zmanjšuje zmožnost presoje, spomin in koncentracijo. Dezinhibicija in izguba naučene kontrole vedenja je rezultat sedativnega učinka alkohola na višje centre možganov. Ta lastnost prispeva k navideznemu osvobajajočemu učinku alkohola.

Veliko negativnih učinkov pripisujejo tudi kajenju cigaret, ki so prav tako kot alkohol, v Sloveniji na listi legalnih drog. Legalno pa tako za odrasle kot tudi za mladostnike pomeni, da je uporaba dovoljena in predvsem v mladostniških krogih vse bolj pogosta, saj lahko na tem mestu navedem tudi rezultate iz ankete, ki kažejo, da je med devetošolci v blejski občini kar 13 % (rednih) kadilcev.

Končni davek kajenja tobaka lahko izrazimo tudi s številom smrti, ki jih letno pripišemo kajenju. Uporaba tobaka po vsem svetu je dosegla razsežnost globalne epidemije z zelo majhnimi znaki zmanjševanja. Vsako leto zaradi posledic kajenja umre 3,500.000 ljudi po vsem svetu. Napovedi kažejo, da se bo število žrtev bolezni, ki so povezane s kajenjem, povečalo na 10 milijonov letno med letoma 2020 in 2030. Od tega bo 7 milijonov žrtev iz dežel v razvoju. V Sloveniji pripisujemo kajenju okrog 3.500 smrti letno. (Tomori in drugi, 1998: 106)

Uživanje drog, tako legalnih kot ilegalnih, pa poleg vseh negativnih učinkov (predvsem zdravstvenih) povzroča tudi socialno in osebno škodo. V družbi so namreč uživalci drog stigmatizirani in podvrženi negativnemu stereotipiziranju, kar posledično vodi k nizki samopodobi uživalcev, hkrati pa so deležni tudi zavračanja s strani družbe. To se kaže skozi odnose z bližnjimi, ki postajajo vse bolj odmaknjeni in okrnjeni, saj okolica uživalcev drog ne zmore več obravnavati enako kot prej. Problemi se lahko pojavijo tudi v odnosih na delovnem mestu in izobraževanju, kar dostikrat privede do prekinitve delovnega razmerja oziroma do izključitve iz procesa izobraževanja. Slednje pa poleg že tako nizke samopodobe uživalcev pripomore k njihovemu še bolj fatalističnemu pogledu v prihodnost. (MacDonald in Patterson, 1991).

3.4 Način preživljanja prostega časa

Prosti čas je še eden izmed dejavnikov, ki imajo pomembno vlogo pri odraščanju mladostnikov. Kje in kako ga preživljajo, sta samo dva od mnogih vprašanj, ki "morita" v prvi vrsti njihove starše. Prosti čas je v največji meri povezan z interesno usmeritvijo, torej energijo, ki jo mladi vlagajo v neko dejavnost. S tem ne mislimo šole in z njo povezanih priprav nanjo, ampak tisti čas, ki mladim ostane na voljo, ko opravijo vse potrebne šolske obveznosti. »Šolanje se s svojo zahtevnostjo, storilnostnimi in kompetitivnimi pritiski na posameznika približuje delovnemu svetu, še več, postaja vse bolj obremenilna dejavnost, ki zahteva vse več človekove (mladostnikove) energije in časa. Zato postaja prosti čas vse bolj pomemben tudi za mlade. Tudi mladi potrebujejo sprostitev, regeneracijo, kompenzacijo, vzdrževanje socialnih mrež in tako dalje« (Ule in drugi, 2000: 63). Mladostniki ga danes večinoma preživljajo v družbi svojih bratov ali sester ter vrstnikov, ker večina njihovih staršev zaradi službenih obveznosti nima možnosti, da bi ga preživeli skupaj. Podobno opaža tudi Uletova (2003: 52), ki pravi, da »predvsem vse večja fleksibilnost delovnega časa sega neposredno v družinski vsakdan. Ustvarja vedno bolj spremenljive in neurejene časovne okvire, ki ne ustrezajo zahtevam skupnega življenja in ne podpirajo kontinuitete, stabilnosti in medsebojnih dogovorov. Podobno težko je povezovati niti različnih dnevnih, tedenskih, mesečnih planov. Središče družinskega vsakdana je torej povezovanje tega, kar sili narazen.« Tako so lahko mladostniki v prostem času prepuščeni sami sebi, ali še mnogo huje kar ulici, kjer pa se preživljanje prostega časa lahko poveže s prvo uporabo alkohola ali celo droge. To je v intervjuju potrdil tudi Jaka, ki je prosti čas (v času osnovne šole) preživljal takole: »Na Bledu v parku smo sedeli z litri vina in tam popivali, to je bil naš prosti čas. Vsak dan brez ovir.« (Jaka, 15. 12. 2005)

Samo dejstvo, da starši vedo, s kom in kje so njihovi otroci, ni zadostno. Po lastni presoji menim, da so otroci danes veliko bolj iznajdljivi, kot je bila naša generacija, tako da starši nikoli ne morejo zagotovo vedeti, ali jim je otrok povedal resnico ali ne. Tudi po besedah Uletove (2000: 20) prosti čas predstavlja za mlade pomembno razsežnost, saj »ne pomeni samo več svobode v izbirah dejavnosti in odnosov, ampak pomeni tudi čas zmanjšanega nadzora nad posameznikom in posameznico.« Takšno razmišljanje se je potrdilo tudi v anketi, saj je kar 5 % devetošolcev navedlo, da starši sploh ne vedo, kako preživljajo prosti čas. Slednje lahko pomeni, da starši zaupajo otroku in ga ne sprašujejo, kaj počne ali pa jih to ne zanima, kar pomeni, da sebi in otroku delajo še večjo škodo. Starši devetošolcev bi namreč, po mojem mnenju, morali vedeti, kaj njihov otrok počne v prostem času, saj drugače lahko kaj hitro pride do zlorabe prostega časa. Otroci, ki prosti čas namenijo ukvarjanju s športom ali kakemu drugemu konjičku, hodijo v kino, gledališče ali ta čas namenijo kakšni drugi interesni dejavnosti, so pred tako imenovano zlorabo prostega časa obvarovani, saj do nje pride le, če otroci ne vedo, kaj bi počeli oz. se dolgočasijo. Hočevar navaja (Milčinski in drugi, 1986), da je dolgočasje prazen prostor, ki ga mladi na svojevrsten način znajo zapolniti z mnogokaterimi izzivi in pobudami iz okolice, ki so v takih primerih največkrat nevarna tako zanj kot tudi za okolico. Otroci, ki vstopajo v svet mladostništva svoj prosti čas opredeljujejo, kot tisti, ki ga lahko preživijo prav s svojimi vrstniki oziroma prijatelji. V tem obdobju prihaja do nenehnih nesoglasij s starši, zato jim je njihovo nadzorstvo še kako odveč. Želijo biti neodvisni in samostojni, nasveti in vprašanja staršev, kje in s kom preživljajo čas, so jim v tem obdobju čisto odveč, saj se ne zavedajo, da jim starši želijo samo dobro. Članki, ki staršem svetujejo, kako ravnati v takih primerih, poudarjajo, da tudi oni sami ne smejo biti preveč zahtevni do otrok, boljše je, da jim nudijo zadostno mero zaupanja in možnost, da sami spoznajo razmere in odnose, ki jim pomagajo pri iskanju njihove samostojnosti. Starši naj otrokom zadajo določene dolžnosti, pozitivne spodbude tako ob doživetju pozitivnega kot tudi negativnega.

Poleg zasvojenosti z drogo, strokovnjaki opozarjajo tudi na druge oblike zasvojenosti, ki podobno kot droga uničujejo posameznika, saj ga vodijo v pasivnost in izogibanje vsakršnim oblikam kreativnega življenja. Pri otrocih in mladostnikih se v največji meri pojavlja zasvojenost s televizijo, računalnikom (računalniškimi igrigami, internetom) ter tudi igralnimi avtomati. Ko otroci tako dolge ure sedijo pred računalnikom ali televizijskim sprejemnikom, postajajo vedno bolj pasivni in svojega prostega časa ne znajo več aktivno zapolniti. Dolge ure sedenja pred računalnikom ali televizijskim sprejemnikom jih izolirajo tudi pred vrstniki, kar lahko po besedah Uletove (2000: 24) privede do agresivnega odzivanja na svojo osamljenost. »Agresivno vedenje, nizka priljubljenost med vrstniki in socialno zavračanje so med mladimi visoko povezane značilnosti. Seveda ni nujno, da so agresivni mladi manj priljubljeni med vrstniki ali bolj osamljeni, saj včasih agresivnost pritegne

večjo pozornost vrstnikov. Tako je agresivnost lahko odziv na osamljenost, vzrok za nepriljubljenost in osamljenost mladostnika ali celo sredstvo za pridobivanje popularnosti in socialnega odziva med vrstniki«. Vse te oblike zasvojenosti so tolažljiva nadomestila za načeto samospoštovanje, resen problem, katerega bi v prvi vrsti morali opaziti prav starši. Starši pa dostikrat in v zadnjem času vse pogosteje, zaradi vse večjih obremenitev na delovnem mestu in pomanjkanja prostega časa, teh oblik zasvojenosti sploh ne opazijo in jim tudi ne pripisujejo velikega pomena. Najhujšo obliko zasvojenosti staršem še vedno predstavljajo droge, saj so starši o drogah in njenih učinkih zelo slabo podučeni, po drugi strani pa tudi mediji drogo in zasvojence največkrat obravnavajo kot najbolj črn scenarij. Prav zaradi napačne ozaveščenosti javnosti, strokovnjaki že dalj časa opozarjajo, da je o drogi potrebno ponuditi čim več informacij in znanja, kar bo mogoče le privedlo do tega, da bodo znali starši še pravočasno in pravilno odreagirati, če bo do črnega scenarija prišlo. »Odzivi odraslih na tvegano vedenje mladih so često neustrezni in ga ne ustavljajo, ampak lahko celo spodbujajo. Kazni in represija, omejevanje in označevanje mladostnikov, ki se vedejo tvegano, niso vedno psihološko in pedagoško primerno usmerjeni. Neustrezno poudarjena medijska pozornost utegne celo spodbujati nekatere oblike tveganega vedenja in posredno povečati del populacije, ki se vključuje vanje« (Tomori in drugi, 1998: 6).

3.5 Značilnosti lokalne skupnosti

Lokalna skupnost je še eden izmed dejavnikov, za katerega v teoretičnem delu diplomske naloge predpostavljam, da s svojo prisotnostjo (delovanjem) lahko zaščiti mlade pred uporabo alkohola in drog. Predstavlja namreč okolje, s katerim se otrok sreča takoj, ko prestopi družinski prag. Lokalna skupnost so trgovine, šola, igrišča, društva in okolje, ki je namenjeno predvsem zadovoljitvi potreb po družabnosti, kjer se razvijejo medsebojni odnosi, ki poskrbijo tudi za kakovostno preživljanje prostega časa. »V tem času ljudje na osnovi svojih živih in neposrednih interesov sodelujejo pri oblikovanju pomembnih izhodišč, med katerimi je potrebno omeniti predvsem solidarnost, pripadnost in razvijanje in uveljavljanje pozitivnih tradicij« (Milčinski in drugi, 1986: 164). Obstoje pozitivnega duha lokalne skupnosti pa je odvisen od sodelovanja krajanov in njihovih želja, da lokalna skupnost sploh deluje. Lokalna skupnost, ki je aktivna na družbeno-političnem življenju, ima možnosti, da dobro poskrbi tudi za dejavnosti v prostem času. V ta krog je potrebno sprejeti tako mlade kot starejše krajanke, saj je za obstoj potrebna le nenehna volja in želja, da se s skupnimi močmi da storiti veliko dobrega. Če pa pozitivnega duha krajanov ni, je možnost za delovanje skupnosti majhna. Pomembno vlogo pri delovanju imajo predvsem različna društva in institucije. V blejski občini je trenutno registriranih 59 društev (glej prilogo B), ki v občini skrbijo za nenehne dejavnosti na svojem področju, spodbujajo ostale in poskrbijo za konkretne dogodke, ki se jih lahko

udeležijo tudi zunanji obiskovalci. Na ta način pridobijo nove člane, kar pomeni širitev in nadaljnjo aktivnost. Prav pridobivanje in spodbujanje krajanov za vključevanje v društva je ena najtežjih nalog, saj danes na Bledu lahko opazimo, da predvsem med mladimi ni interesa po sodelovanju v društvih oziroma ni prisotnega zanimanja, da bi mladi sami ustanovili mladinsko društvo in tako kot skupnost delovali na področju mladih. Kajti delovanje lokalne skupnosti in v njej različnih društev je zelo pomembno tudi za zapolnjevanje prostega časa mladih, saj jih lahko prav takšna "zaposlitev" pripravi na samostojnost in pridobivanje novih izkušenj v življenju. S sodelovanjem v različnih društvih lahko razvijejo nove socialne odnose, saj Renerjeva (Ule in drugi, 2000: 105) opaza, »da razmerje med staršem in otrokom ni nujno najpomembnejše razmerje v otrokovem življenju. Tudi drugi pomembni odrasli (sorodniki, prijatelji, sosede, svetovalci ...), ki nujno ne živijo v skupnem gospodinjstvu z otrokom, so lahko osrednjega pomena v posredovanju ali nadomeščanju starševskega razmerja.« Tako lahko poleg kakovostnega načina preživljanja prostega časa dobijo tudi morebitno čustveno podporo, ki jo v družinskem okolju niso deležni.

Pomembni drugi pa ne igrajo ključne vloge samo pri odraščanju mladostnikov, ampak tudi pri odraslih ljudeh, ki prav tako kot mladi potrebujejo čustveno oporo. Takšnega mnenja sta tudi Maja in Jaka, ki po procesu zdravljenja odvisnosti pri vključevanju nazaj v družbo nista imela negativnih izkušenj. Zavedata se, da obstajajo posamezniki, ki ju po tistem obsojajo, vendar nihče od njiju še ni imel negativnega soočanja, saj menita, da družba nasploh še ne želi na glas govoriti o problemih, ki jih prinašajo droge. Oba danes živita v urejenem družinskem okolju, prav tako nista imela problemov pri zaposlitvi, saj sta danes oba redno zaposlena in brez občutkov, da bi ju sodelavci obravnavali drugače. Tako Maja kot tudi Jaka pravita, da jima bližnji nikoli niso očitali njunih dejanj in da se danes o tem "bivšem" problemu lahko pogovarjata brez zadržkov. Tudi meni sta podala iskreno zgodbo, za kar se jima še enkrat zahvaljujem.

3.5.1 Problematika mladih na Bledu

Kot bodoča sociologinja in članica LAS-a Bled (lokalna akcijska skupina za preprečevanje zasvojenosti v občini) bi na tem mestu rada podala oceno trenutne problematike mladih na Bledu.

Poleg strokovnjakov s področja drog in pedagogov v šoli imamo pomembno vlogo pri izvajanju preventivnih programov tudi predstavniki nevladnih organizacij in lokalne akcijske skupine, kakršna je tudi LAS Bled. Zmanjševanje povpraševanja po drogah in osveščanje javnosti pokriva dejavnosti na različnih ravneh preventive, od začetnega odvrčanja od uporabe drog pri vseh starostnih skupinah, pa vse do zmanjševanja negativnih socialnih posledic uporabe drog in ponovne socialne vključitve oseb, ki so bile nekdanj odvisne od drog, nazaj v družbo. Prav zadnja, vključitev nazaj v družbo, je najtežja, zato je še kako pomembno, da tudi na lokalni ravni potekajo različni preventivni programi, ki so namenjeni tako otrokom, mladostnikom, kot tudi tistim, ki bi z uporabo droge radi zaključili. Sama preventivna dejavnost bi se morala začeti že v vrtcih, saj prav zadostno informiranje in poznavanje problema, pripomore, da otroci že od samega začetka izobraževanja vedo, da so droge nevarno področje. Preventivni programi se morajo časovno in vsebinsko nadgrajevati na vseh izobraževalnih stopnjah. Vzgojno-izobraževalne ustanove na vseh stopnjah morajo torej otrokom zagotoviti čim več informacij, kako droge vplivajo na posameznika in družbo, kakšne posledice prinese uporaba drog in kako bi lahko oni sami pomagali in sodelovali pri preventivi. Tak način otroku omogoči, da se lahko na podlagi izkušenj in sodelovanja, sam odloči ali bo drogo poskusil ali ne. Bruce K. Alexander (v Taradash, 1993: 184, 185) poudarja, da so alternativa proti aktualni propagandi proti drogi prav nepopačene informacije. »To seveda pomeni povedati vso resnico o drogah: tako o njihovi koristnosti, kot tudi o njihovi ceni in nevarnostih; povedati, da večina ljudi uživa droge le občasno in da so zasvojeni v manjšini; seznaniti s pogoji, v katerih je uporaba drog relativno varna in seveda s pogoji, v katerih je uporaba droge nevarna. Najbolj pomembno pa je, da bi resnica nemudoma diskreditirala neosnovano prepričanje, da so droge pomemben vzrok socialnih problemov v družbi.«

Realno seveda ne moremo pričakovati popolne družbe, v kateri nihče ne bi posegal po drogah, zato je potrebno izvajati programe, ki seznanjajo s tveganji, ki jih droga prinese. Vzporedno z razvijanjem preventive v vzgojno-izobraževalnem okolju je pomembno razvijati povezovanje preventivnih programov tudi zunaj tega okolja. Tukaj mislim v okolje, kjer se mladi zadržujejo, ko je šolskega pouka konec. To so prostori mladinskega kluba, športnih, mladinskih, glasbenih in umetniških društev, kinodvorana, športni parki, lokalna skupnost in povsod drugje, kjer mladostniki lahko kakovostno preživljajo svoj prosti čas. Kje in na kakšen način pa bi mladi lahko kakovostno

preživljali svoj prosti čas, pa je po mojem mnenju, trenutno največja problematika mladih na Bledu, s katero se ukvarjamo tudi člani LAS-a Bled. Problematiko opazajo tudi devetošolci, saj rezultati ankete kažejo, da so s ponudbo (možnosti za preživljanje prostega časa), ki jo mladim ponuja občina Bled, nezadovoljni.

Domača in tuja javnost Bled pozna kot eno najlepših naravnih lepot v Sloveniji, kjer že od samega nastanka kraja, domačini največjo prednost dajejo razvoju turizma. Tako je čutiti še danes, saj se kraj kot tak v največji meri razvija v smeri pritegnitve in privabitve čim večjega števila turistov. S tem pa se pozablja, da smo za obstoj kraja v prvi vrsti najbolj pomembni krajanji, ki zaradi interesov razvoja turizma, vedno bolj ostajamo v ozadju (govorim predvsem za mladino). V konkretnem primeru to pomeni, da poleg dveh osnovnih šol, ki jih učenci obiskujejo v dopoldanskem času, v občini trenutno ni prostora, ki bi tem učencem oz. tudi ostali mladini nudil možnost kakovostnega (brezplačnega) preživljanja prostega časa.

Kraj kot tak ne ponuja niti kinodvorane, niti mladinskega centra, niti športnega parka za mlade skejtarje, niti ostalih športnih objektov, kjer bi mladi lahko brezplačno preživljali svoj prosti čas, da o kakovostnem nočnem življenju za mlade, ki ga na Bledu sploh nimamo, niti ne izgubljam preveč besed. Za primer naj navedem usodo edinega objekta na Bledu, TVD Partizana, kjer so občani nekdanj imeli prostor za športne dejavnosti, mladi pa smo imeli na voljo klub v kletnih prostorih. Klub je nudil brezplačno zabavo, cenejšo pijačo ter možnost, da so se tudi mlade glasbene skupine prvič predstavile širši publiki. Kljub temu da je bil omenjeni klub v dokaj slabem stanju, je bil med mladino priljubljen. Objekt pa je sedaj že nekaj časa zaprt, nihče nam točno ne zna povedati, kakšna bo njegova usoda.

Na omenjeno problematiko je v oddaji Blejski pogovori (Blejska TV, 5.1.2006), katere tema je bila Problematika mladih na Bledu, opozoril tudi predstavnik mladih na Bledu, Jaka Ažman. Opozoril je, da mladi z Bleda odidejo na študij v Ljubljano in tam tudi ostanejo, ker vedo, da se na Bledu čisto nič ne dogaja. Povedal je, da je z ostalimi člani Mladinskega kluba aktivno deloval na področju zabave za mlade vrsto let, a pravi, da brez podpore celotne lokalne skupnosti kot tudi same Občine Bled ne bo šlo več. V preteklosti so uspešno izpeljali nekaj festivalov namenjenih predvsem mladini, pa jih predvsem zaradi finančne nepodpore enostavno ne morejo več izpeljati. V isti oddaji je problem mladih na Bledu izpostavila tudi Ljuba Kapus, svetovalna delavka na srednji šoli v Radovljici, ki je še posebej poudarila, da je že zaradi obstoja turizma potrebno na Bled pripeljati več "dogajanja", ki bo namenjeno predvsem domačinom, saj tudi turiste bolj privlačijo prireditve, ki so

namenjene ohranjanju tradicije nekega kraja. Oba sta razočarana tudi nad usodo omenjenega TVD Partizana, saj predstavlja več kot idealno možnost za mladinski in kulturni center, ki bi Bledu prinesel "življenje" in možnost kakovostnega preživljanja prostega časa mladih.

Mladi na Bledu in okolici tako nimamo prostora za druženje, prostora kjer bi lahko potekale raznovrstne delavnice, ki bi jih tudi sami pripravljali, učne ure ali nasplošno prireditve namenjene predvsem kakovostnemu preživljanju prostega časa in zabavi. Omenim naj, da imamo na Bledu dosti potencialnih mladih bendov, ki bi se radi predstavili širši publiki, pa jim kraj (tudi zaradi splošne neorganiziranosti med mladimi) ne ponuja prostora oziroma dvorane, kjer bi se ta predstavitev brezplačno odvijala. Mladi so tako prepuščeni lokalom, parkom in ulici. Zatekajo se tudi v propadajoče objekte, kjer pa se odvijajo, predvsem za javnost, neprijetne zgodbe. Kot primer naj navedem Riklijevo vilo, nekdanj ponos Bleda, danes zbirališče narkomanov in brezdomcev. Če bo letošnja zima huda, si bodo obiskovalci morali poiskati novo zavetje, saj se bo pod težo snega po vsej verjetnosti dokončno sesula.

Podobna zgodba se dogaja v Zgornjih Gorjah, kjer so mladi prav tako prepuščeni šolskemu igrišču ali raznim zbirališčem, ki so odmaknjeni pred javnostjo. Krajanji ta mesta dobro poznajo in tudi vedo, kaj se tam dogaja. Dokler se ne bodo v kraju začeli odvijati različni programi in akcije posameznikov na lokalni ravni, na kateri nastajajo težave, hkrati pa obstajajo možnosti za reševanje, si nikakor ne moremo obetati učinkovitih rezultatov. Mladi sami bi se morali organizirati kot celota in tako tudi delovati na svojem področju, pa podobno kot na Bledu med mladimi ni zanimanja. Tudi na področju preprečevanja in zmanjševanja uporabe prepovedanih drog je potrebno medsebojno povezovanje in sodelovanje krajanov ter skupin ali društev, ki se s tem problemom ukvarjajo. K sodelovanju je potrebno pritegniti tako lokalno oblast kot tudi starše mladostnikov, katerim je potrebno odpreti oči in jih postaviti pred dejstvo, da so za ravnanje svojih otrok v prvi vrsti odgovorni oni. Starše je prav tako potrebno izobraziti in jim ponuditi čim več oblik informacij o drogah, tako da se bodo v prvi vrsti že sami znali lotiti reševanja problema.

Literatura, ki se navezuje na odraščanje mladostnikov in njihove morebitne težave z alkoholom in drogo, omenja v največji meri vplive dejavnikov, ki sem jih analizirala v teoretičnem delu naloge. Na tem mestu lahko že delno potrdim izhodiščno hipotezo, da na mladostnikove morebitne probleme, ki jih ima z alkoholom in drogo, vsekakor vplivajo razmere v družini, samo obdobje odraščanja, pritiski vrstnikov, prosti čas in tudi lokalna skupnost, v kateri odrašča. V konkretnem primeru se je pokazalo, da mladi ne kažejo zanimanja za sodelovanje v lokalni skupnosti, kar posledično ne more ponuditi konstruktivnih rešitev, ki vsekakor zahtevajo tudi njihovo sodelovanje.

Mladi se tega verjetno ne zavedajo dovolj, saj so nekateri poleg samega procesa odraščanja obremenjeni še z morebitnimi drugimi problemi, npr. brezposelnostjo staršev ali ločitvijo staršev, pomanjkanjem denarja, neuspehom v šoli, nezadovoljstvom s samim seboj, kar možnost, da bodo posegli po alkoholu in ostalih drogah, še poveča.

Izhodiščno hipotezo bom na podlagi rezultatov iz anket poskušala potrditi tudi v empiričnem delu naloge, ki sledi v nadaljevanju.

4) GLAVNE UGOTOVITVE RAZISKAVE ESPAD 2003

Na tem mestu bi še enkrat rada omenila, da me kot članico LAS-a Bled (lokalna akcijska skupina za preprečevanje zasvojenosti v občini) problematika povezana z alkoholom in drogo med mladimi zanima že dalj časa in da sem se na podlagi ugotovitve, da v občini Bled trenutno nimamo statističnih podatkov dejanskega stanja uporabe alkohola in drog med mladimi, odločila, da pripravim analizo stanja, ki bo LAS-u služila tudi kot osnova za nadaljnjo pripravo in izdelavo preventivnih programov na omenjenem področju. Za pripravo analize sem izvedla anonimno anketo med devetošolci v blejski občini, katero sem oblikovala po modelu vprašalnika raziskave ESPAD 2003-evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med všolano mladino 2003 (European school survey project on alcohol and other drugs), ki je v evropskem prostoru naraščajoči vir za razumevanje trendov pri uživanju drog in alkohola pri mladih. Dobljene rezultate iz ankete sem nato primerjala še z rezultati iz raziskave ESPAD Gorenjska 2003 (v kateri najdemo podatke samo za dijake, ki so v šolskem letu 2002/03 obiskovali 1.letnik gorenjskih srednjih šol), kar pomeni, da sem uporabila metodo sekundarne analize podatkov.

Raziskava ESPAD 2003 mi je tako služila kot model za izdelavo vprašalnika (anonimne ankete) in kot vir sekundarne analize, zato tudi na tem mestu podajam nekaj ključnih ugotovitev iz ESPAD-a 2003, ki se navezujejo tudi na slovenski prostor.

Uporaba standardiziranih metod in instrumentov med nacionalno reprezentativnimi vzorci 15- in 16-letnih dijakov določa sklop visoko kakovostnih in primerljivih podatkov. Sodelovanje v raziskavi ESPAD se je z vsako raziskavo povečevalo, saj v njih sodelujejo države članice in nečlanice EU. Leta 1995 je skupaj sodelovalo 26 evropskih držav (vključno z 10 državami, ki so se EU pridružile maja 2004). Ta številka se je leta 1999 povečala na 30, medtem ko je raziskava leta 2003 vključevala zavidljivo število, kar 35 držav, vključno s 23 državami članicami EU (skupaj z 10 novimi državami, ki so v EU vstopile leta 2004) in tremi državami kandidatkami (Bolgarija, Romunija in Turčija) ter

Norveško. Primerljivost raziskav ESPAD med šolsko mladino temelji na standardizaciji ciljne starostne skupine ter metodi in časovni uskladitvi zbiranja podatkov, uporabi naključnega vzorčenja, robustnosti oblike vprašalnika ter zagotavljanju anonimnosti. Vprašanja raziskave so usmerjena na pitje alkohola (razširjenost kadar koli v življenju, v zadnjih 12 mesecih in v zadnjih 30 dneh, povprečno uživanje, popivanje) ter uživanje prepovedanih drog (razširjenost kadar koli v življenju, v zadnjih 12 mesecih in zadnjih 30 dneh, vključno z beleženjem, kako pogosto je do uživanja drog prišlo v teh časovnih okvirih).

Nekatere od glavnih ugotovitev za Slovenijo v raziskavi leta 2003 v državah članicah EU, državah kandidatkah in na Norveškem kažejo, da je pogosto pitje alkoholnih pijač bolj razširjeno med dijaki iz zahodnih delov Evrope - kot na primer na britanskih otokih, Nizozemskem, v Belgiji, pa tudi v Avstriji, na Češkem in Malti. Le malo dijakov iz severnih delov Evrope pije tako pogosto. Slovenija je tako po odstotku dijakov, ki so poročali o popivanju v zadnjem mesecu trikrat ali večkrat v samem vrhu, saj zaseda 11. mesto, po odstotku dijakov, ki so bili opiti 10-krat ali večkrat v zadnjem letu je nekje na sredini, po pitju katerekoli alkoholne pijače 40-krat ali večkrat v vsem življenju, kar lahko povežemo že z rednim pitjem, pa se uvršča v spodnjo polovico.

Za Slovenijo je potrebno omeniti, da se je v letih od 1995 do 2003 izrazito povečal odstotek tistih, ki pijejo redno: leta 1995 je bilo takih 14,1 odstotka, leta 2003 pa že četrtnina sodelujočih, kar pomeni, da je med slovenskimi srednješolci ta navada vedno bolj pogosta. Leta 2003 je bilo samo 8,3 odstotka tistih, ki še nikoli niso pili alkoholnih pijač. Odstotek vprašanih, ki še nikoli niso bili vinjeni, se je od leta 1995 (45,6 odstotka) leta 2003 zmanjšal na 30,5 odstotka, kar lahko povežemo tudi z ugotovitvami, da se starost ob prvi uporabi alkohola in drog vedno bolj znižuje, kar se je pokazalo tudi v primerjavi rezultatov, ki jih navajam v empiričnem delu naloge (glej graf 5.12 in 5.13). Odstotek tistih dijakov, ki se redno opijajo, pa se je povečal s 3,5 na devet odstotkov.

V vseh 35 državah je cigarete že kadilo od 50 do 80 odstotkov vprašanih vsaj enkrat v življenju. Na vrhu lestvice so Avstrija, Ferski otoki, Grenlandija, Nemčija, Litva in Rusija, najnižji odstotki pa so v Turčiji, na Malti, Islandiji in na Portugalskem. Slovenija se tukaj nahaja nekje na sredini, saj je leta 2003 redno kadilo 27 odstotkov anketiranih, kar je več kot leta 1999 (25,7 odstotka anketiranih). Tudi tu se kaže, da je kajenje cigaret navada, ki se razširja med slovenskimi srednješolci in da bodo raziskave, ki jih bodo opravili v naslednjih letih, pokazale še višje številke. Trendi namreč kažejo, da nekega zmanjševanja kajenja med mladimi (danes) ni zaznati.

Pri uporabi prepovedanih drog prevladuje uporaba konoplje ali hašiša. O pogosti uporabi v glavnem poročajo iz držav srednje in zahodne Evrope, kjer jo je uporabila že več kot ena tretjina dijakov. Najvišji delež dijakov, ki so konopljo že kdaj poskusili, je na Češkem in sicer kar 44 %. Najnižje ocene o številu dijakov, ki so v življenju že kdaj uživali konopljo (manj kot 10 %), se pojavljajo v Grčiji, na Cipru, Švedskem, Norveškem, v Romuniji in Turčiji. Države, v katerih je delež višji od 25 %, so Nemčija, Italija, Nizozemska, Slovaška in Slovenija (glej graf 4.1), medtem ko o najvišjih deležih dijakov, ki so v življenju že uživali konopljo, in sicer od 32 % do 40 %, poročajo v Belgiji, Franciji, na Irskem in v Združenem kraljestvu. V Sloveniji se je delež tistih, ki so že uporabili konopljo, od leta 1995 (13,2 odstotka) do leta 2003 povečal na 28,4 odstotka. Najbolj izrazito povečanje pa je bilo v kategoriji rednih uporabnikov konoplje v vsem življenju: leta 1995 1,3 odstotka, leta 2003 pa že 6,3 odstotka, kar zopet kaže, da se število uporabnikov zvišuje.

Primerjava rezultatov raziskav ESPAD za leta 1995, 1999 in 2003 na splošno kaže, da se je v skoraj vseh državah članicah in državah kandidatkah, ki so sodelovale v raziskavi, število 15- in 16-letnih dijakov, ki so konopljo v življenju kdaj že zaužili, povečalo za 2 % ali več. V več kot polovici teh držav so se ocene o razširjenosti od leta 1995 podvojile ali potrojile, kar je bilo opaziti tudi v Sloveniji. Najvišje relativno povečanje je bilo zlasti zaslediti v vzhodnoevropskih državah članicah, v katerih so leta 1995 poročali, da je v življenju že kdaj poskusilo konopljo manj kot 10 % ljudi. V nobeni od držav, vključenih v raziskavo ESPAD, ni bilo v vseh treh raziskavah opaziti nobenega stalnega in opaznega zmanjšanja števila ljudi, ki so konopljo v življenju kdaj zaužili.

Raziskave ESPAD kažejo, da je dojemanje konoplje med dijaki, tako tveganja, povezanega z uživanjem, kot tudi razpoložljivosti droge, tesno povezano z razširjenostjo uživanja konoplje kadar koli v življenju. Razmerje med tveganjem in razširjenostjo je obratno sorazmerno: visoko zavedanje tveganja je povezano z nizko razširjenostjo uživanja in nasprotno, vendar pa je zaznavanje razpoložljivosti neposredno povezano z razširjenostjo uživanja kadar koli v življenju. Mladi v državah z višjimi ocenami glede razširjenosti uživanja konoplje od povprečja bolj gledajo na uživanje konoplje kot na nekaj "normalnega". Večina držav, ki poroča o relativno visokih ocenah uživanja konoplje v življenju, poroča tudi o relativno visokih ocenah "popivanja" (opredeljeno kot zaporedno pitje petih pijač ali več zaporedoma) v zadnjih 30 dneh, kar nakazuje, da sta lahko ti dve vrsti vedenja del istega načina življenja. Odstopanja od tega vzorca se kažejo v Franciji, Italiji in Bolgariji, kjer je delež uživanja konoplje relativno visok, vendar je delež popivanja relativno nizek. V Sloveniji pa je delež uživanja alkohola vsekakor višji kot delež uživanja konoplje, saj redno pitje alkohola navaja četrtnina dijakov, redno uživanje konoplje pa 6 % dijakov.

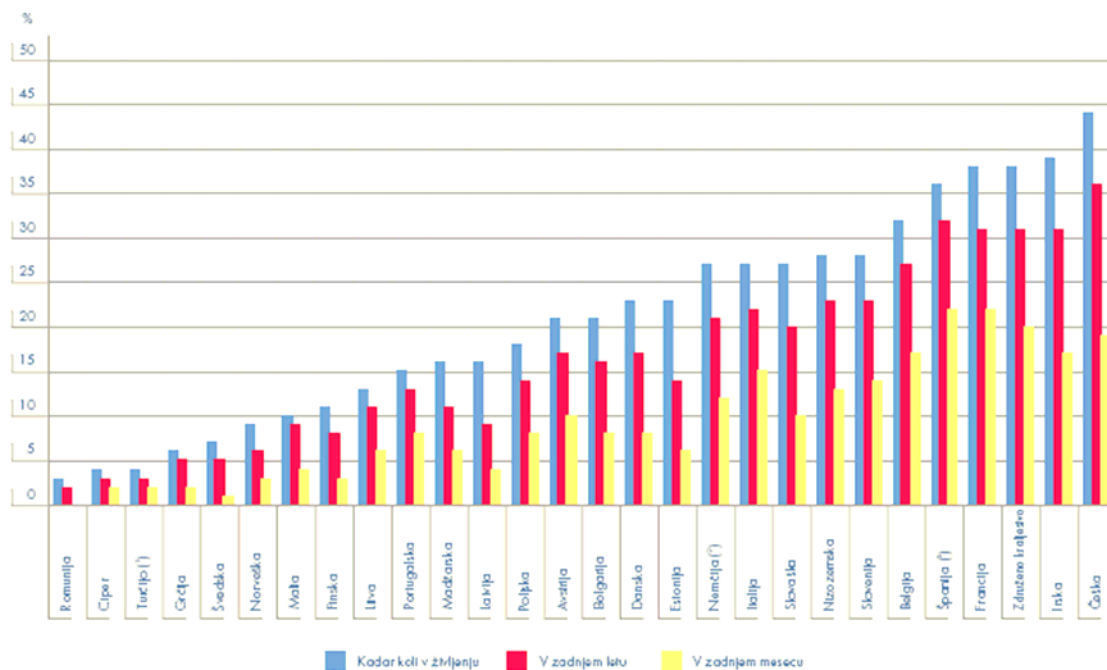
Raziskava ESPAD 2003 je pokazala, da je bila v 14 državah EU in državah kandidatkah razširjenost uživanja ekstazija višja kot razširjenost uživanja amfetaminov. Najnižje stopnje tistih, ki so ekstazi v življenju že kdaj zaužili (2 % in manj), so bile na Danskem, v Grčiji, na Cipru, v Litvi, na Malti, Finskem, Švedskem, Norveškem, v Romuniji in Turčiji. Višje stopnje razširjenosti, ki se gibajo od 3 do 4 %, so bile v Belgiji, Nemčiji, Franciji, Italiji, Latviji, v Avstriji, na Poljskem, Portugalskem, v Sloveniji, na Slovaškem in v Bolgariji. Države z najvišjimi stopnjami tistih, ki so ekstazi v življenju že kdaj zaužili, so bile Češka (8 %) ter Estonija, Španija, Irska, Nizozemska in Združeno kraljestvo (vse 5 %).

Vir: <http://www.ivz.si/ivz/ul/datoteke/350-povzugotovitevc2003.doc>

<http://ar2005.emcdda.eu.int/download/ar2005-sl.pdf>

Graf 4.1: Razširjenost uživanja konoplje kadarkoli v življenju, v zadnjem letu in v zadnjem mesecu med 15- in 16-letnimi dijaki v letu 2003

Prikaz 1: Razširjenost uživanja konoplje kadarkoli v življenju, v zadnjem letu in v zadnjem mesecu med 15- in 16-letnimi dijaki v letu 2003

(¹) Turški podatki temeljijo na enem velikem mestu v vsaki od šestih različnih regij (Adana, Ankara, Diyarbakir, Carigrad, Izmir in Samsun).
 (²) Nemški podatki temeljijo na samo šestih zveznih deželah (Bavarski, Brandenburg, Berlinu, Hessnu, Mecklenburgu - Zahodnem Pomorjanskem in Turingiji).
 Španija ni sodelovala v raziskavi ESPAD. Tukaj vključeni podatki temeljijo na španski raziskavi, izvedeni novembra/decembra 2002. Vprašanja o razširjenosti drog so lahko primerljiva z vprašanji raziskave ESPAD, vendar drugi vidiki metode kažejo, da španski podatki niso čisto primerljivi.
 Vir: Hibell et al., 2004.

(^{2a}) Glej prikaza EYE-1 (del ii) in EYE-1 (del ix) v Statističnem biltenu 2005.
 (^{2b}) Glej Poglavlje 3 za podrobnejšo obravnavo uživanja konoplje med dijaki.
 (^{2c}) Glej prikaz EYE-1 (del iii) v Statističnem biltenu 2005.
 (^{2d}) Glej tabeli EYE-1 in EYE-3 v Statističnem biltenu 2005.

Vir: <http://ar2005.emcdda.eu.int/download/ar2005-sl.pdf>

Ugotovitve iz raziskave ESPAD 2003 kažejo, da je med evropskimi dijaki glede uporabe prepovedanih drog najbolj razširjena uporaba konoplje, in da se v večini držav njena uporaba iz leta v leto povečuje. Država, ki se je v raziskavi ESPAD 2003 povzpela na vrh, kar se tiče rabe prepovedanih drog, je Češka, kjer je 44 % anketiranih že uporabilo konopljo. Med preostalimi državami, v katerih je konopljo uporabila več kot četrtina dijakov/dijakinj, se nahaja tudi Slovenija, saj je tudi iz zgornjega grafa razvidno, da se nahaja v samem vrhu. Zaseda 7. mesto (izmed 35 držav), kar lahko pomeni, da uživanje konoplje iz leta v leto postaja navada vse večjega števila mladih tudi v Sloveniji.

V konkretnem primeru jih lahko primerjamo z nizozemskimi dijaki, za katere bi na splošno pričakovali višje odstotke, saj prihajajo iz države, kjer je konoplja na listi dovoljenih drog. Tako lahko sklepamo, da slovenski dijaki nimajo težav glede dostopnosti pri nas nedovoljene droge, saj večinoma tudi devetošolci v anketi navajajo, da je konoplja lahko dostopna droga.

5) EMPIRIČNA ANALIZA POZNAVANJA IN UPORABE DROG MED MLADIMI V OBČINI BLED

5.1 Anketiranje

Za merjenje obsega in strukture uporabe drog uporabljamo različne metode, med katerimi pa je metoda populacijskih anketiranj oz. še posebej anketiranja šolske mladine najbolj pogosta. Ta metoda ima v primerjavi z drugimi svoje prednosti in slabosti. Med njenimi prednostmi so predvsem možna reprezentativnost ugotovitev, razmeroma nizka cena (glede na eno statistično enoto- eno proučevano osebo), možna anonimnost anketiranih, hitra in predvidljiva izvedljivost in velika primerljivost rezultatov različnih raziskav (če so uporabljeni standardizirani raziskovalni instrumenti). Med slabostmi te metode pa je poglobitna ta, da je manj učinkovita in ekonomična pri proučevanju (zelo) redkih pojavov in/ali populacij, ki niso lahko dostopne (npr. Zasvojeni uporabniki ali mladostniki, ki ne obiskujejo šol). Pomembna prednost metodologije, ki uporablja standardizirane populacijske vprašalnike, je tudi ta, da jo lahko uporabljamo v enaki obliki skozi daljši čas in s tem omogočamo časovne primerjave in evidentiranje časovnih trendov. (Dekleva, 1998: 10)

Tudi sama sem uporabila raziskovalno metodologijo, ki zagotavlja delno primerljivost rezultatov z raziskavo ESPAD GORENJSKA 2003, katere rezultati so predstavljeni v publikaciji Razširjenost alkohola in drugih drog med gorenjskimi srednješolci, avtoric Alenke Hafner in Marjetke Hovnik Keršmanc. »Raziskava ESPAD 2003 je potekala na osnovi anketiranja reprezentativnega vzorca 1368 dijakov, ki so v šolskem letu 2002/03 obiskovali 1. letnik gorenjskih srednjih šol. Anonimno anketiranje je potekalo od 7. do 11. aprila 2003 (30 dni potem, ko ni bilo nobenih praznikov ali počitnic), izvajali pa smo ga zaposleni na ZZV Kranj. Za anketiranje smo uporabili slovensko inačico vprašalnika ESPAD, ki ga je na osnovi angleške pripravila mag. Eva Stergar (IVZ RS). Vprašalnik je obsegal 58 vprašanj in so ga dijaki v povprečju izpolnjevali 38 minut.« (Hafner in Hovnik Keršmanc, 2004: 8). Sama sem za ciljno populacijo izbrala devetošolce iz obeh osnovnih šol v blejski občini, kar pomeni, da je bila izbrana populacija v povprečju za 1 leto mlajša kot populacija dijakov, ki je bila v času anketiranja stara od 15. do 16. let. Anketo je izpolnjevalo 113 učencev. Pri sestavi ankete sem uporabila 23 vprašanj iz vprašalnika ESPAD ter dodala 14 vprašanj, ki jih ESPAD ni vključeval. Učenci so anketo izpolnjevali v povprečju 30 minut. Prav tako kot pri raziskavi ESPAD GORENJSKA 2003 v času pred anketo ni bilo praznikov ali počitnic. Osnovnošolce sem izbrala z namenom, da ugotovim v kolikšni meri so alkohol in ostale droge prisotne pri tej starosti, saj so prav oni izpostavljeni velikemu tveganju, ki se bo z njihovim vstopom v srednjo šolo še povečalo, kar bo verjetno pokazala tudi primerjava podatkov teh dveh generacij.

5.2 Globinski intervju

Poleg anketnega vprašalnika, ki so ga izpolnjevali osnovnošolci, sem se odločila še za metodo globinskega intervjuja, ki sem ga izvajala z dvema bivšima odvisnikoma, ki prihajata iz blejske občine.

Globinski intervju je najbolj pogosta tehnika pridobivanja podatkov v kvalitativni paradigmi. Globinski intervju se po merilu strukturiranosti bistveno razlikuje od anketnega. Pri anketi vsakemu anketirancu zastavimo povsem enaka vprašanja v povsem enakem vrstnem redu. Standardizacija je tu ključna zahteva. Cilj je, da so vsi respondenti izpostavljeni povsem enakemu verbalnemu "dražljaju", ki naj bi bil obenem enostaven in hitro razumljiv, in da se tudi njihovi odgovori gibljejo v standardiziranih okvirih.

Pri globinskem intervjuju je cilj pridobiti kompleksne, poglobljene in individualizirane odgovore, čim bolj natančno, konkretno spoznati nek vidik respondentovih občutij, motivov, stališč, izkušenj ali življenjsko zgodbo. Cilj je tu predvsem pokriti neko tematiko, način pa je lahko različen. (Malnar, 2003: 48)

Sama sem uporabila pol-strukturiran globinski intervju, saj me je zanimala ožja tematika, ki se navezuje predvsem na odraščanje, družinske odnose, šolo in preživljanje prostega časa respondentov.

5.3 Izvedba ankete

Anketo je izpolnjevalo 113 učencev 9. razredov v blejski občini. Od tega je bilo 74 učencev iz štirih razredov Osnovne šole prof. dr. Josipa Plemlja Bled, ter 39 učencev iz dveh razredov Osnovne šole Gorje.

Anketiranje sem izvajala 27. 10. 2005 na blejski in 28. 10. 2005 na gorjanski osnovni šoli, kar pomeni zadnja dva šolska dneva pred "prvonovembrskimi" počitnicami. Od začetka šolskega leta 2005/06 do dneva izvajanja anket ni bilo nobenega praznika oz. šolo prostega dneva.

Učenci so anketo izpolnjevali od 20 do 30 minut.

Po pregledu anket sem se odločila, da eno anketo izločim iz nadaljnje obdelave, kjer je bilo očitno neresno izpolnjevanje ankete. Anket, ki niso imele izpolnjenih le posameznih vprašanj, iz nadaljnje obdelave nisem izločila.

Za obdelavo rezultatov sem uporabila statistični program SPSS 13.0.

5.4 Rezultati empirične analize poznavanja in uporabe drog med mladimi v občini Bled

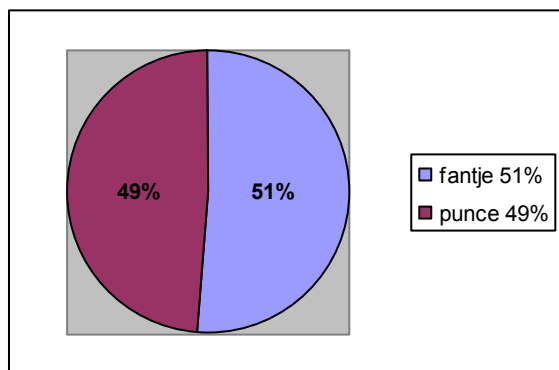
Na tem mestu bi rada še enkrat poudarila, da je glavni namen raziskovalne naloge ugotoviti razširjenost uporabe alkohola in ostalih dovoljenih in nedovoljenih drog med mladimi v občini Bled, ugotoviti posredne dejavnike uporabe in pridobiti stališča mladih glede problematike, kar nam bo v celoti lahko služilo kot osnova za nadaljnjo pripravo in izdelavo preventivnih programov, ki jih na področju drog načrtujemo v skupini LAS Bled.

Zaradi večje preglednosti in lažje interpretacije, sem se na tem mestu odločila, da rezultate univariatne in bivariatne analize ter primerjavo le-teh z rezultati ESPAD Gorenjska 2003, združim v en sklop, ter jih tako tudi interpretiram. Ločena predstavitev rezultatov univariatne, multivariatne in naknadno še primerjava z ESPAD Gorenjska 2003 bi bila nepregledna in preobsežna. Z združitvijo pa bo predstavitev rezultatov preglednejša in lažje razumljiva.

Za anketirane učence iz blejske in gorjanske osnovne šole uporabljam oznako »Bled-Gorje 2005«, za dijake iz raziskave ESPAD Gorenjska 2003 pa oznako »ESPAD 2003«. K sami interpretaciji sem dodala še nekaj podatkov, ki sem jih pridobila v intervjujih.

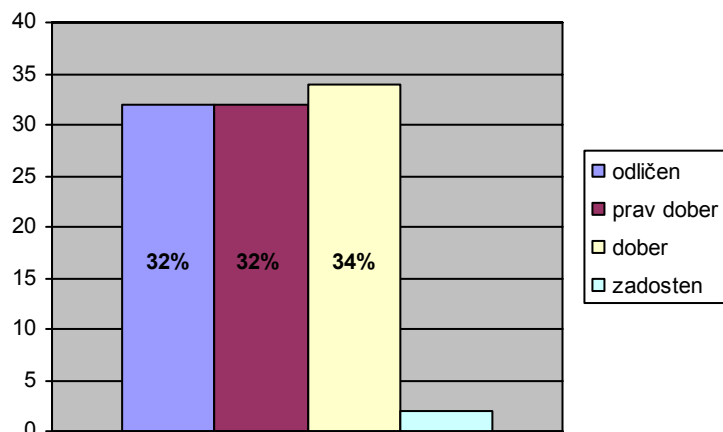
5.4.1 Opis vzorca

Graf 5.1: Struktura anketirancev po spolu, Bled-Gorje 2005

V anketi je sodelovalo 113 učenk in učencev. Za sodelovanje učencev v anketi sem predhodno morala pridobiti tudi soglasje njihovih staršev, toda samo ena učenka zaradi nestrinjanja staršev ni sodelovala pri izpolnjevanju ankete.

Graf 5.2: Učni uspeh v zadnjem šolskem letu, Bled-Gorje 2005

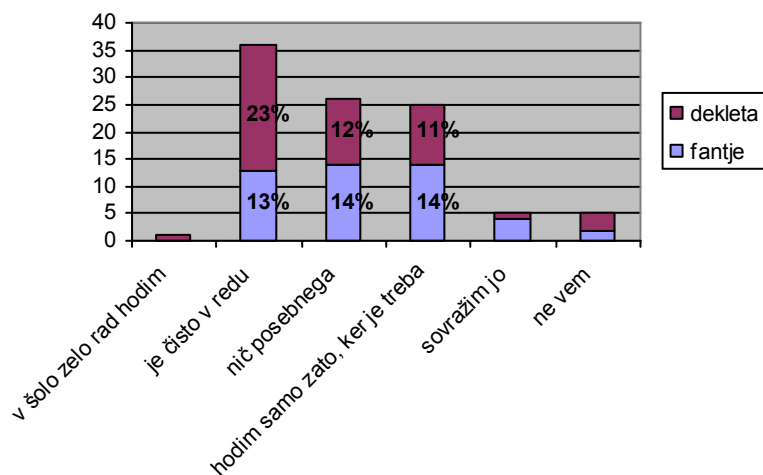

Tukaj lahko vidimo kar visok učni uspeh učencev, saj sta samo 2 učenca navedla zadostni uspeh. Odličnih je bilo 32 % učencev, prav tako prav dobrih, dobrih pa 34 % učencev.

Po besedah enega od učiteljev športne vzgoje na blejski osnovni šoli, je k boljšemu učnemu uspehu učencev pripomogla sprememba iz opisnih ocen (zelo uspešno, uspešno, manj uspešno) v številčne ocene (od 1 do 5) pri glasbenem in likovnem pouku ter pri pouku športne vzgoje.

5.4.2 Subjektivno zadovoljstvo učencev

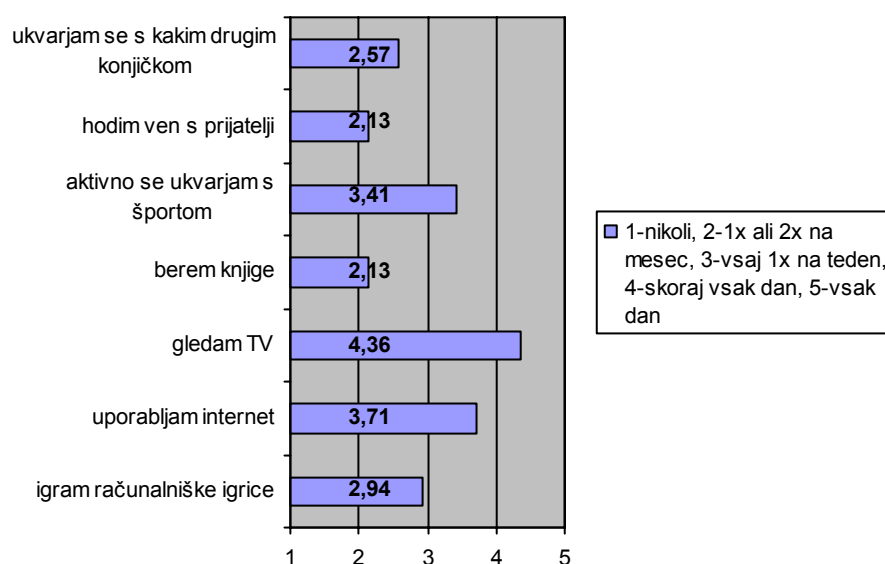
Graf 5.3: Odnos do šole po spolu, Bled-Gorje 2005

Učenci so v največji meri navedli, da je njihov odnos do šole čisto v redu in sicer 13 % fantov in 23 % deklet, kar kaže na to, da dekleta do šole gojijo boljši odnos kot fantje. Samo 1 dekle je navedlo, da v šolo zelo rada hodi. Nekaj učencev (6 %) pa šolo sovraži, kar je za njihovo starost nekaj povsem normalnega, saj na splošno ljudje šele kasneje v življenju spoznamo (priznamo), da nam je šola koristila in da smo z njo doživeli precej lepega. Verjetno pa nekateri učenci nočejo priznati, da v

šolo radi hodijo, ker se bojijo posmeha sošolcev. Na tem mestu je potrebno poudariti tudi vlogo učiteljev, saj zlasti v osnovnih šolah, v otrokovem svetu prevzamejo vlogo "pomembnih drugih". Prav zato lahko veliko pripomorejo k otrokovemu učnemu uspehu in otrokovi pozitivni predstavi o sebi. Pri tem pa so uspešni le, če dobro poznajo otrokove sposobnosti in če od njega zahtevajo toliko, kolikor je res zmožen doseči. Učitelji morajo tudi vedeti, da učencem svojih pričakovanj ne sporočajo le neposredno, temveč tudi posredno, manj očitno; npr. z javnim primerjanjem učencev, s tem kolikokrat nagovorijo posameznega učenca, s pohvalo oziroma omalovaževanjem njegovega odgovora. Učiteljeve kretnje in govorica njegovega telesa učenca lahko spodbujajo, lahko pa imajo tudi uničujoč učinek na njegovo razvijajoče se samospoštovanje in posledično tudi na otrokov odnos do šole.

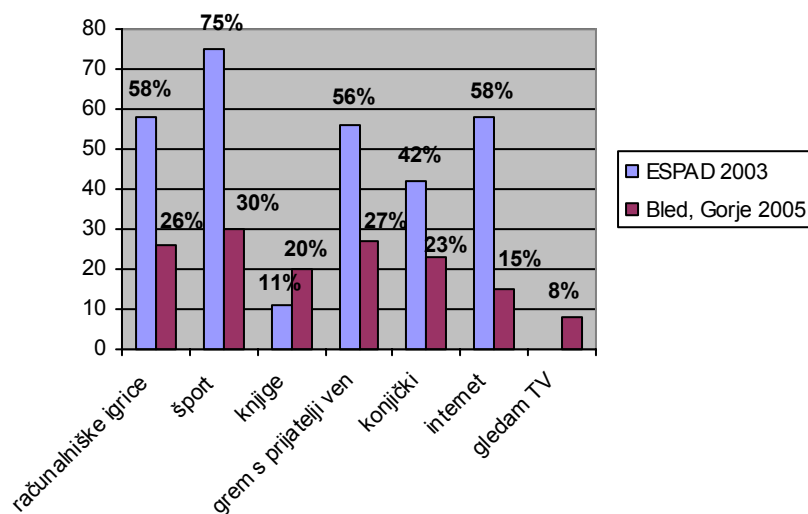
Graf 5.4: Povprečne vrednosti aktivnosti učencev v prostem času, Bled-Gorje 2005

Najvišjo srednjo vrednost zavzema gledanje televizije in sicer kar 4'36, kar pomeni skoraj vsak dan. To kaže predvsem na neaktivno preživljanje prostega časa, saj tudi naslednja najvišja srednja vrednost, uporabljam internet 3'71, ne pomeni aktivnega preživljanja prostega časa, marveč posedanje pred računalnikom. Tudi v medijih lahko zasledimo podatke, ki kažejo, da otroci prosti čas preživljajo vedno bolj neaktivno. Aktivno se ukvarjam s športom zaseda 3.mesto in sicer s srednjo vrednost 3'41 kar pomeni vsaj 1-krat na teden, kar po mojem mnenju, vsaj kar se tiče njihovega telesnega razvoja, ni dovolj.

Maja je v osnovni šoli aktivno igrala odbojko, Jaka pa ga je v družbi starejših vrstnikov preživljal v parku na Bledu.

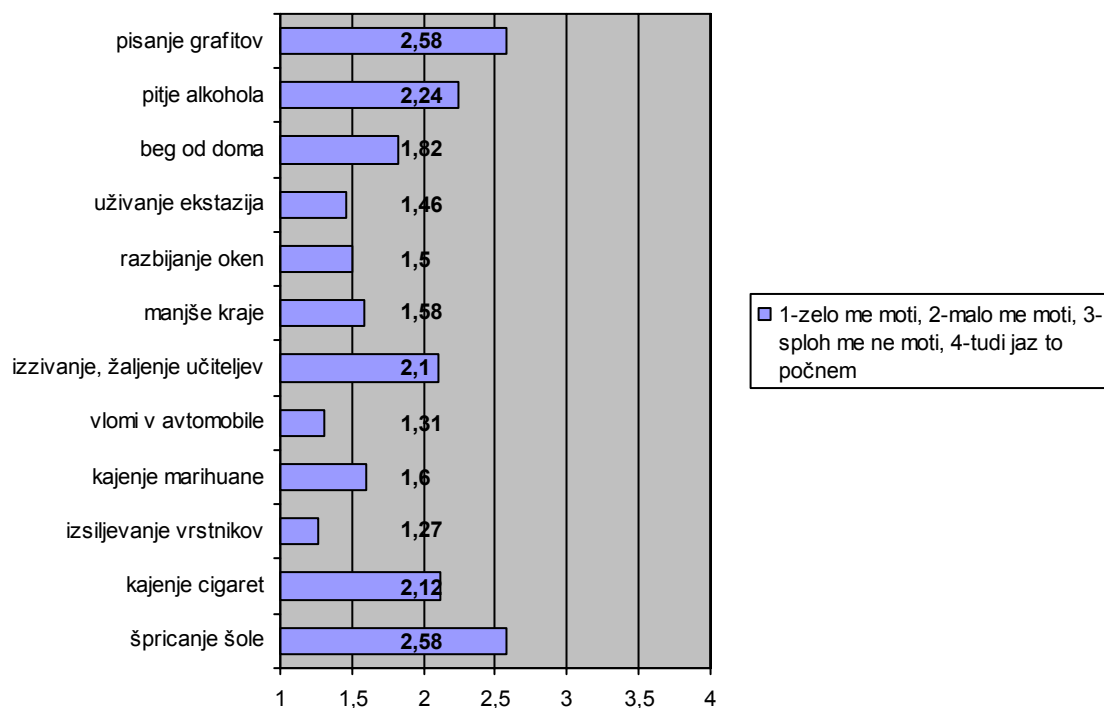
Graf 5.5: Aktivnosti v prostem času, odgovor »vsaj enkrat tedensko«, ESPAD 2003 in Bled-Gorje 2005

Tukaj vidimo, da so srednješolci veliko bolj aktivni, saj jih kar 75 % odgovorilo, da se s športom ukvarjajo vsaj enkrat tedensko (kar pomeni izven šolskega pouka). Sledita uporaba interneta in računalniške igrice z 58 %, druženje s prijatelji pa je naslednja, pri kateri se kaže razlika predvsem zaradi starosti anketirancev. Osnovnošolci na splošno še ne hodijo ven tako pogosto, prehod v srednjo šolo pa to "aktivnost" znatno poveča. Tudi sami starši otroku z vstopom v srednjo šolo dovolijo pogostejše izhode (predvsem v večernih urah). Osnovnošolci "vodijo" samo pri branju knjig, izid je 20 % proti 11 %, nizki odstotki pa kažejo tudi na splošna opažanja, da Slovenci (pre)malo beremo.

Pri raziskavi ESPAD 2003 vprašanja o gledanju TV ni bilo vključenega, zato primerjava na tem mestu ni mogoča.

Graf 5.6: Srednje vrednosti odnosa do naštetih stvari, Bled-Gorje 2005

Učence v največji meri moti izsiljevanje vrstnikov, ki zaseda srednjo vrednost 1'27, saj so verjetno dostikrat tudi sami "žrtev" raznih verbalnih pa tudi fizičnih napadov s strani svojih vrstnikov. Nizke srednje vrednosti zavzemata tudi kajenje marihuane 1'6 ter uživanje ekstazija 1'46, kar lahko povežem z neuporabo teh dveh drog med učenci (grafii uporabe drog sledijo v nadaljevanju). Najvišjo srednjo vrednost 2'58 zavzemata pisanje grafitov in "špricanje" šole, ki se v očeh učencev kaže kot bolj nedolžni dejanji, vendar se vseeno pokaže, da sami tega ne počnejo. "Špricanje" šole postane priljubljena dejavnost predvsem v srednji šoli.

Primerjava z ESPADOM 2003 ni možna, bila bi pa verjetno zanimiva, saj bi se srednje vrednosti v večini primerov pomikale proti 4, saj so dijaki že zaradi svoje starosti bolj pogumni in se (nekateri) že zaradi želje po adrenalinu in dokazovanju pred vrstniki poslužujejo omenjenih "aktivnosti". Med dijaki je "popularno" predvsem izzivanje in žaljenje učiteljev, kar se kaže tudi na ostalih področjih, kjer je prisoten odnos mladih z določeno avtoriteto.

Tabela 5.1: Ocenitev splošnih občutij, Bled-Gorje 2005 (v %)

	Popolnoma se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam
a) Gledano v celoti sem zadovoljen-a s sabo.	34	55	11	/
b) Včasih mislim, da nisem za nič.	20	37	29	14
c) Čutim, da imam vrsto dobrih lastnosti.	24	61	13	2
d) Sposoben-a sem narediti stvari enako uspešno kot večina drugih ljudi.	36	60	4	/
e) Čutim, da ni veliko tega, na kar bi bil-a lahko ponosen-a.	12	26	42	20
f) Včasih se čutim popolnoma nekoristnega-o.	12	39	34	15
g) Čutim, da sem vreden-a vsaj toliko kot drugi ljudje.	29	55	13	3
h) Rad-a bi imel-a več samospoštovanja.	18	48	26	8
i) Pravzaprav se mi zdi, da sem zguba.	4	9	48	39
j) Imam pozitivno stališče do sebe.	26	59	12	3

Če združimo vrednosti »popolnoma se strinjam« in »strinjam se« se večina učencev strinja, da so sposobni, da so zadovoljni sami s seboj, da imajo dobre lastnosti, pozitivno stališče o sebi in da so vredni toliko kot drugi. Po drugi strani pa se kar 57 % učencev strinja, da včasih niso za nič, kar lahko predstavlja obdobjo fazo razočaranja, ki se spreminja glede na dogajanje v okolici. Npr. slaba ocena v šoli veliko pripomore k razočaranju, že naslednja dobra ocena pa občutje zopet popravi. Prav tako kar veliko učencev (51 %) ocenjuje, da se včasih počutijo nekoristne, kar je spet lahko le obdobja faza, ki se kaj hitro zasuče. Po visoki oceni strinjanja, kar 66 % učencev, izstopa želja po večjem samospoštovanju, kar lahko povežem z njihovim, še vedno trajajočim procesom odraščanja in iskanjem identitete, ko se počutijo še nemočne in ranljive.

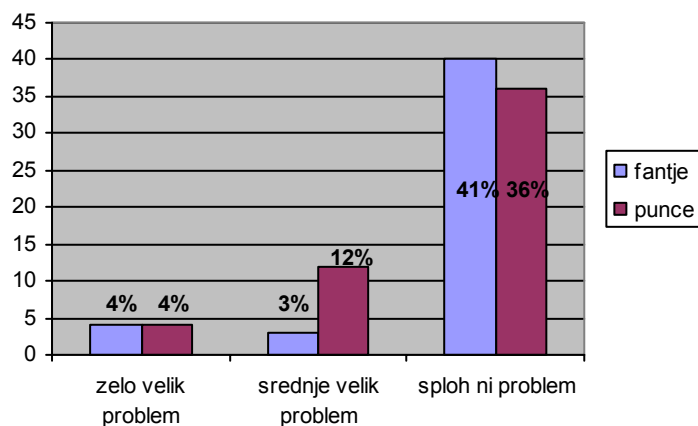
Tabela 5.2: Kolikšne probleme predstavljajo učencem naštete stvari, Bled-Gorje 2005 (v %)

	Zelo velik problem	Srednje velik problem	Sploh ni problem
a) Osamljenost.	8	24	67
b) Bojim se, da bi bil-a odvisen od drog.	17	11	72
c) Pomanjkanje prostega časa.	18	57	25
d) Strah me je neuspehov v šoli.	23	53	24
e) Starši preveč pričakujejo od mene.	9	43	48
f) Večkrat pomislim na samomor.	8	15	77
g) Spolnost.	6	35	58
h) Učitelji mi delajo krivico.	23	35	42
i) Pomanjkanje denarja.	4	36	60
j) Bolezen, invalidnost.	10	12	78

Zelo velik problem 23 % učencem predstavljajo neuspehi v šoli in krivice učiteljev. Sledi pomanjkanje prostega časa in odvisnost od drog, kar kaže na dejstvo, da so učenci o drogah dobro seznanjeni in vedo, da prinašajo negativne posledice. Kar 8 % učencev zelo velik problem predstavlja misel na samomor, kar lahko pomeni, da so ti učenci v težavah, iz katerih sami ne vidijo izhoda. Na drugi strani pa se jih samo 24 % strinja, da neuspehi v šoli sploh niso problem, kar kaže

na nizek odstotek tistih, za katere lahko predvidevamo, da jim gre v šoli zelo dobro. Vidi se tudi, da starši od otrok pričakujejo kar največ, saj je manj kot polovica učencev priznala, da jim pričakovanja staršev ne predstavljajo problema.

Graf 5.7: Kolikšen problem predstavlja učencem misel na samomor, po spolu, Bled-Gorje 2005

Kot je že iz prejšnje tabele razvidno, kar nekaj učencem misel na samomor predstavlja zelo velik problem. Da jim misel na samomor ne predstavlja problema, se strinja manj kot polovica fantov in še manj deklet, iz česar lahko sklepamo, da so dekleta bolj občutljiva in se težje soočajo s problemi kot fantje. Teh pa imajo kar dosti, saj so še vedno v procesu odraščanja, šolanja in nasploh v iskanju življenjskih poti, ki jih pripravljajo na samostojnost.

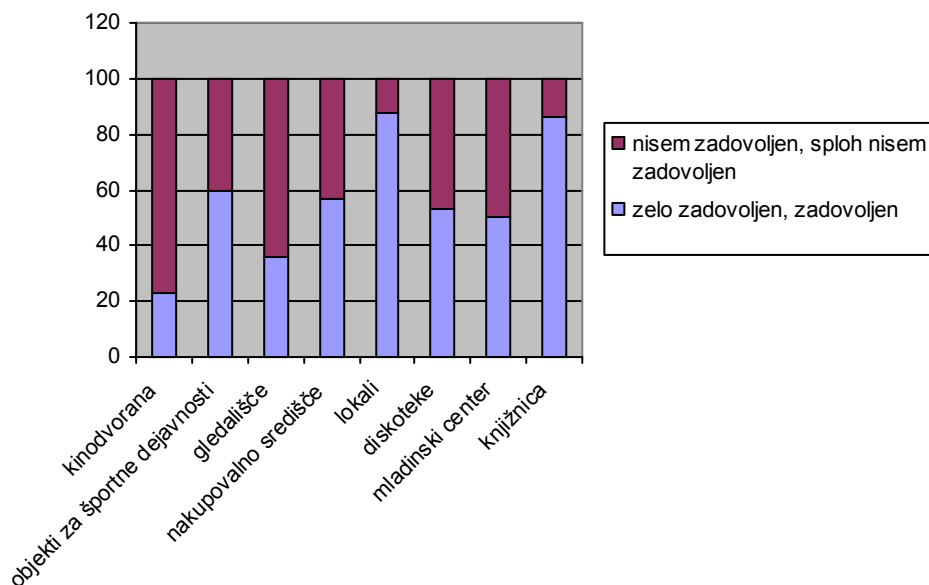
Tabela 5.3: Kako učenci doživljajo svoje življenje, (na lestvici od 1 do 10) Bled-Gorje 2005 (v %)

1- negativni občutki
10- pozitivni občutki

	1- 2	3- 4	5- 6	7- 8	9- 10	
Dolgočasno	3	3	22	23	49	Zanimivo
Nesmiselno	7	9	13	28	43	Smiselno
Osamljeno	7	5	14	21	53	Družabno

Če združimo vrednosti od 7 do 10 lahko predvidevamo, da 72 % učencev doživlja svoje življenje zanimivo, vrednosti od 1 do 4 pa kažejo na delež tistih, ki ga doživljajo kot dolgočasnega. Bolj črnogledi so pri ocenitvi smiselnosti in družabnosti, kjer se jih 12 % počuti osamljene, kar lahko povežemo tudi z vse večjo zaposlenostjo njihovih staršev, ki imajo zato vedno manj časa, ki bi ga lahko preživeli v družbi svojih otrok. Otroci pa so v osnovni šoli še vedno zelo navezani na dom, kar pomeni, da prosti čas preživljajo doma. Če so edinci se lahko počutijo še bolj osamljene. Po drugi strani pa še vedno več kot polovica učencev doživlja življenje bolj smiselno in bolj družabno.

Graf 5.8: Ocenitev zadovoljstva s ponudbo, ki jo ponuja občina Bled, Bled-Gorje 2005

Pri interpretaciji zgornjih podatkov moram opozoriti na (zelo verjetno) nepozornost učencev, ko so odgovarjali na vprašanje, ki se je navezovalo na ponudbo, ki jo nudi (samo) občina Bled. V kraju namreč nimamo kinodvorane, gledališča in mladinskega centra. Rezultati pa vseeno kažejo, da so učenci kljub temu s ponudbo zelo zadovoljni ali zadovoljni.

Za analizo sem združila odgovore »zelo zadovoljen« in »zadovoljen« ter »nisem zadovoljen« in »sploh nisem zadovoljen«.

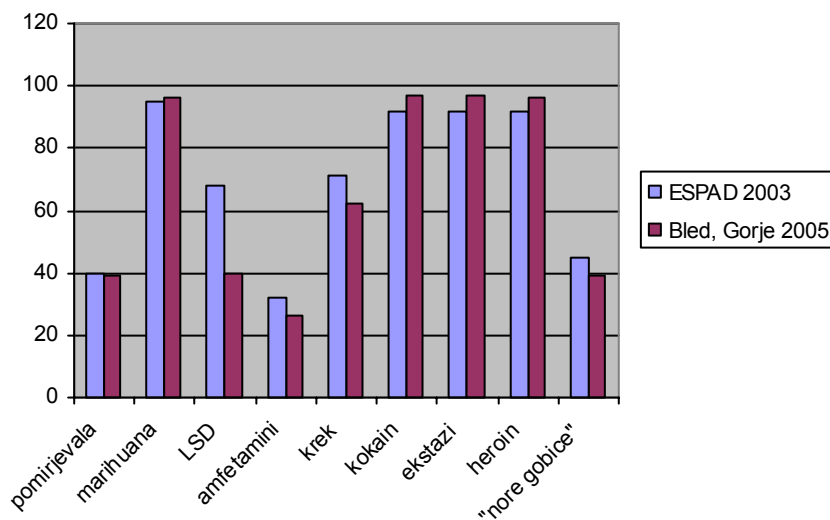
Najbolj so zadovoljni s ponudbo lokalov, saj jih je kar 83 % zelo zadovoljnih ali zadovoljnih, podatek pa kaže predvsem na njihovo površno oceno, saj večina učencev še ne zahaja v lokale. Zadovoljiva se ji zdi tudi ponudba knjižnice, kjer lahko predpostavljamo na dokaj realno oceno, saj je knjižnica kraj, kamor bi učenci "morali" zahajati kar pogosto. Najslabše ocene dosegajo kinodvorana, gledališče, diskoteka in mladinski center, toda kot sem že omenila, ti rezultati ne kažejo prave ocene. Z vprašanjem o ponudbi Bleda sem želela opozoriti na klavno dogajanje na Bledu, ko tudi osnovnošolci, ki še ne zahajajo tako pogosto ven, opažajo, da bi bilo potrebno za aktivno preživljanje prostega časa mladih na Bledu marsikaj spremeniti.

Na tem mestu se lahko navežem na izhodiščno hipotezo, ki pravi, da tudi delovanje lokalne skupnosti služi kot preprečevalni dejavnik odvisnosti. Dokler na Bledu mladim ne bodo zagotovili možnosti za kakovostno preživljanje prostega časa, ne bomo mogli trditi, da lokalna skupnost deluje kot preprečevalni dejavnik, saj trenutno s svojo neorganiziranostjo (predvsem med mladimi) deluje kot dejavnik, ki zasvojenost z drogami prej omogoča kot pa preprečuje.

5.4.3 Alkohol in droge

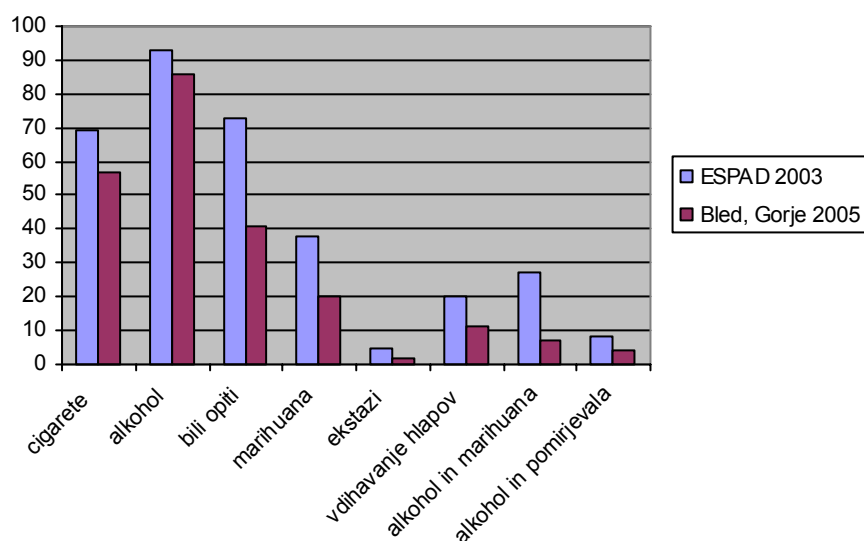
Poznavanje in uživanje drog

Graf 5.9: Poznavanje drog, odgovor »da«, ESPAD 2003 in Bled-Gorje 2005

Podatki so me kar malo presenetili, saj osnovnošolci nekatere droge poznajo (kar pomeni, da so že slišali zanje, ni pa nujno, da poznajo njihove negativne posledice uživanja) bolje kot pa srednješolci. Skoraj vsi, oziroma nad 95 % učencev pozna marihuano, kokain, ekstazi in heroin. Srednješolci bolje poznajo LSD, amfetamine, krek ter "nore gobice". Osnovnošolci najmanj poznajo amfetamine, samo 25 % jih je navedlo, da to drogo pozna. Poznavanje drog lahko pripišemo zadostnemu številu informacij, ki jih učenci pridobijo v procesu izobraževanja ali s strani drugih kanalov, ki so danes nasplošno dostopne večjemu delu javnosti. Učenci v večini uporabljajo internet, kjer je podatkov in informacij o drogah iz dneva v dan več.

Graf 5.10: Dijaki in učenci, ki so že vsaj enkrat v življenju posegli po drogi, ESPAD 2003 in Bled-Gorje 2005

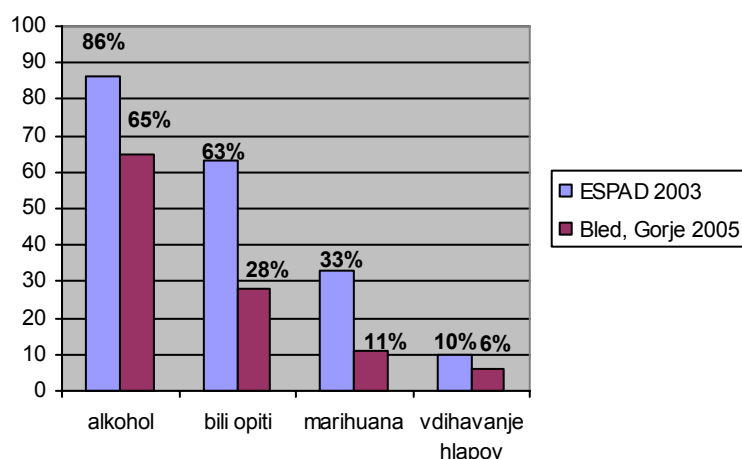

Po pričakovanju srednješolci dosegajo tu višje odstotke, saj osnovnošolci predstavljajo populacijo, ki je za drogo že slišala, poskusila pa je v največji meri še ni. Vendar v primerjavi ne zaostajajo veliko, vsaj kar se tiče cigaret in alkohola. Vsaj enkrat v življenju je kadilo 69 % dijakov in 58 % učencev, pilo alkohol 93 % dijakov in 85 % učencev, kadilo marihuano 38 % dijakov in 20 % učencev ter vdihavalo hlape 20 % dijakov in 11 % učencev. Kot vidimo so najbolj razširjene legalne droge, med ilegalnimi pa je najbolj "priljubljena" marihuana. Ostale ilegalne droge, ki so bile navedene v anketi, med devetošolci niso prisotne. Ekstazi sta poskusila samo 2 učenca, prav tako heroin.

Maja je alkohol in tobak prvič poskusila v srednji šoli, z marihuano pa se je pogosteje srečevala med študijem. Heroin je prvič poskusila konec 1. letnika študija. Ostalih drog ni uživala.

Jaka je pil alkohol, kadil tobak in marihuano že v 7. razredu osnovne šole, heroin pa je poskusil konec 8. razreda. Med služenjem vojaškega roka pa je užival predvsem tablete amfetamine, saj je bil dostop do njih neomejen. Poskusil je tudi nekaj drugih drog, vendar v primerjavi s heroinom ni igrala tolikšne vloge.

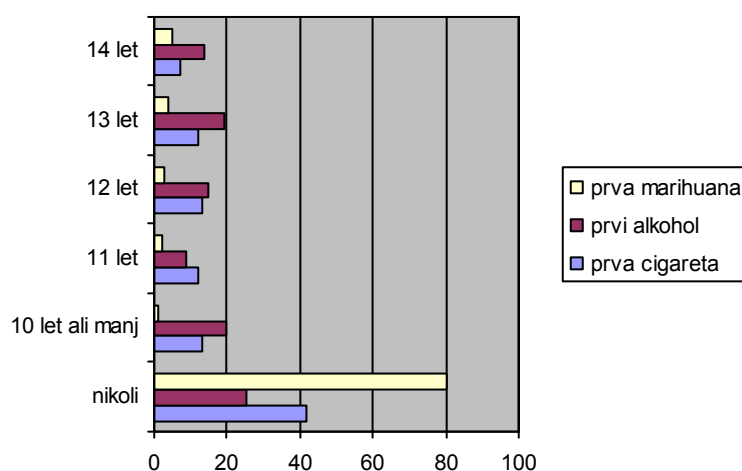
Graf 5.11: Dijaki in učenci, ki so v zadnjih 12-ih mesecih posegli po drogi, ESPAD 2003 in Bled-Gorje 2005

Glede pitja alkohola v zadnjih 12-ih mesecih osnovnošolci zaostajajo samo 21 % za srednješolci, saj je alkohol pila več kot polovica učencev. Opitih je bilo 28 % osnovnošolcev, kar kaže kar na velik odstotek glede na njihovo starost, verjetno pa so bili med njimi tudi tisti, ki so kadili marihuano.

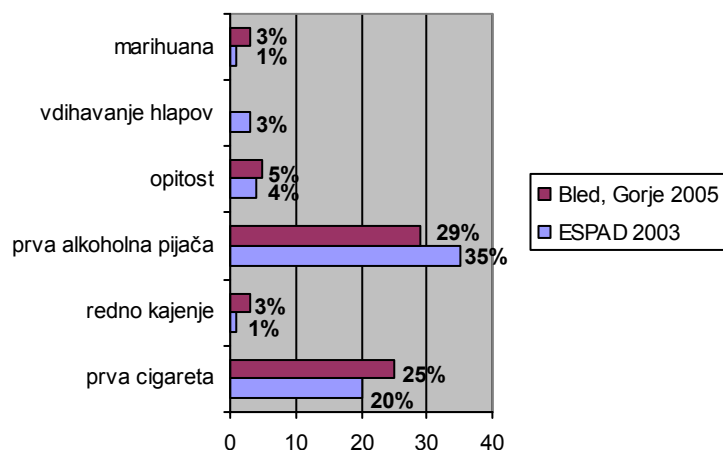
Starost ob prvem srečanju z alkoholom in drogo

Graf 5.12: Starost ob prvi poizkušnji alkohola, cigaret in marihuane, Bled-Gorje 2005

Tu se pokaže, da četrtnina učencev še nikoli ni pila alkoholnih pijač, manj kot polovica nikoli kadila cigaret in skoraj večina nikoli kadila marihuane. Alkohol jih je 20 % poskusilo že pred dopolnjenim 10. letom starosti, glede kajenja cigaret se starost spreminja, marihuana pa se v največji meri pojavi okoli 13. in 14. leta starosti. Starost ob prvi poizkušnji, se tudi glede na mojo generacijo, vedno bolj znižuje.

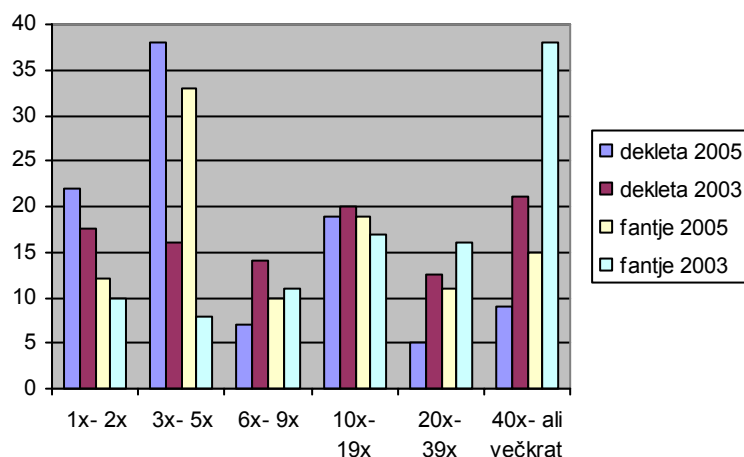
Graf 5.13: Prvi stik z drogo pred dopolnjenim 12. letom starosti, ESPAD 2003 in Bled-Gorje 2005

Tukaj vidimo, da so osnovnošolci imeli prvi stik z drogo pred dopolnjenim 12. letom starosti v večji meri kot srednješolci. Upoštevati je treba, da je bila anketa med osnovnošolci izvedena 2 leti kasneje kot med srednješolci, kar posledično privede do takšnih podatkov. Tudi druge raziskave namreč kažejo, da se starost ob prvem stiku z drogo vedno bolj znižuje. Tako je v mojem primeru kar četrтина učencev poskusila prvo cigareto pred 12.letom starosti, od srednješolcev pa je takih 20 %. Pri pitju alkoholnih pijač "vodijo" srednješolci s 35 %, osnovnošolcev je 29 %. Tudi pri kajenju marihuane se je starost znižala.

Pitje alkoholnih pijač

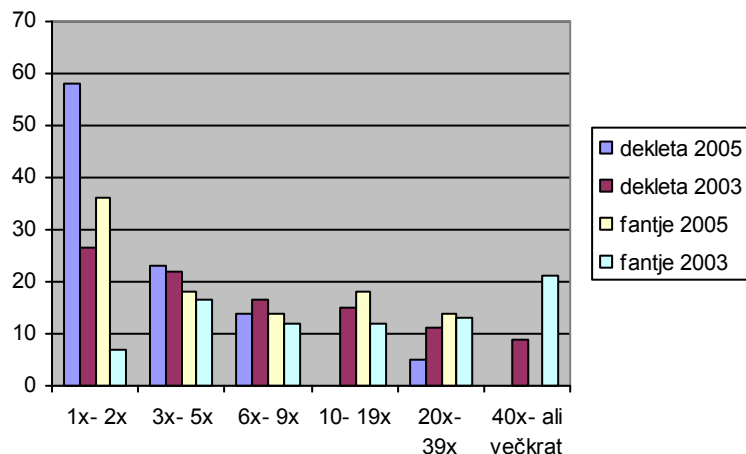
Graf 5.14: Pogostost pitja alkoholnih pijač v življenju med dijaki in učenci, ki so že pili, po spolu, ESPAD 2003 in Bled-Gorje 2005

Iz grafa je razvidno, da osnovnošolke kot tudi srednješolke pijejo manj alkohola kot pa njihovi sošolci. Podobno razmerje velja tudi med starejšimi generacijami, saj tudi na splošno v življenju moški spiijejo več alkoholnih pijač kot ženske. Ne velja pa to za vse družbe, saj nekatere alkohola sploh ne pijejo, ali pa ima pitje čisto drugačen pomen kot pri nas itd. V zahodni družbi prevladuje

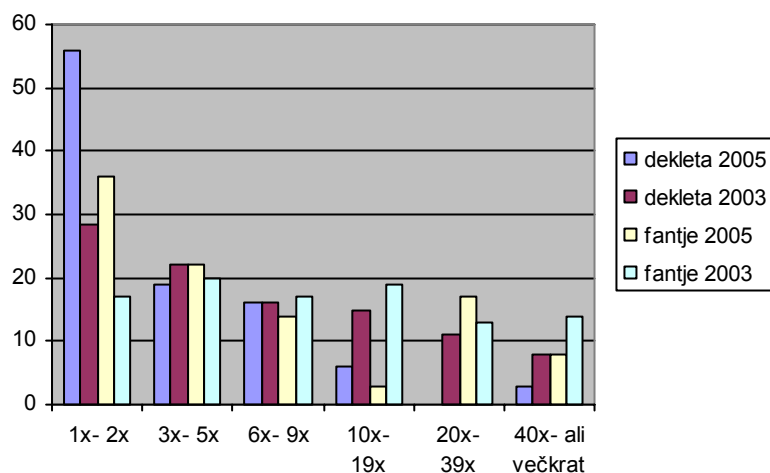
mnenje, da se za ženski spol ne spodobi prekomerno pitje alkoholnih pijač. Obstajajo pa seveda izjeme, o čemer pa je brez nekih relevantnih podatkov težko govoriti.

Graf 5.15: Pogostost opijanja v življenju med dijaki in učenci, ki so že bili opiti, po spolu, ESPAD 2003 in Bled-Gorje 2005

Podobno se dogaja s pogostostjo opitosti med učenci in dijaki. S starostjo se zvišuje, saj je iz grafa razvidno, da so bili 40-krat ali večkrat opiti samo dijaki, ponovno več fantov.

Graf 5.16: Pogostost pitja alkoholnih pijač v zadnjih 12. mesecih med dijaki in učenci, ki so pili, po spolu, ESPAD 2003 in Bled-Gorje 2005

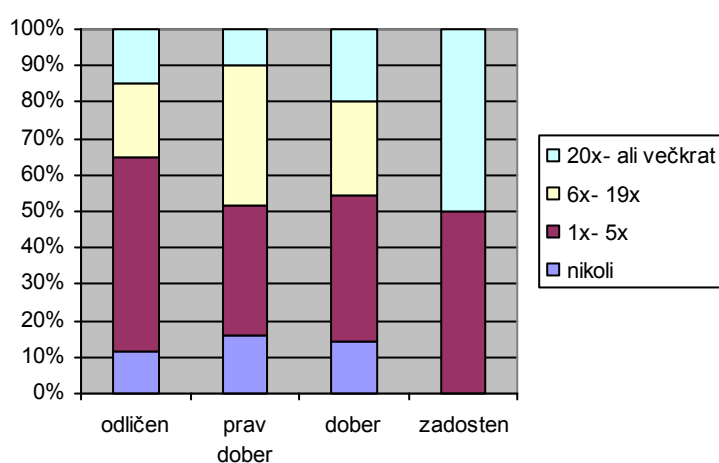
Interpretacija grafa je podobna kot za graf 5.14. in 5.15. Najmanj pogosto (1-krat- 2-krat) so pile alkohol osnovnošolke s 56 %, srednješolke z 28 %, osnovnošolci s 36 % in srednješolci s 17 %.

Tabela 5.4: Učenci, ki so bili v zadnjih 12. mesecih vsaj enkrat opiti, glede na kajenje cigaret, marihuane in vdihavanje hlapov, Bled-Gorje 2005 (v %)

	nikoli	1x-5x	6x-19x	20x- ali večkrat
Kadil cigarete	11	41	17	31
Kadil marihuano	56	33	2	9
Vdihaval hlape	78	17	/	5

Med učenci, ki so bili v zadnjih 12. mesecih vsaj enkrat opiti je samo 11 % takih, ki še nikoli niso kadili cigaret. Takih, ki so kadili cigarete več kot 20-krat je 31 %. Tudi med pitjem alkoholnih pijač in kajenjem marihuane obstaja povezanost, saj je iz tabele razvidno, da so tisti, ki so bili opiti, tudi že kadili marihuano. Med njimi je 9 % tistih, ki so jo kadili 20-krat ali večkrat.

Graf 5.17: Učni uspeh in pitje alkoholnih pijač v življenju med učenci, Bled-Gorje 2005

Učni uspeh ne vpliva na pogostost pitja alkoholnih pijač, saj je iz grafa razvidno, da je pitje alkohola prisotno pri vseh učencih, ne glede na njihov učni uspeh. Na splošno pa prevladuje mnenje, da učenci s slabšim učnim uspehom posegajo po alkoholu bolj pogosto, saj tako lahko blažijo kompleks manjvrednosti, ki je prisoten zaradi nižjega učnega uspeha. Med osnovnošolci zelo pogosto pitje alkohola (še) ni prisotno, zato bi težko sklepali o takšni povezanosti.

Tabela 5.5: Učenci, ki so v življenju več kot 20-krat posegli po cigaretah, alkoholu in bili že več kot 20-krat opiti, glede na učni uspeh, Bled-Gorje 2005 (v %)

	odličen uspeh	pravdober uspeh	dober uspeh
Več kot 20-krat kadili cigarete	21	21	58
Več kot 20-krat pili alkoholne pijače	33	22	45
Več kot 20-krat bili opiti od alkoholnih pijač	25	/	75

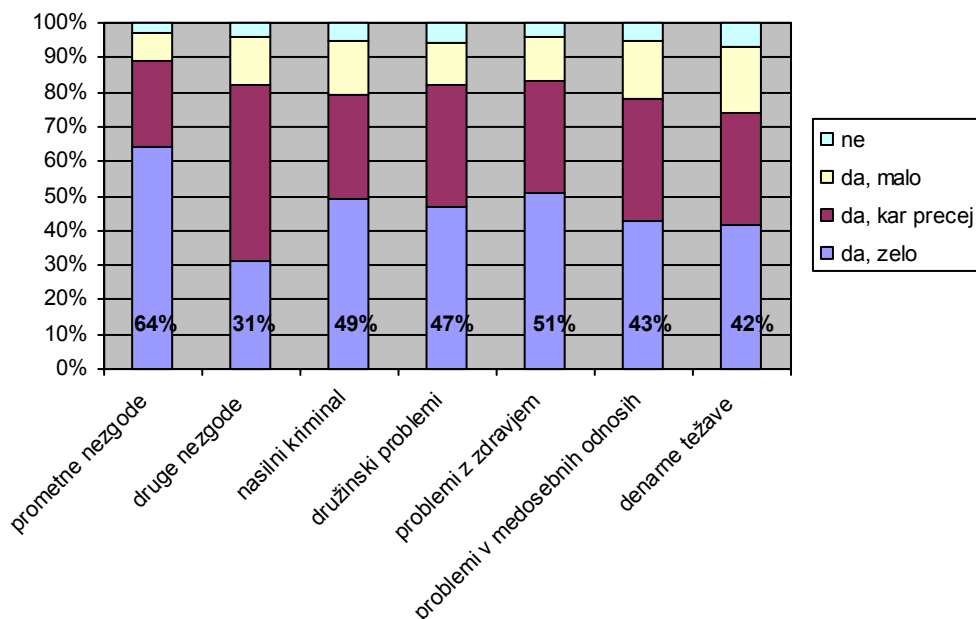
Kar se tiče pogostosti kajenja cigaret (več kot 20-krat) med učenci, vidimo, da jih ima od njih 58 % dober uspeh. Tukaj lahko sklepam, da bolj pogosto kadijo učenci z nižjim učnim uspehom, kar lahko povežem s spodaj omenjeno psihopatološko razlago, ki pravi, da otroci zaradi občutkov manjvrednosti, ki jih doživljajo zaradi slabšega učnega uspeha, začnejo uporabljati nekatere droge, ki jim ponujajo "začasno" rešitev pred nastalim problemom. Tudi učenci, ki navajajo, da so bili že več kot 20 krat opiti, so v večini navedli nižji učni uspeh, kar lahko zopet pomeni, da pijejo alkohol zaradi problemov, ki jih imajo v šoli. Na tem mestu še enkrat navajam, da med učenci še ni prisotno zelo pogosto pitje alkoholnih pijač, zato podajam lastno mnenje, ki se navezuje na psihopatološko razlago povezave med šolo in uživanjem alkohola med učenci.

Dekleva (1998:112,113) namreč poudarja, da je pri analizi povezave med šolo in uživanjem alkohola in drog med učenci, priporočljivo upoštevati različne razlage:

- psihopatološka razlaga bi trdila, da otroci, ki so šolsko manj uspešni, zaradi tega doživljajo probleme oz. imajo občutje manjvrednosti, zaradi česar se obnašajo eskapistično in začnejo uporabljati droge (»droge kot beg«);
- farmakološka razlaga bi trdila, da tisti, ki jemljejo droge, postanejo zaradi njihovih fizioloških učinkov manj šolsko uspešni (»droga kot "strup"«);
- (sub)kulturna razlaga bi trdila, da tisti, ki pripadajo oz. so bližje nekim drugačnim kulturam ali subkulturam, manj sprejemajo konvencionalno (šolsko) kulturo, ter zaradi tega uporabljajo več drog in so tudi šolsko manj uspešni (»uporabo drog in neuspešnost povzročajo "tretji" dejavniki«);
- Socialno-psihološka razlaga bi trdila, da otroci, ki zaradi kakršnih koli razlogov postajajo šolsko neuspešni, izgubljajo stik s šolo, zaupanje vanjo in svojo navezanost nanjo, zaradi česar konvencionalno (šolsko) nadzorovanje postaja zanje manj (subjektivno) relevantno, zato lažje postajajo odklonski, kar pomeni, da lažje sledijo tistim svojim željam, ki so v nasprotju s konvencionalno moralo ali pa subkulturnim vplivom (»v droge vodi pomanjkanje kontrole«);

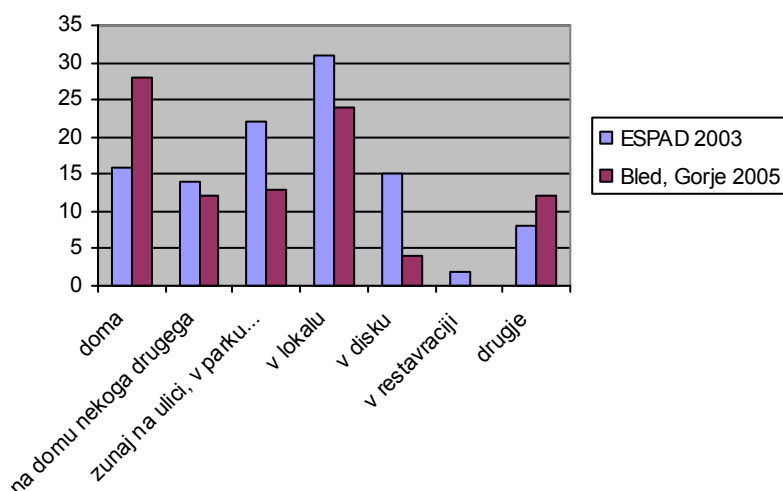
- Mnoge izmed omenjenih enostavnih (linearnih) razlag pa se lahko medsebojno tudi povezujejo na zelo različne načine, hkrati pa lahko delujejo različni dejavniki v različnih kombinacijah za pripadnike različnih podskupin (npr. za fante in dekleta, za otroke iz nižjih in višjih slojev, itd.).
- V konkretnem primeru opažam, da pogosteje kadijo učenci z nižjim učnim uspehom, kar lahko pomeni, da kompleks manjvrednosti, ki ga doživljajo zaradi slabšega učnega uspeha, "celijo" s kajenjem in pitjem alkoholnih pijač. V tem primeru gre za psihopatološko razlago, ne gre pa seveda izključiti tudi medsebojnih povezav omenjenih razlag, ki jih na podlagi dobljenih rezultatov iz anket ne morem potrditi. Potrdim lahko le, da kajenje cigaret in pitje alkohola med učenci ni povezano z materialnim položajem družine, kot bi morda predvidevali, saj je v javnosti na splošno prisotno mnenje, da je (prekomerno) pitje alkohola problem predvsem pri nižjih socialnih slojih. Še najmanj bi lahko govorila o farmakološki razlagi, saj učenci ne uporabljajo drog v tolikšni meri, da bi bili zaradi njihovih fizioloških učinkov manj šolsko uspešni. Tudi v primeru obeh bivših odvisnikov bi lahko upoštevala medsebojne povezave razlag, najbolj psihopatološke in socialno-psihološke, saj sta bila oba obremenjena s kompleksom manjvrednosti, kar je v največji meri pripomoglo, da sta začela uporabljati drogo, ki je vodila v odvisnost. Šele tu bi lahko upoštevali tudi farmakološko razlago, ki pravi, da droge zaradi svojih fizioloških učinkov pripomorejo k slabšemu učnemu uspehu. Jaku so pripomogle k nizkemu učnemu uspehu že v osnovni šoli, Maja pa je zaradi njih prekinila študij.

Graf 5.18: Vpliv pitja alkoholnih pijač na naštetih stvari, Bled-Gorje 2005

Če pogledamo odgovora »da, zelo« in »da, kar precej«, vidimo, da se učenci zavedajo problemov, ki jih lahko povzroči pitje alkoholnih pijač. Najbolj se zavedajo, da vpliva na prometne nesreče (89 %), na probleme z zdravjem (83 %), ter druge nezgode in družinske probleme (82 %). Da pitje alkoholnih pijač ne vpliva na denarne težave, na družinske probleme in probleme v medosebnih odnosih meni manjši del učencev, ki nastale probleme verjetno povezujejo z drugimi dejavniki.

Graf 5.19: Kraji, kjer so dijaki in učenci zadnjič pili alkoholne pijače, ESPAD 2003 in Bled-Gorje 2005

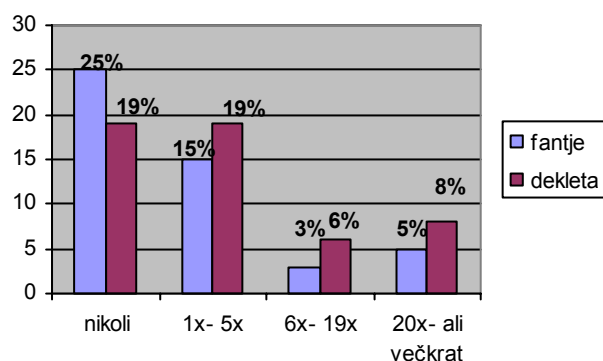

Učenci so po pričakovanjih v največji meri pili alkohol doma (28 %), sledijo lokali (24 %) in zunaj na ulici (13 %). Na tem mestu naj opozorim na delež tistih, ki so pili alkohol v lokalu in v diskoteki. To so mladoletne osebe in samo vprašamo se lahko, kako so dobili alkohol, če je mladoletnim

osebam točenje alkohola prepovedano. Tudi dijaki navajajo, da so v največji meri pili alkohol v lokalu (31 %) in diskoteki (15 %) in tudi oni so bili v času ankete mladoletni.

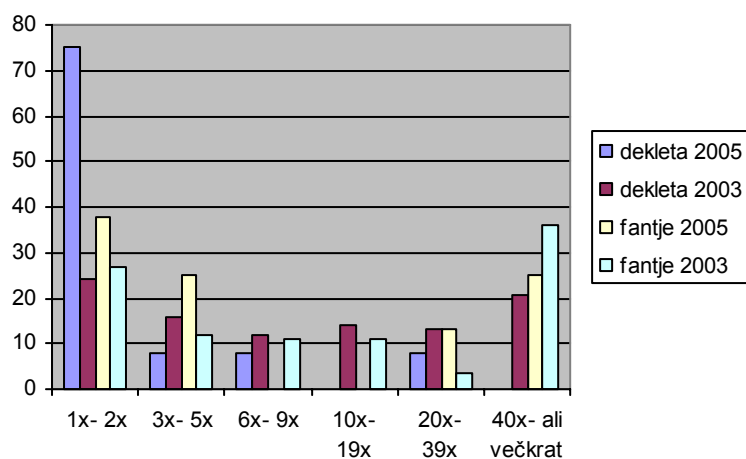
Kajenje cigaret in marihuane

Graf 5.20: Pogostost kajenja cigaret v življenju med učenci, po spolu, Bled-Gorje 2005

Iz grafa je razvidno, da dekleta bolj pogosto kadijo cigarete kot pa fantje. Samo 19 % deklet in 25 % fantov še nikoli ni kadilo cigaret, kar samo potrjuje opažanja, da vedno več mladih poskusi tobak že zelo zgodaj. Pojavlja se tudi nekaj "rednih" kadilcev, ki so verjetno fazo eksperimentiranja že pustili za seboj in jim je kajenje cigaret že redna navada.

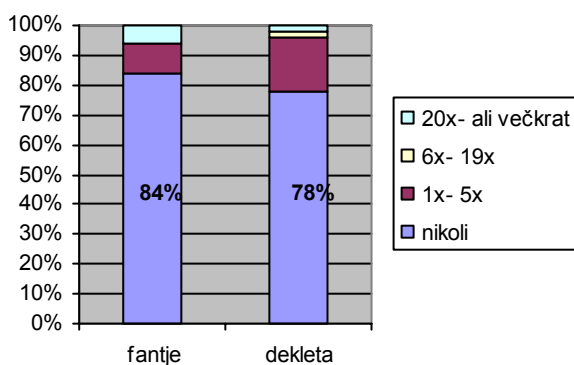
Graf 5.21: Pogostost kajenja marihuane v življenju med dijaki in učenci, ki so to že počeli, po spolu, ESPAD 2003 in Bled-Gorje 2005

Med tistimi, ki so že kdaj kadili marihuano, se pokaže, da fantje tako v osnovni kot tudi v srednji šoli, bolj pogosto posegajo po tej drogi, kot pa dekleta. Med bolj rednimi kadilci (40-krat ali večkrat) se tako najde 21 % srednješolk, 24 % osnovnošolcev in 36 % srednješolcev. Osnovnošolke tako pogosto marihuane še niso kadile.

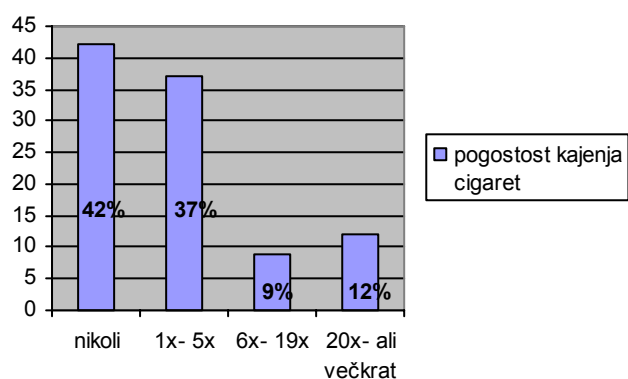
Dejstvo je, da večina mladih, ki je kdaj v življenju eksperimentirala z marihuano, kasneje ni prešla na druge vrste drog. Kljub temu dejstvu pa je nižanje starostne meje ob prvi uporabi marihuane problematično, saj je zgodnja raba marihuane prediktor kasnejše rabe drugih t.i. težjih substanc: 15'5 % posameznikov, ki so poskusili marihuano pred 15. letom je pri 26. letih ali več poročalo o tem, da so poskusili tudi heroin, tako je poročalo 6'1 % tistih, ki so poskusili marihuano med 15. in 17. letom ter 3'5 % tistih, ki so poskusili marihuano med 18. in 20. letom, podobno velja za kokainisti, ki so pred 15. letom poskusili marihuano, so pri starosti 26 let in več poročali o uporabi kokaina- uporabljali so ga kar s 7- 8-krat večjo verjetnostjo, kot tisti, ki so marihuano prvič poskusili pri 21. letih ali več. Ti podatki sicer ne pomenijo, da bo posameznik, ki uporablja marihuano nujno prešel na t.i. trde droge, pomenijo pa, da čim mlajši je posameznik, ko prične uporabljati marihuano, tem večja verjetnost je, da bo poskusil tudi druge vrste drog. (Gfroerer, 2002: 162)

Graf 5.22: Pogostost kajenja marihuane v življenju, po spolu, Bled-Gorje 2005

Tu še enkrat lahko potrdim dejstvo, da fantje bolj pogosto kadijo marihuano kot dekleta. Vendar se opazi, da je več fantov (84 %) kot pa deklet (78 %), ki še nikoli niso poskusili te substance, kar lahko kaže na to, da dekleta v večji meri samo eksperimentirajo z marihuano, kar pomeni, da jo poskusijo 1-krat do 5-krat in potem ne več.

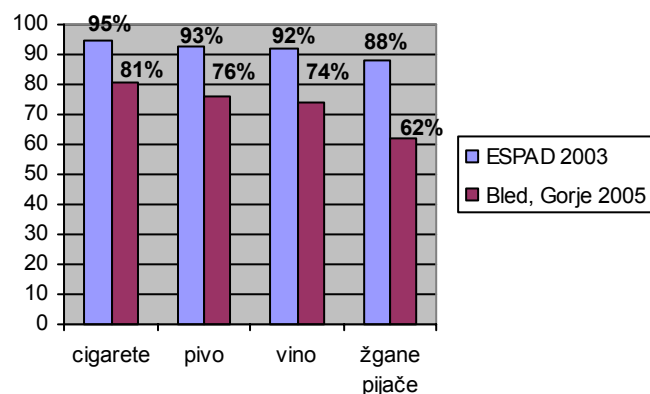
Graf 5.23: Ukvarjanje s športom, odgovora »skoraj vsak dan« in »vsak dan«, ter pogostost kajenja cigaret v življenju, Bled-Gorje 2005

Učenci, ki se redno ukvarjajo s športom so povečini nekadilci, saj se nasploh v življenju tobak in šport ne povezujeta. Če ukvarjanje s športom povežem s prostim časom, na tem mestu lahko potrdim hipotezo, ki med drugim pravi, da lahko tudi način preživljanja prostega časa mlade zavaruje pred odvisnostjo. Tukaj vidimo, da aktivni športniki (učenci) povečini ne kadijo in verjetno tudi v prihodnosti ne bodo poskušali drugih drog, če se bodo še vedno ukvarjali s športom. To je predvsem moje mnenje, ki ga podajam na podlagi svojih izkušenj in opažanj.

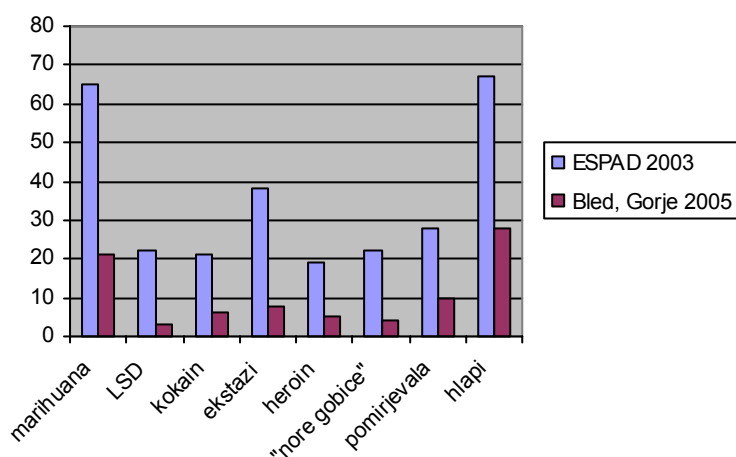
Dostopnost alkohola in drog

Graf 5.24: Dostopnost legalnih drog (odgovori »precej lahko« in »zelo lahko«), ESPAD 2003 in Bled-Gorje 2005

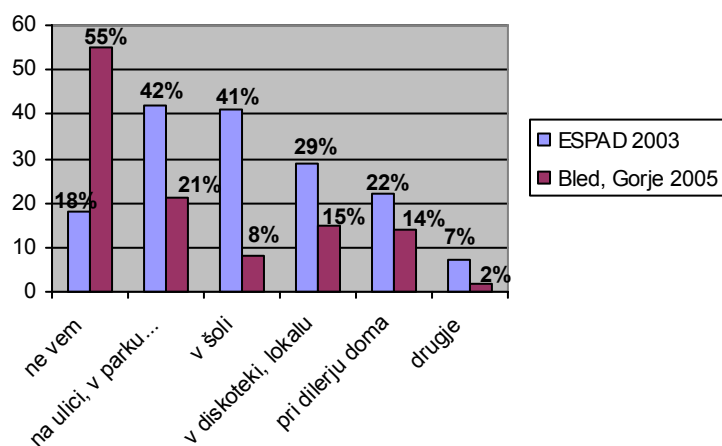
Večinoma so dijaki in učenci mnenja, da so legalne droge lahko dostopne. Vsi anketiranci so bili v času reševanja anket mladoletni, kar kaže, da določeni zakoni v naši državi ne veljajo oziroma se jih mnogi ne držijo. Če kar 62 % osnovnošolcev meni, da so žgane pijače lahko dostopne, to pomeni, da nimajo nikakršnih problemov, ko jih želijo kupiti v trgovini ali v lokalni. Še lažje je dobiti cigarete, saj jih kar 81 % navaja, da so lahko dostopne.

Graf 5.25: Dostopnost drugih drog (odgovori »precej lahko« in »zelo lahko«), ESPAD 2003 in Bled-Gorje 2005

Najbolj dostopna ilegalna droga je marihuana, saj več kot polovica srednješolcev meni, da je lahko dostopna. Tako meni tudi 21 % osnovnošolcev, kar verjetno pomeni, da jo lahko kupijo kadar želijo. Lahko dobavljivi so tudi hlapi, vendar je potrebno opozoriti, da se razna hlapila prodajajo v prosti prodaji in da jih lahko kupijo tudi mladoletne osebe. Tega se verjetno zavedajo tudi osnovnošolci, saj jih je kar 29 % odgovorilo, da se hlape da lahko dobiti. Srednješolci kot lahko dostopno drogo ocenjujejo tudi ekstazi, kar kažejo tudi druge raziskave (dostopen je na vsaki rave zabavi).

Graf 5.26: Mesta, kjer je mogoče kupiti marihuano, ESPAD 2003 in Bled-Gorje 2005

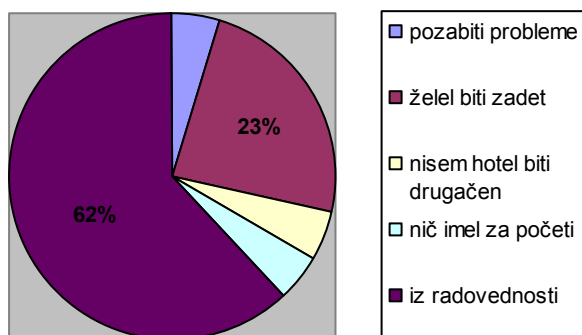

Osnovnošolci s 55 % odgovarjajo, da ne vedo, kje se da kupiti marihuano. Bolj izkušeni srednješolci navajajo, da se jo da kupiti na ulici, v šoli, v diskoteki ... Kar visok odstotek (21 %) osnovnošolcev meni, da se jo da kupiti na ulici in (8 %) v šoli. Slednje pomeni, da preprodaja marihuane poteka že v osnovni šoli, česar se zavedajo tudi njeni vodilni. Ravnatelji in učitelji so na tem mestu brez kakršnih koli pravic poseganja v učenca, kar se po mnenju svetovalnih delavk iz obeh osnovnih šol, kjer sem izvajala anketo, zelo dobro zavedajo tudi učenci, ki to znajo izkoristiti sebi v prid. Učitelji

tako lahko samo obvestijo policijo ali starše, kar pa se v večini primerov ne izkaže kot ugodno, saj starši ponavadi odreagirajo z obrambnim mehanizmom, ki ne priznava otrokovih napak.

Razlogi za uživanje drog

Graf 5.27: Razlogi za uživanje drog, Bled-Gorje 2005

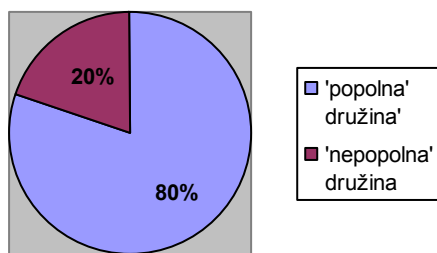

Večina učencev še nikoli ni poskusila nobene od naštetih drog. Tisti, ki so jo poskusili, v največji meri navajajo, da so jo poskusili zaradi radovednosti in ker so želeli biti zadeti.

Tudi Maja in Jaka se strinjata, da mladi drogo prvič poskusijo zaradi radovednosti. Toda ko spoznajo, da ni nič posebnega, jo nikoli več ne vzamejo. Če pa so otroci obremenjeni z nekimi globljimi občutki manjvrednosti in željami po tem, da bi bili boljši, je droga več kot dober blažilec, saj sama navajata, da sta se na drogi počutila "kot carja". Oba danes pomagata mladim odvisnikom in prepričana sta, da zgolj radovednost ne pripelje do odvisnosti, saj se mladi, s katerimi se srečujeta, soočajo z drugimi problemi, ki so v največji meri povezani s slabimi odnosi v družini.

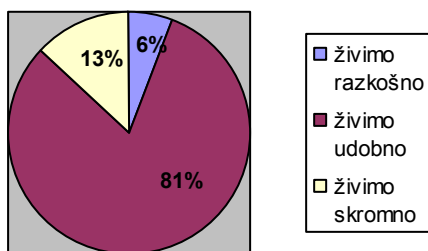
5.4.4 Značilnosti družinskega okolja

Graf 5.28: Sestava družine: popolna družina (oče in mati) ali nepopolna družina (samo oče ali samo mati), Bled-Gorje 2005

Učence, ki so navedli da živijo tako z očetom kot z materjo, sem uvrstila med "popolno" družino, ostale, ki so navedli samo očeta ali mater, pa sem uvrstila med "nepopolno" družino. Glede na čas, v katerem živimo in v katerem so vedno bolj pogoste "nepopolne" družine, lahko rečem, da učenci v mojem primeru prihajajo iz dokaj urejenega družinskega okolja. V konkretnem primeru izraz 'nepopolna' družina pomeni odsotnost enega od staršev, običajno biološkega, ne izključuje pa prisotnosti drugih oseb (stari starši, sorodniki, osebe, s katerimi nismo v sorodu). »Materinstvo ob odsotnosti moža (očeta otrok) je danes situacija, ki jo lahko ženska svobodno izbere, če se za to odloči, ne pa nujno tragična usoda. Podobno narašča tudi število očetov, ki ostanejo sami s svojimi otroki. »Popolnost« jedrne družine ni več ideal, »nepopolna« starševstva pa niso več nujno občutena kot nekaj negativnega ali kot izhod v sili.« (Ule in Kuhar, 2003: 55)

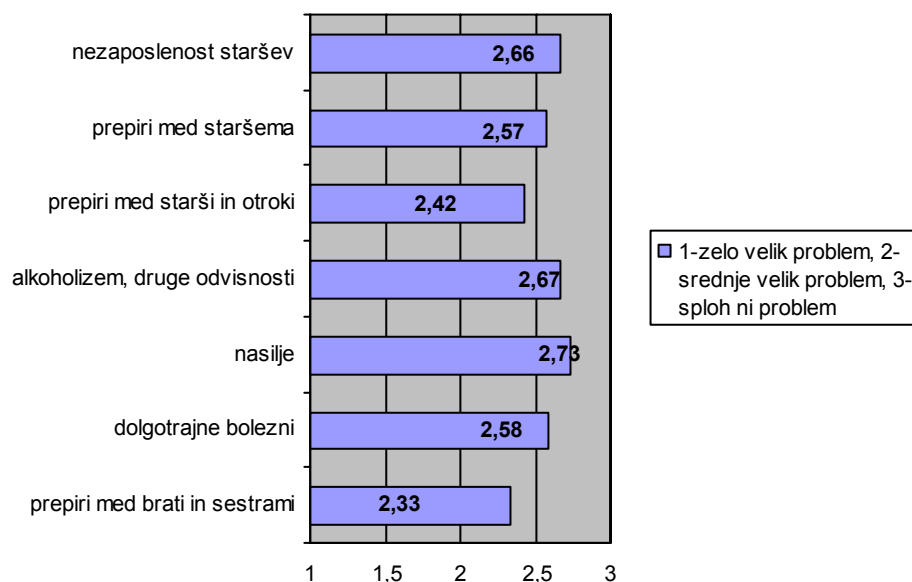
Graf 5.29: Ocenitev materialnega položaja družine, Bled-Gorje 2005

Samo 6 % učencev je navedlo, da živijo razkošno. Največ jih živi udobno, kar lahko povežem s spodnjim grafom, kjer lahko vidimo, da nezaposlenost staršev ne predstavlja nekega problema, kar lahko pomeni, da so materialno dobro priskrbljeni. Bogastvo in revščina sta spremenljivki, ki učencem lahko predstavljata obliko sramu (predvsem zaradi posmeha vrstnikov) in se mogoče zaradi tega raje odločijo za srednjo vrednost, ki predstavlja večino. Tako v mojem primeru ni bilo učencev, ki bi navedli, da komaj shajajo, kar bi pomenilo, da živijo v revščini. Uletova opaža (2003: 52), da »revščina ni več nujno rezervirana za določene sloje ali skupine ljudi in ni več omejena samo na marginalne skupine prebivalstva. Lahko zadene veliko ljudi; zaradi začasne družbenoekonomske

krize, recesije itd. Lahko je epizoda v človekovem življenju. Lahko se pojavi kot začasna individualna materialna kriza v določenem življenjskem obdobju zaradi ovir ob vstopu v delo, zaradi izgube zaposlitve, zaradi večje individualne ali družinske investicije.«

Graf 5.30: Srednje vrednosti ocenitve velikosti problema v družini, Bled-Gorje 2005

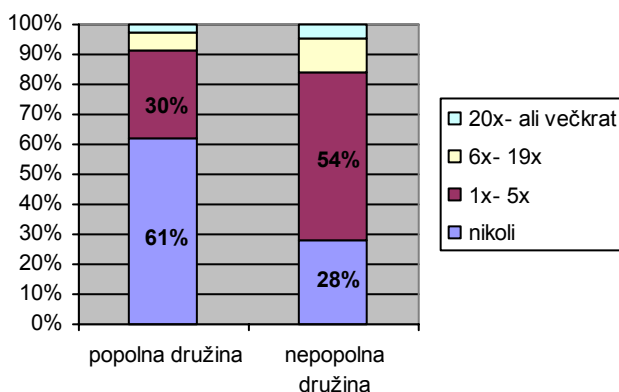
Najmanjši problem v družini zavzema nasilje s srednjo vrednostjo 2'73. Sledita alkoholizem in druge odvisnosti s srednjo vrednostjo 2'67 in nezaposlenost staršev 2'66. Slednjo lahko povežemo tudi z "dobrim" materialnim položajem, ki je naveden v prejšnjem grafu. Največji problem učencem predstavljajo prepirl med brati in sestrami 2'33, vendar ta vrednost še ne predstavlja zelo velikega problema, temveč srednje velik problem. Naslednji večji problem jim predstavljajo prepirl med starši in otroki kar pa je za obdobje odraščanja otrok zelo značilno.

Tabela 5.6: Ocenitev velikosti problema v družini, Bled-Gorje 2005 (v %)

	Zelo velik problem	Srednje velik problem	Sploh ni problem
a) Nezaposlenost enega ali obeh staršev.	7	20	73
b) Pogosti prepiri med staršema.	7	28	64
c) Pogosti prepiri med starši in otroki.	10	38	52
d) Alkoholizem, druge odvisnosti.	13	6	81
e) Nasilje.	13	2	85
f) Dolgotrajne bolezni.	12	19	69
g) Pogosti prepiri med brati in sestrami.	14	40	46

Tabela prikazuje odstotno ocenitev velikosti problemov v družini, kjer se zopet pokaže, da učencem največji problem predstavljajo pogosti prepiri med brati in sestrami. Bolje pa se tu pokaže, da kar 13 % učencem zelo velik problem predstavljata tudi nasilje in alkoholizem, ki sta dva zelo pogosta dejavnika tveganj, ki mlade iz takšnih družinskih okolij pripeljeta do uporabe drog. V takem primeru se družinsko okolje ne predstavlja kot zaščitni dejavnik pred uporabo alkohola in drog med otroki.

Graf 5.31: Sestava družine in opijanje z alkoholnimi pijačami v življenju med učenci, Bled-Gorje 2005

Iz grafa je razvidno, da se učenci, ki prihajajo iz "popolnih" družin opijajo manj pogosto kot vrstniki iz "nepopolnih" družin. Iz "popolnih" družin prihaja več kot polovica učencev, ki še nikoli niso bili opiti, iz "nepopolnih" družin pa je takih učencev samo 28 %. V "nepopolnih" družinah so lahko prisotni nekateri dejavniki, ki mlade pripeljejo do uporabe alkohola in drog, saj otroci v prvi fazi trpijo že zaradi ločitve svojih staršev, ostali problemi, ki z ločitvijo pridejo, pa stanje lahko samo še poslabšajo. Tako ranljivi otroci so za pitje alkoholnih pijač po mojem mnenju še bolj dovzetni. V teoretičnem delu naloge sem tako tudi že omenila, da je v takšnih družinah dostikrat prisoten alkoholizem pri starših, tako da se takšno ravnanje lahko prenese tudi na otroka. Spet druge razlage bi trdile, da so enostarševske družine enakovredne dvostarševskim ..., zato je potrebno v takšnih primerih upoštevati več dejavnikov, ki so vplivali na nastanek nekega problema. Na tem mestu pa glede na graf lahko potrdim hipotezo, ki med drugim pravi, da tudi družinsko okolje lahko deluje kot

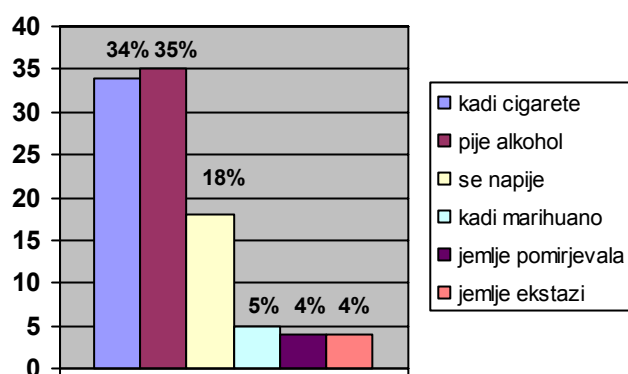
zaščitni dejavnik pred zasvojenostjo. Tukaj ne mislim, da so boljše dvostarševske družine ampak, da so bolj kot sestava družine pomembni odnosi v njej. Enako je poudaril tudi Jaka, ki je prihajal iz "popolne" družine, pa ga ta zaradi neurejenih družinskih odnosov, ni zaščitila pred zasvojenostjo.

Tabela 5.7: Učenci, ki imajo "popolno" družino, glede na tobak, opitost in marihuano, Bled-Gorje 2005 (v %)

	nikoli	1x- 5x	6x- 9x	20x- ali večkrat
Kadil cigarete	48	33	7	12
Pijan v zadnjih 12 mesecih	62	29	6	3
Kadil marihuano	85	11	2	2

Tabela kaže, da učenci iz "popolnih" družin posegajo po cigaretah, alkoholu in marihuani zelo redko (nikoli ali 1-krat-5-krat). Če bi to počeli pogosteje, bi bili odstotki v stolpcu 20-krat ali večkrat višji. Družinsko okolje se tu pokaže kot zaščitni dejavnik.

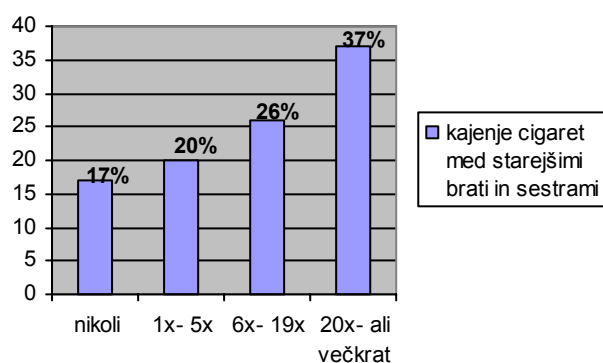
Graf 5.32: Početje naštetih stvari med starejšimi brati in sestrami, odgovor »da«, Bled-Gorje 2005

Učenci, ki imajo starejše brate in sestre, se dostikrat zgledujejo po njih. Tudi kajenje cigaret in pitje alkoholnih pijač med njimi vpliva na takšno početje med mlajšimi. V grafu vidimo, da je 35 % učencev navedlo, da njihovi starejši brati in sestre pijejo alkoholne pijače. Malo manj jih pravi, da kadijo cigarete in da se napijejo. Veliko učencev je navedlo, da ne vedo za početja starejših bratov in sester, zato lahko predvidevam, da bi bili navedeni odstotki še višji.

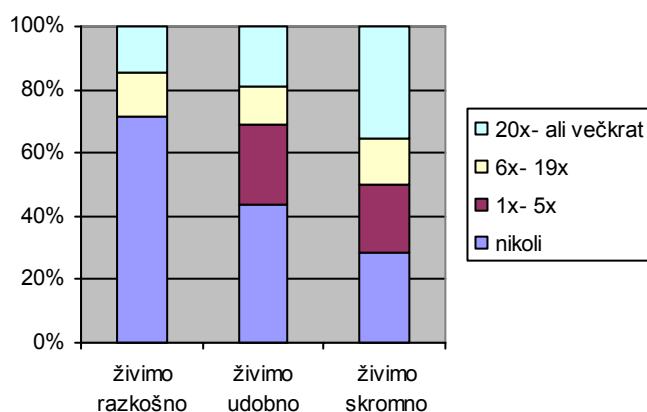
»Najpomembnejša dejavnika, ki odločata, kdo bo postal kadilec, sta dosegljivost tobaka in družbeno okolje, v katerem se začne kajenje. Kadilci imajo pogosto za prijatelje druge kadilce. Veliko bolj verjetno je, da bo človek začel kaditi, če je v družini eden od staršev, brat ali sestra že kadilec. Zdi se, da kadilci pripisujejo večji pomen kajenju v njihovih lastnih družinah, družbenemu razredu in krogu prijateljev kot možnim dolgoročnim učinkom.« (Jaffe in drugi, 1985: 84)

Graf 5.33: Kajenje cigaret med starejšimi brati in sestrami, odgovor »da«, in kajenje cigaret v življenju med učenci, Bled-Gorje 2005

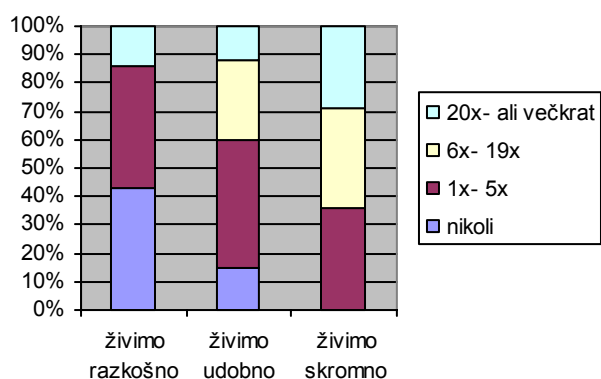
Graf nazorno prikazuje, da je med tistimi učenci, katerih starejši brati in sestre kadijo cigarete, največ takih, ki kadijo bolj pogosto (20-krat ali večkrat). Vpliv starejših je tu vsekakor prisoten, kar lahko pomeni, da takšno družinsko okolje ne deluje kot zaščitni dejavnik pred zasvojenostjo.

Graf 5.34: Materialni položaj družine in kajenje cigaret v življenju med učenci, Bled-Gorje 2005

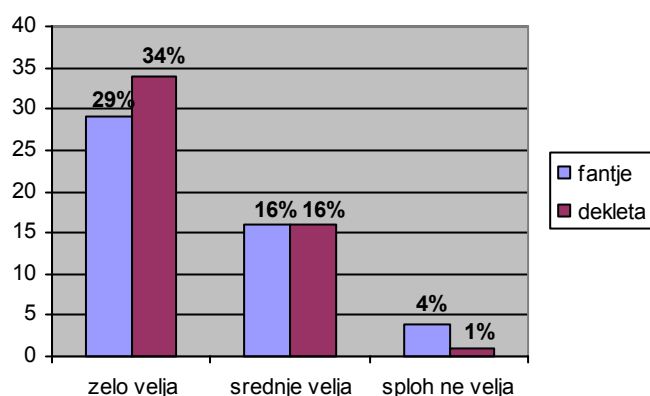
Kajenje cigaret med učenci je bolj ali manj prisotno v vseh družinah, ne glede na materialni položaj. Bolj pogosto kajenje (20-krat ali večkrat) prevladuje med 38 % učenci, ki navajajo, da živijo skromno. Tudi v raziskavi ESPAD 2003 prevladuje mnenje, da materialni položaj družine ne vpliva na pogostost kajenje cigaret med otroki. Kajenje je v Sloveniji tako bolj kot med starejšimi razširjeno med mlajšimi ljudmi, kar po mnenju nekaterih strokovnjakov pomeni, da danes kadi (cigarete) že vsak četrti srednješolec. Po podatkih raziskave Slovensko javno mnenje, v okviru katere že od leta 1975 zbirajo podatke o razširjenosti kajenja med polnoletnimi prebivalci Slovenije, pa je v Sloveniji leta 2001 kadila četrtnina polnoletnih prebivalcev, ki po mojem mnenju prihajajo iz različnih socialnih slojev. Tudi iz lastnih opažanj lahko navedem trditev, da kadijo tako premožnejši kot tudi tisti iz nižjih socialnih razredov.

Graf 5.35: Materialni položaj družine in pitje alkoholnih pijač v življenju med učenci, Bled-Gorje 2005

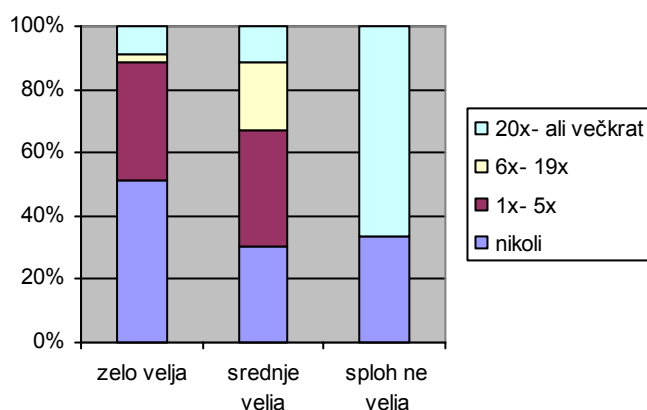
Učenci v največji meri navajajo, da so pili alkoholne pijače v življenju 1-krat-5-krat, ne glede na materialni položaj družine. Bolj pogosto pitje (20-krat ali večkrat) je prav tako prisotno v vseh treh stolpcih, najbolj v "živimo skromno", kjer je takih učencev 29 %. V tem stolpcu ni nobenega učenca, ki bi navedel, da še nikoli ni pil alkoholnih pijač.

Graf 5.36: Vedenje staršev za preživljanje prostega časa otrok, po spolu, Bled-Gorje 2005

Starši z otrokovim načinom preživljanja prostega časa v konkretnem primeru (upoštevati je potrebno, da so anketiranci še otroci) niso povsem seznanjeni, saj je samo dobra polovica učencev navedla, da zelo velja, da starši vedo, kako preživljajo prosti čas. Nekaj učencev je celo navedlo, da starši sploh niso seznanjeni, kaj počnejo v prostem času. Iz stolpca "zelo velja" vidimo, da so starši bolj seznanjeni s prostim časom deklet, saj je v navadi, da se starši do deklet vedejo bolj zaščitniško. Maja navaja, da so starši še v srednji šoli vedeli, s kom in kam zahaja. Jaka pa je hodil ven že v 7. razredu osnovne šole, starši nikoli niso spraševali veliko in zato tudi niso vedeli, kje se "potika" v prostem času.

Graf 5.37: Vedenje staršev za preživljanje prostega časa otrok in pogostost kajenja cigaret v življenju med učenci, Bled Gorje 2005

Največ nekadilcev (51 %) je med učenci, ki so navedli, da starši dobro vedo, kako preživljajo prosti čas. Med njimi je najmanj bolj pogostih kadilcev (20-krat ali večkrat). Največ pogostih kadilcev (68 %) je med tistimi učenci, ki so navedli, da starši sploh ne vedo, kako preživljajo prosti čas.

Majini starši vse do vstopa v komuno niso vedeli, da kadi cigarete. Mama je celo sama prenehala kaditi, ko je enkrat posumila, da mogoče Maja tudi kadi. Vendar vzgojna metoda pri Maji ni imela učinka.

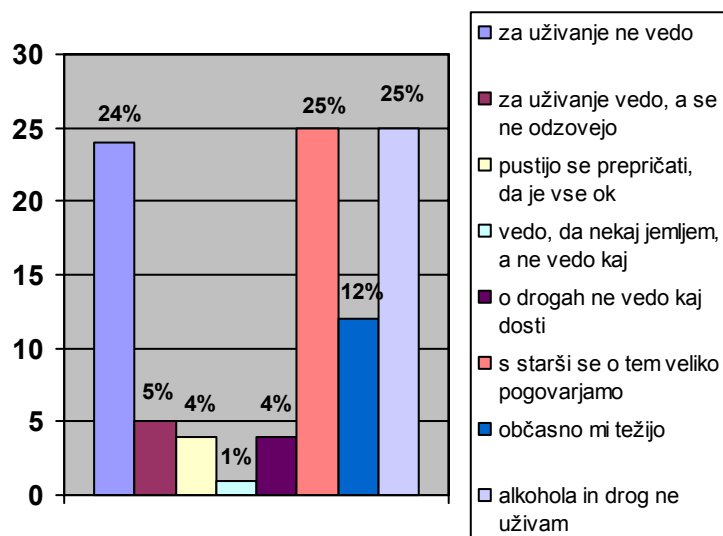
Tabela 5.8: Učenci, ki so odgovorili, da »zelo velja« da starši vedo kako preživljajo prosti čas Bled-Gorje, (v %)

	nikoli	1x- 5x	6x- 19x	20x- ali večkrat
Pili alkoholne pijače	17	51	20	12
Bili opiti od alkoholnih pijač	69	24	4	3
Kadili cigarete	51	37	3	9
Kadili marihuano	86	11	/	3

Glede na starost učencev, bi mogoče pričakovali, da so starši seznanjeni z načinom preživljanja prostega časa svojih otrok. Zato sem na tem mestu podala rezultate samo za učence, ki so navedli, da starši vedo kako, preživljajo prosti čas. Iz tabele se vidi, da večinoma ti učenci manj pogosto (nikoli ali od 1-krat do 5-krat) posegajo po alkoholu, cigaretah in marihuani.

Bolj kot se viša pogostost omenjenih dejanj, bolj se niža odstotek učencev, ki so to počeli. Prav je, da starši vedo, kako njihovi otroci preživljajo prosti čas in prav je, da ga čim večkrat preživijo skupaj, saj tako lahko zaščitijo svoje otroke pred zlorabo prostega časa, ki jo dostikrat povezujemo tudi z uporabo alkohola in drog.

Graf 5.38: Koliko o uživanju alkohola in ostalih drog vedo starši, Bled-Gorje 2005

Kar 24 % učencev je navedlo, da starši za uživanje ne vedo, kar je zelo značilno za njihovo starost, saj se otroci zavedajo, da njihovo početje ni pravilno in da se starši verjetno ne bi strinjali s takšnim početjem. Nekaj pa je tudi staršev, ki vedo, da otrok nekaj uživa, a se ne odzovejo. Veliko "lepši" je podatek, da jih je 25 % navedlo, da se s starši o tem veliko pogovarjajo in da alkohola in drog sploh ne uživajo. Da starši občasno "težijo" navaja 12 % učencev, kar s strani staršev ni pravilna vzgojna metoda, saj se problemi tako lahko samo še povečajo. Problem staršev je predvsem njihovo nepopolno znanje in izkrivljene informacije, ki jih dobijo (večinoma) iz medijev.

6) SKLEPNE UGOTOVITVE

Zaradi interesa primerjave podatkov z že obstoječimi podatki raziskave ESPAD GORENJSKA 2003, sem oblikovala anketni vprašalnik, ki je zagotavljal delno primerljivost podatkov. Glavni cilj raziskave mi je bil tako zbrati podatke o uživanju alkohola, tobaka in drugih drog med osnovnošolci iz blejske občine, ter jih primerjati s stanjem na gorenjskih srednjih šolah v letu 2003.

Analiza med učenci v osnovni šoli je dober pokazatelj stanja na področju poznavanja in uporabe drog, saj nam pokaže, kako dobro so učenci seznanjeni s problematiko in kako dobro so pripravljeni, da se z njo tudi soočijo. Niso pa v tem obdobju uporabniki, kar se je pokazalo tudi v mojem primeru, saj razen z alkoholom, tobakom, marihuano in hlapi, učenci še niso imeli osebnih izkušenj z ostalo drogo. Za marihuano, kokain, heroin in ekstazi je že slišalo več kot 90 % učencev. Podatek kaže, da droge učencem ne predstavljajo nekaj novega, ne morem pa trditi, koliko dejansko vedo o negativnih posledicah uživanja. Mladostniki se na splošno za prvi poskus droge odločijo zavestno, ponavadi po "navodilih" svojih vrstnikov. Med učenci, ki so že kdaj poskusili drogo jih največ navaja, da so jo prvič poskusili zaradi radovednosti.

Med učenci je najbolj razširjeno uživanje alkohola (izkušnjo je imelo že 85 % anketiranih) in kajenje tobaka (izkušnjo je imelo 58 % anketiranih). V skupini ilegalnih drog se je 20 % anketiranih že srečalo z marihuano, 2 anketiranca pa sta že poskusila ekstazi in heroin. Na tem mestu naj omenim še "zadevanje" s hlapi, s katerim je imelo izkušnjo 11 % anketiranih. Za ostale droge, ki so bile navedene v anketi (glej prilogo A) lahko rečemo, da med učenci niso prisotne, kar je seveda treba povezovati z njihovo starostjo.

V primerjavi z mojo generacijo se prvi stik z alkoholom in drogo pri današnjih učencih znatno premika v nižjo starost. Kar 20 % anketiranih je alkohol poskusilo pred 10. letom starosti, prav tako se znižuje starost prvega poskusa tobaka, marihuano pa največ učencev poskusi med 13. in 14. letom starosti, kar predstavlja prav zaključek osnovne šole.

Številni mladostniki so pri prvih poskusih še v otroški dobi, imajo manjšo telesno težo, so osebno še nezreli, često osnovnošolci. Škoda, ki jo povzroči uživanje prepovedanih drog, je takojšnja. Zelo hitro popustijo v šoli, imajo slabe odnose z vrstniki, poslabšajo se odnosi z bližnjimi, se ne zaposlujejo, včasih zaidejo v kriminal. Če uživajo dovoljene droge, pridejo posledice pozneje, večkrat šele po večletnem pitju alkohola in kajenju, preden jim uživanje obeh dovoljenih drog koreniteje poseže v življenje. V tem je ena bistvenih razlik med uživanjem prepovedanih in

dovoljenih drog. In v tem tiči tudi razlog, da je strah zaradi uživanja prepovedanih drog večji kot zaradi dovoljenih drog, čeprav dovoljene uživa veliko ljudi. (Kastelic in Mikulan, 2004: 22)

Med osnovnošolci gre predvsem za obdobje eksperimentiranja, ki se z vstopom v srednjo šolo lahko opusti ali pa premakne v redno uživanje. Nekaj anketirancev je izrazilo mnenje, da drog nikoli ne bodo poskusili in da so zadovoljni, da jih še niso. Med "rednimi" kadilci tobaka (40-krat ali večkrat), ki so fazo eksperimentiranja že pustili za seboj, pa je že 8 % učenk in 5 % učencev, kar kaže na to, da je med kadilci več deklet.

Iz raziskave ESPAD Gorenjska 2003 je prav tako lahko ugotoviti, da dijaki posegajo po drogah vedno pogosteje. Problem je v tem, da tako dijaki kot osnovnošolci menijo, da so legalne in prav tako tudi nekatere ilegalne (predvsem marihuana) zelo lahko dostopne. Kar 20 % osnovnošolcev je mnenja, da je marihuana zelo lahko dostopna. To pomeni, da je dosegljiva tudi v šoli, še lažje na ulici in po raznih diskotekah, kjer se zbirajo mladostniki. Mladoletniki prav tako nimajo nikakršnih težav, kar se tiče dostopnosti do alkoholnih pijač, saj več kot 60 % učencev navaja, da so zelo lahko dostopne. Pijejo jih tako doma, kot v lokalih, diskotekah in na prostem.

Večina učencev se zaveda, da prekomerno pitje alkohola lahko prinese negativne posledice, vendar je še vedno med njimi 8 % učenk in 15 % učencev, ki so do sedaj pili alkoholne pijače 40-krat ali večkrat, kar kaže že na pogoste izkušnje.

Kar se tiče ocen splošnih občutij med učenci, lahko navedem, da se jih več kot polovica strinja, da so zadovoljni s seboj, več kot 60 % se jih strinja, da imajo vrsto dobrih lastnosti in 59 % da imajo pozitivno stališče do sebe. Kar se tiče skeptičnosti, naj navedem, da se jih 37 % strinja, da včasih niso za nič, 39 % da so včasih popolnoma nekoristni in 48 % da bi radi imeli več samospoštovanja. Obdobje odraščanja je vsekakor zahtevno in taki podatki nas ne smejo presenetiti, saj se otroci soočajo z mnogimi novostmi, ki jih do sedaj niso bili vajeni, zato se tudi njihovi občutki do življenja nenehno spreminjajo.

Tako me ni presenetil tudi njihov odnos do šole, kjer jih veliko (36 %) navaja, da je njihov odnos do šole v redu, 26 % jih pravi, da ni nič posebnega, 25 % da hodijo zato, ker je treba, ostali šolo sovražijo, samo eden pa v šolo zelo rad hodi.

V prostem času najraje gledajo TV, uporabljajo internet, igrajo računalniške igrice, nekateri pa se družijo s prijatelji in že hodijo zvečer ven. Dejavnosti v prostem času se nagibajo k pasivnosti, saj je manj kot polovica učencev navedla, da se redno ukvarjajo s športom. »Pasivno preživljanje prostega

časa samo po sebi ni problematično, saj vsakdo občasno potrebuje čas za popolno sprostitev, za gledanje TV, ležanje na kavču, branje lahkega čtiva itd. Problem nastane tedaj, ko takšno preživljanje postane načelna ali edina strategija za preživljanje prostega časa. Ko se vzorci pasivnega prostega časa spremenijo v navado, ko vpliva na kakovost življenja v celoti« (Ule v Šelih, 2000: 21).

Če na tem mestu navedem še glavne ugotovitve iz intervjujev, naj poudarim, da sem slišala dve podobni, a še kako različni zgodbi. Raziskovalci, ki se ukvarjajo s problematiko drog in njenimi uporabniki, navajajo ključne dejavnike, ki so vplivali na začetek uporabe drog. Šele skozi osebno pripoved bivšega odvisnika pa lahko spoznamo, da so ti ključni dejavniki pri vsakem posamezniku popolnoma različni. Maja prihaja iz urejenega družinskega okolja, bila je pridna učenka in tudi starši so ponavadi vedeli, kako preživlja svoj prosti čas. Problemi z drogo so se začeli šele v času študija, ko je po svoji želji prvič poskusila heroin. Nadaljevalo se je predvsem zaradi občutka, da je na drogi boljša od drugih smrtnikov, ki sploh ne vedo, kaj je življenje. Komplex, da ni dovolj dobra oziroma uspešna, pa je izviral že iz osnovne šole, saj je vedno imela občutek, da bi morala biti še boljša. Pri zdravljenju so igrali ključno vlogo starši, saj pravi, da ji boljše pomoči sploh ne bi mogli nuditi.

Jaka pa prihaja iz povsem drugačnega družinskega okolja, saj je navedel, da se s starši nikoli niso znali pogovarjati in reševati problemov. Že v osnovni šoli so se začeli kopičiti problemi in že v 8. razredu je prvič poskusil heroin. Šlo je samo še navzdol, saj je zahajal v odklonsko družbo in tudi starši se na probleme nikoli niso odzvali. S heroinom je reševal kompleks manjvrednosti, ki je prav tako izhajal iz osnovne šole. Odvisnosti se je ozdravil brez pomoči staršev, saj so šele kasneje priznali kaj vse je šlo narobe in kaj bi morali storiti, da do odvisnosti ne bi prišlo.

Na podlagi dobljenih rezultatov iz anket in globinskih intervjujev, lahko na tem mestu še enkrat potrdim izhodiščno hipotezo, ki pravi, da družinski odnosi, obdobje odraščanja, pritiski vrstnikov, prosti čas in lokalna skupnost, delujejo kot zaščitni dejavnik pred mladostnikovo uporabo alkohola in drog. Na podlagi dobljenih rezultatov pa je potrebno upoštevati tudi, da ti isti dejavniki v določenih življenjskih okoliščinah lahko delujejo kot dejavnik tveganja. Kar pomeni, da delujejo kot povzročitelj uporabe in da jih kot take ne moremo obravnavati kot dejavnike zaščite oz. preprečitve.

7) LITERATURA IN VIRI

- Auer, Vladimir (2001): *Droge in odvisnost*. Ibidem, Ormož Ljutomer.
- Dekleva, Bojan (1998): *Droge med srednješolsko mladino v Ljubljani*. Mestna občina, Mestna uprava, Oddelek za predšolsko vzgojo, izobraževanje in šport, Urad za preprečevanje zasvojenosti: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana.
- Gfroerer, Joseph (2002): *Initiation of Marijuana Use: Trends, Patterns and Implications*. Rockville: Substance Abuse and Mental Health Services Administration, Office of Applied Studies.
- Hafner, Alenka, Hovnik Keršmanc, Marjetka (2004): *Razširjenost alkohola in drugih drog med gorenjskimi srednješolci*. Zavod za zdravstveno varstvo, Kranj.
- Harm, Wolfgang (1997): *Moj otrok se drogira*. Debora, Ljubljana.
- Jaffe, Jerome, Peterson, Robert, Hodgson, Ray (1985): *Mamila*. Pomurska založba Murska Sobota in Centralni zavod za napredek gospodinjstva Ljubljana, Ljubljana.
- Kastelic, Andrej, Mikulan, Marija (1999): *Mladostnik in droga*. Domus, Ljubljana
- Kastelic, Andrej, Mikulan, Marija (2004): *Mladostnik in droga-dopolnjena izdaja*. Prohealth d.o.o., Ljubljana
- Kropivnik, Samo, Trampuž, Cveto (1999): *Analize podatkov z SPSS-om*, Predavanja in vaje II.del. Raziskovalni center FDV, Ljubljana
- MacDonald, Dave, Patterson, Vicky (1991): *A Handbook of Drug Training: Learning about Drugs and Working with Drug Users*. London: Routledge.
- Malnar, Brina (2003): *Raziskovalni seminar*, interno študijsko gradivo. FDV, Ljubljana
- Merc, Božidar (1995): *Odvisnost- družbeni problem včeraj, danes, jutri*. Založba Obzorja, Maribor.
- Mihelj, Vlado (ur): *Mladina 2000: Slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje*. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. Urad RS za mladino. Zbirka Juventa. Založba Aristej, Maribor 2002.

- Milčinski, Lev, Tomori, Martina, Hočevar, Franc (1986): *Droge v svetu in pri nas*. Delavska enotnost. Ljubljana.
- Rugelj, Janez (2000): *Pot samouresničevanja*. Slovensko društvo terapevtov za alkoholizem, druge odvisnosti in pomoč ljudem v stiski, Ljubljana.
- Sande, Matej (2004): *Uporaba drog v družbi tveganj*. Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
- Šelih, Alenka (2000): *Prestopništvo in odklonsko vedenje mladih*. Bonex, Ljubljana.
- Taradash, Marco (1993): *Cena prohibicije drog*. Založba Taxus, Ljubljana.
- Taschner, Karel- Ludwig (2001): *Trde droge- mehke droge?* In *obs medicus*, Ptuj.
- Tomori, Martina, Stiković, Siniša, Stergar, Eva, Pinter, Bojana, Rus- Makovec, Maja (1998): *Dejavniki tveganja pri slovenskih srednješolcih*. Psihiatrična klinika, Ljubljana.
- Ule Nastran, Mirjana, Mihelj, Vlado (1995): *Pri(e)hodnost mladine*. Zbirka Juventa, DZS, Ljubljana.
- Ule Nastran, Mirjana, Mihelj, Vlado, Rener, Tanja, Mencin- Čeplak, Metka, Kurdija, Slavko (1996): *Predah za študentsko mladino*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo: Urad Republike Slovenije za mladino, Ljubljana.
- Ule Nastran, Mirjana, Rener, Tanja, Mencin- Čeplak, Metka, Tivadar, Blanka (2000): *Socialna ranljivost mladih*. Aristej, Ljubljana.
- Ule Nastran, Mirjana, Kuhar, Metka (2003): *Mladi, družina, starševstvo: spremembe življenjskih potekov v pozni moderni*. FDV, Ljubljana.

Elektronski viri:

<http://ar2005.emcdda.eu.int/download/ar2005-sl.pdf> (28.11.2005)

http://www.ivz.si/ivz/ul/datoteke/340-ALKO_splet_SMRTI_1997_1.doc (14.11.2005)

<http://www.ivz.si/ivz/droge/ul/datoteke/68-NATIONALcREPORTc2005.pdf> (28.11.2005)

<http://www.ivz.si/ivz/droge/ul/datoteke/67-Umrliczaradicdrog.DOC> (14.11.2005)

<http://www.ivz.si/ivz/ul/datoteke/350-povzugotovitevc2003.doc> (27.10.2005)

<http://www.ivz.si/ivz/droge/ul/datoteke/43-trendi9503.doc> (29.10.2005)

(http://www.ivz.si/ivz/droge/novica.php?ivz_id=69) (26. 1. 2006)

<http://www.uradzdroge.gov.si>

Blejski pogovori, Blejska TV (5.1.2006)

8) PRILOGE

PRILOGA A: Vprašalnik za devetošolce v blejski občini

VPRAŠALNIK ZA DEVETOŠOLCE V BLEJSKI OBČINI

Preden začneš odgovarjati na vprašanja, te prosim, da prebereš spodnja pojasnila!

Ta vprašalnik je del mojega diplomskega dela, ki se navezuje na rabo alkohola, tobaka in preostalih drog med mladimi v blejski občini. Izpolnjevali ga bodo vsi devetošolci v gorjanski in blejski osnovni šoli. Si eden od približno 120 učencev, ki bodo sodelovali v raziskavi.

Anketiranje je **ANONIMNO**. To pomeni, da ne bom nikjer zapisala imen in priimkov ali kakršnegakoli drugega podatka, s katerim bi lahko razkrila tiste, ki odgovarjajo na vprašalnik. Rešene vprašalnike bom prebrala samo jaz, kar pomeni, da jih ne bodo videli niti tvoji učitelji.

Želim si, da bi raziskava uspela in pokazala na resnično stanje v blejski občini, zato te prosim, da na vprašanja odgovarjaš kar se le da skrbno in iskreno. Ne pozabi, da so odgovori popolnoma zaupne narave. Sodelovanje v raziskavi je prostovoljno. Če na katero vprašanje iz kakršnegakoli razloga ne želiš odgovoriti, ti ni treba.

To ni test. Ni pravih ali napačnih odgovorov. Če med ponujenimi odgovori ne moreš najti tistega, ki povsem velja zate, označi tistega, ki je tvojemu najbližji.

Upam, da se ti bo zdel vprašalnik zanimiv. Če bi rad-a še kaj vprašal-a, dvigni roko in ti bom odgovorila.

Vnaprej hvala za sodelovanje!

Zdaj pa te vabim, da se lotiš ankete!

Lidija Kozelj

1) Katerega spola si?

- 1) moškega
- 2) ženskega

2) Kdaj si se rodil-a?

Leta: 19_____

3) Kako pogosto počneš naštete stvari? (Obkroži samo en x v vsaki vrsti.)

	Nikoli	1x- ali 2x na mesec	Vsaj 1x na teden	Skoraj vsak dan	Vsak dan
a) Igram računalniške igrice.	X	X	X	X	X
b) Uporabljam internet.	X	X	X	X	X
c) Gledam TV.	X	X	X	X	X
d) Berem knjige (šolskih knjig ne upoštevaj).	X	X	X	X	X
e) Aktivno se ukvarjam s športom.	X	X	X	X	X
f) Hodim ven s prijatelji (v disko, v lokale, na zabavo...).	X	X	X	X	X
g) Ukvarjam se s kakim drugim konjičkom (igram na inštrument, pojem, rišem, pišem...).	X	X	X	X	X

4) Kakšen je tvoj odnos do šole? (Obkroži en odgovor.)

- 1) V šolo zelo rad-a hodim.
- 2) Je čisto v redu.
- 3) Nič posebnega.
- 4) Hodim samo zato, ker je treba.
- 5) Sovražim jo.
- 6) Ne vem.

5) Kakšen je bil tvoj učni uspeh v zadnjem šolskem letu? (Obkroži en odgovor.)

- 1) Odličen.
- 2) Prav dober.
- 3) Dober.
- 4) Zadosten.
- 5) Ne zadosten.

6) V kakšni meri veljajo spodnje trditve za odnos med teboj in tvojimi starši. (Obkroži samo en x v vsaki vrsti.)

	Zelo velja	Srednje velja	Sploh ne velja
a) Starši me nikoli ne sprašujejo, kako je v šoli.	X	X	X
b) Imam občutek, da me imajo starši zelo radi.	X	X	X
c) V moji družini preživimo skupaj malo časa.	X	X	X
d) Zelo se bojim staršev.	X	X	X
e) Starši mi redno pomagajo pri domačih nalogah.	X	X	X
f) Starši me zelo spodbujajo k učenju.	X	X	X
g) Doma se ne počutim dobro.	X	X	X
h) Starši vedo kako preživljam svoj prosti čas.	X	X	X

7) Spodaj je naštetih nekaj možnih okoliščin v družini. Ob vsaki označi, kako velik problem predstavlja v tvoji družini. (Obkroži samo en x v vsaki vrsti.)

	Zelo velik problem	Srednje velik problem	Sploh ni problem
a) Nezaposlenost enega ali obeh staršev.	X	X	X
b) Pogosti prepiri med staršema.	X	X	X
c) Pogosti prepiri med starši in otroki.	X	X	X
d) Alkoholizem, druge odvisnosti.	X	X	X
e) Nasilje.	X	X	X
f) Dolgotrajne bolezni.	X	X	X
g) Pogosti prepiri med brati in sestrami.	X	X	X

h) Drugo (prosim na kratko opiši): _____

8) Kako bi ocenil-a materialni položaj svoje družine. (Obkroži en odgovor.)

- 1) Živimo razkošno.
- 2) Živimo udobno.
- 3) Živimo skromno.
- 4) Komaj shajamo.
- 5) Zelo težko se preživljamo.

9) Spodaj je naštetih nekaj možnih problemov in težav mladih danes. Oцени kakšen problem predstavljajo tebi. (Obkroži samo en x v vsaki vrsti.)

	Zelo velik problem	Srednje velik problem	Sploh ni problem
a) Osamljenost.	X	X	X
b) Bojim se, da bi bil-a odvisen od drog.	X	X	X
c) Pomanjkanje prostega časa.	X	X	X
d) Strah me je neuspehov v šoli.	X	X	X
e) Starši preveč pričakujejo od mene.	X	X	X
f) Večkrat pomislim na samomor.	X	X	X
g) Spolnost.	X	X	X
h) Učitelji mi delajo krivico.	X	X	X
i) Pomanjkanje denarja.	X	X	X
j) Bolezen, invalidnost.	X	X	X

10) Spodaj so našteje stvari, ki jih včasih počnejo mladi. Kakšen je tvoj odnos do njih? (Obkroži samo en x v vsaki vrsti.)

	Zelo me moti	Malo me moti	Sploh me ne moti	Tudi jaz to počnem
a) Pisanje grafitov.	X	X	X	X
b) Pitje alkohola, popivanje.	X	X	X	X
c) Beg od doma.	X	X	X	X
d) Uživanje ekstazija.	X	X	X	X
e) Razbijanje oken, uničevanje prometnih znakov...	X	X	X	X
f) Manjše kraje.	X	X	X	X
g) Izzivanje, žaljenje učiteljev.	X	X	X	X
h) Vlomi v avtomobile, stanovanja, trgovine.	X	X	X	X
i) Kajenje marihuane, hašiša.	X	X	X	X
j) Izsiljevanje vrstnikov.	X	X	X	X
k) Kajenje cigaret.	X	X	X	X
l) Špricanje šole.	X	X	X	X

11) Ali si že kdaj imel-a težavo s policijo? (Obkroži en odgovor.)

- 1) Enkrat.
- 2) Nekajkrat.
- 3) Večkrat.
- 4) Nikoli.

12) Kako pogosto hodiš zvečer ven? (Obkroži en odgovor.)

- 1) Skoraj vsak dan.
- 2) Približno 1 krat na teden.
- 3) Približno 1 krat na mesec.
- 4) Nekajkrat na leto.
- 5) Nikoli.

13) Zakaj hodiš zvečer ven? (Obkroži en odgovor.)

- 1) Zvečer ne hodim ven.
- 2) Da srečam prijatelje.
- 3) Da vidim če se kaj dogaja.
- 4) Nimam kaj boljšega početi.
- 5) Da grem od doma.
- 6) Drugo (prosim če opišeš): _____

14) Kam greš najraje, če greš zvečer ven? (Obkroži vse ustrezne odgovore.)

- 1) V priljubljen lokal.
- 1) V disco.
- 1) V kino, gledališče, na koncert.
- 1) Na kak žur.
- 1) Srečujem se s prijatelji-cami na prostem.
- 1) Nikamor ne hodim, najraje sem doma.
- 1) Drugo (prosim če opišeš): _____

15) Kako si zadovoljen s ponudbo, ki jo tvoj kraj (občina Bled) ponuja mladim za preživljanje prostega časa? (Obkroži samo en x v vsaki vrsti.)

	Zelo sem zadovoljen	Zadovoljen	Nisem zadovoljen	Sploh nisem zadovoljen
a) Kinodvorana.	X	X	X	X
b) Objekti za športne dejavnosti.	X	X	X	X
c) Gledališče.	X	X	X	X
d) Nakupovalno središče.	X	X	X	X
e) Lokali, bari, restavracije.	X	X	X	X
f) Diskoteke.	X	X	X	X
g) Mladinski center.	X	X	X	X
h) Knjižnica.	X	X	X	X

16) Kako doživljaš svoje življenje? (Obkroži samo eno številko v vsaki vrsti.)

- 1) dolgočasno 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 zanimivo
 2) nesmiselno 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 smiselno
 3) osamljeno 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 družabno

17) Kolikokrat v vsem življenju (če kdaj) si kadil-a cigarete? (Obkroži en odgovor.)

- 1) Nikoli.
 2) 1x- 2x
 3) 3x- 5x
 4) 6x- 9x
 5) 10x- 19x
 6) 20x- 39x
 7) 40x- ali večkrat

18) Kako pogosto si kadil-a cigarete v zadnjih 30 dneh? (Obkroži en odgovor.)

- 1) Sploh nisem kadil-a.
 2) Manj kot 1 cigareto na teden.
 3) Manj kot 1 cigareto na dan.
 4) 1- 5 cigaret na dan.
 5) 6- 10 cigaret na dan.
 6) 11- 20 cigaret na dan.
 7) Več kot 20 cigaret na dan.

19) Kolikokrat (če sploh kdaj) si pil-a alkoholne pijače? (Obkroži samo en x v vsaki vrsti.)

	Nikoli	1x-2x	3x-5x	6x-9x	10x-19x	20x-39x	40x-ali večkrat
a) Do zdaj (v vsem življenju).	X	X	X	X	X	X	X
b) V zadnjih 12 mesecih.	X	X	X	X	X	X	X
c) V zadnjih 30 dneh.	X	X	X	X	X	X	X

20) Premisli o zadnjih 30 dneh. Kolikokrat si pil-a katero od naštetih pijač? (Obkroži samo en x v vsaki vrsti.)

	Nikoli	1x-2x	3x-5x	6x-9x	10x-19x	20x-39x	40x-ali večkrat
a) Pivo (upoštevaj tudi radler).	X	X	X	X	X	X	X
b) Vino (upoštevaj tudi bambus, bevanda, mišmaš, špricer...).	X	X	X	X	X	X	X
c) Žgane pijače (viski, vodka, rum, tudi mešanice z nealkoholnimi pijačami: rumkola, juicevodka, štokkola, viskikola...).	X	X	X	X	X	X	X

21) Kje si bil-a na dan, ko si zadnjič pil-a alkoholne pijače? (Obkroži vse ustrezne odgovore.)

1) Nikoli ne pijem alkohola.

1) Doma.

1) Pri nekemu drugemu doma.

1) Zunaj na cesti, v parku, na igrišču ali kje drugje na prostem.

1) V lokalu.

1) V disku.

1) V restavraciji.

1) Drugje (prosim opiši kje): _____

22) Kolikokrat (če sploh kdaj) si bil-a pijan-a od alkoholnih pijač? (Obkroži samo en x v vsaki vrsti.)

	Nikoli	1x-2x	3x-5x	6x-9x	10x-19x	20x-39x	40x-ali večkrat
a) Do zdaj (v vsem življenju).	X	X	X	X	X	X	X
b) V zadnjih 12 mesecih.	X	X	X	X	X	X	X
c) V zadnjih 30 dneh.	X	X	X	X	X	X	X

23) Ali si že kdaj slišal-a za katero od naštetih drog?

	Da	Ne
a) Pomirjevala ali sedativi (npr. Apaurin, Lekotam, Lexilium, Helex, Xanax, Loram, Lorsilan)	X	X
b) Marihuana ali hašiš (trava, šit)	X	X
c) LSD (trip)	X	X
d) Amfetamini	X	X
e) Krek	X	X
f) Kokain	X	X
g) Relevin	X	X
h) Heroin	X	X
i) Ekstazi	X	X
j) Gobice	X	X
k) GHB	X	X

24) Kolikokrat (če sploh kdaj) si kadil-a marihuano (travo) ali hašiš? (Obkroži samo en x v vsaki vrsti.)

	Nikoli	1x-2x	3x-5x	6x-9x	10x-19x	20x-39x	40x-ali večkrat
a) Do zdaj (v vsem življenju).	X	X	X	X	X	X	X
b) V zadnjih 12 mesecih.	X	X	X	X	X	X	X
c) V zadnjih 30 dneh.	X	X	X	X	X	X	X

25) Kolikokrat (če sploh kdaj) si vdihaval-a hlape (npr. lepilo, aerosole, razredčilo...) zato, da bi bil-a zadet-a? (Obkroži samo en x v vsaki vrsti)

	Nikoli	1x-2x	3x-5x	6x-9x	10x-19x	20x-39x	40x-ali večkrat
a) Do zdaj (v vsem življenju).	X	X	X	X	X	X	X
b) V zadnjih 12 mesecih.	X	X	X	X	X	X	X
c) V zadnjih 30 dneh.	X	X	X	X	X	X	X

26) Ali si že kdaj v življenju vzel-a katero od spodaj naštetih drog? (Obkroži samo en x v vsaki vrsti.)

	Ne	Da, v zadnjih 30 dneh	Da, v zadnjih 12 mesecih	Da, v vsem življenju
a) Pomirjevala ali sedative (ki mi jih NI predpisal zdravnik)	X	X	X	X
b) Amfetamine	X	X	X	X
c) LSD (trip)	X	X	X	X
d) Krek	X	X	X	X
e) Kokain	X	X	X	X
f) Relevin	X	X	X	X
g) Heroin	X	X	X	X
h) Ekstazi	X	X	X	X
i) Gobice	X	X	X	X
j) GHB	X	X	X	X
k) Z iglo sem si vbrizgal-a drogo (npr. heroin, kokain, amfetamin)	X	X	X	X
l) Kombinacijo alkohola in tablet	X	X	X	X
m) Alkohol in marihuano/ hašiš istočasno	X	X	X	X

27) Kolikokrat v vsem življenju (če kdaj) si vzel-a katero od spodaj naštetih drog? (Obkroži samo en x v vsaki vrsti.)

	Nikoli	1x-2x	3x-5x	6x-9x	10x-19x	20x-39x	40x-ali večkrat
a) Pomirjevala ali sedative (ki mi jih NI predpisal zdravnik)	X	X	X	X	X	X	X
b) Amfetamine	X	X	X	X	X	X	X
c) LSD (trip)	X	X	X	X	X	X	X
d) Krek	X	X	X	X	X	X	X
e) Kokain	X	X	X	X	X	X	X
f) Relevin	X	X	X	X	X	X	X
g) Heroin	X	X	X	X	X	X	X
h) Ekstazi	X	X	X	X	X	X	X
i) Gobice	X	X	X	X	X	X	X
j) GHB	X	X	X	X	X	X	X
k) Z iglo sem si vbrizgal-a drogo (npr. heroin, kokain, amfetamin)	X	X	X	X	X	X	X
l) Kombinacijo alkohola in tablet	X	X	X	X	X	X	X
m) Alkohol in marihuano/hašiš istočasno	X	X	X	X	X	X	X

28) Napiši, koliko si bil-a star-a, ko si (če si) PRVIČ storil-a katero od spodaj naštetih stvari? (Obkroži samo en x v vsaki vrsti.)

	Nikoli	10 let ali manj	11 let	12 let	13 let	14 let
a) Pokadil-a prvo cigareto.	X	X	X	X	X	X
b) Redno kadil-a vsak dan.	X	X	X	X	X	X
c) Popil-a kozarec alkoholne pijače.	X	X	X	X	X	X
d) Bil-a opit-a od alkoholnih pijač.	X	X	X	X	X	X
e) Poskusil-a marihuano ali hašiš.	X	X	X	X	X	X
f) Poskusil-a vdihavati hlape, da bi bil-a zadet-a.	X	X	X	X	X	X
g) Poskusil-a pomirjevala ali sedative (ki mi jih NI predpisal zdravnik)	X	X	X	X	X	X
h) Poskusil-a krek.	X	X	X	X	X	X
i) Poskusil-a kokain.	X	X	X	X	X	X
j) Poskusil-a relevin.	X	X	X	X	X	X
k) Poskusil-a heroin.	X	X	X	X	X	X
l) Poskusil-a ekstazi.	X	X	X	X	X	X

m) Poskusil-a gobice.	X	X	X	X	X	X
n) Poskusil-a GHB.	X	X	X	X	X	X
o) Poskusil-a alkohol skupaj s tabletami.	X	X	X	X	X	X

29) Če si že kdaj vzela drogo, ki je naštetá v vprašanju 27, me zanima, kako si dobila to drogo?

(Obkroži en odgovor.)

- 1) Še nikoli nisem poskusil-a nobene od drog, ki so našteté v vprašanju 27.
- 2) Dal-a mi jo je starejši brat ali sestra.
- 3) Dal-a mi jo je prijatelj-ica, fant oziroma dekle, ki je starejši-a od mene.
- 4) Dal-a mi jo je znanec-ka.
- 5) Delili smo si jo v skupini prijateljev.
- 6) Kupil-a sem jo pri prijatelju-ici.
- 7) Kupil-a sem jo od neznanca.
- 8) Dal mi jo je eden od staršev.
- 9) Vzela sem jo doma brez dovoljenja staršev.
- 10) Nič od naštetega. Prosim, da napišeš, kako si jo dobila: _____

30) Zakaj si vzela to drogo? (Obkroži vse ustrezne odgovore.)

- 1) Še nikoli nisem vzela nobene od drog, ki so našteté v vprašanju 27.
- 1) Želela sem biti zadeta.
- 1) Nisem hotela biti drugačen-a kot ostali v skupini.
- 1) Nič nisem imela za početi.
- 1) Iz radovednosti.
- 1) Želela sem pozabiti svoje probleme.
- 1) Iz drugih razlogov. Opiši: _____

31) Kje po tvojem mnenju bi zlahka kupila marihuano ali hašiš, če bi to hotela? (Obkroži vse ustrezne odgovore.)

- 1) Ne vem za nobeno tako mesto.
- 1) Na ulici, v parku, na igrišču.
- 1) V šoli.
- 1) V diskoteki, lokalu.
- 1) Pri dilerju doma.
- 1) Drugje. Opiši: _____

32) Kaj meniš, kako težko bi si priskrbel-a našteté droge, če bi si jih zaželela-a? (Obkroži samo en x v vsaki vrsti.)

	Nemogoče	Zelo težko	Precej težko	Precej lahko	Zelo lahko	Ne vem
a) Cigarete	X	X	X	X	X	X
b) Pivo	X	X	X	X	X	X
c) Vino	X	X	X	X	X	X
d) Žgano pijačo	X	X	X	X	X	X
e) Marihuano ali hašiš	X	X	X	X	X	X
f) LSD (trip)	X	X	X	X	X	X
g) Pomirjevala ali sedative	X	X	X	X	X	X
h) Krek	X	X	X	X	X	X
i) Kokain	X	X	X	X	X	X

j) Ekstazi	X	X	X	X	X	X
k) Heroin	X	X	X	X	X	X
l) Gobice	X	X	X	X	X	X
m) GHB	X	X	X	X	X	X
n) Snov za vdihavanje hlapov (npr. lepilo)	X	X	X	X	X	X

33) Kaj meniš, v kolikšni meri prekomerno pitje alkoholnih pijač vpliva na naslednje probleme?
(Obkroži samo en x v vsaki vrsti.)

	Da, zelo	Da, kar precej	Da, malo	Ne
a) Prometne nezgode.	X	X	X	X
b) Druge nezgode.	X	X	X	X
c) Nasilni kriminal.	X	X	X	X
d) Družinski problemi.	X	X	X	X
e) Problemi z zdravjem.	X	X	X	X
f) Problemi v medosebnih odnosih.	X	X	X	X
g) Denarne težave.	X	X	X	X

34) Ali kdo od tvojih starejših bratov ali sester... (Obkroži samo en x v vsaki vrsti.)

	Da	Ne	Ne vem	Nimam starejših bratov/sester
a) kadi cigarete.	X	X	X	X
b) pije alkoholne pijače (pivo, vino, žgane pijače).	X	X	X	X
c) se napije.	X	X	X	X
d) kadi marihuano.	X	X	X	X
e) jemlje pomirjevala ali sedative (ki jih ni predpisal zdravnik).	X	X	X	X
f) jemlje ekstazi.	X	X	X	X

35) Koliko o uživanju alkohola in ostalih drog vedo tvoji starši? (Obkroži en odgovor.)

- 1) Starši za uživanje ne vedo.
- 2) Starši za uživanje vedo, vendar se ne odzovejo.
- 3) Nekaj sumijo, a se pustijo prepričati, da je vse v redu.
- 4) Vedo, da nekaj jemljem, a ne vedo kaj.
- 5) O drogah ne vedo kaj dosti, ter o tem ne znajo vprašati in se pogovarjati.
- 6) S starši se o tem veliko pogovarjamo.
- 7) Občasno mi 'težijo'.
- 8) Alkohola in drog ne uživam.

36) Kateri od naštetih ljudi živijo skupaj s teboj v istem gospodinjstvu? (Označi vse ljudi, s katerimi živiš v skupnem gospodinjstvu.)

- 1) Živim sam-a.
- 1) Oče.
- 1) Očim.
- 1) Mati.
- 1) Mačeha.
- 1) Brat(i) in/ali sestra(e).
- 1) Stari starš(i).
- 1) Drug(i) sorodnik(i).
- 1) Ljudje, s katerimi nisem v sorodu.

37) Pred teboj so trditve, ki se nanašajo na tvoja splošna občutja do sebe. (Obkroži samo en x v vsaki vrsti.)

	Popolnoma se strinjam	Strinjam se	Ne strinjam se	Sploh se ne strinjam
a) Gledano v celoti sem zadovoljen-a s sabo.	X	X	X	X
b) Včasih mislim, da nisem za nič.	X	X	X	X
c) Čutim, da imam vrsto dobrih lastnosti.	X	X	X	X
d) Sposoben-a sem narediti stvari enako uspešno kot večina drugih ljudi.	X	X	X	X
e) Čutim, da ni veliko tega, na kar bi bil-a lahko ponosen-a.	X	X	X	X
f) Včasih se čutim popolnoma nekoristnega-o.	X	X	X	X
g) Čutim, da sem vreden-a vsaj toliko kot drugi ljudje.	X	X	X	X
h) Rad-a bi imel-a več samospoštovanja.	X	X	X	X
i) Pravzaprav se mi zdi, da sem zguba.	X	X	X	X
j) Imam pozitivno stališče do sebe.	X	X	X	X

Hvala za sodelovanje!

PRILOGA B: Društva v občini Bled

V blejski občini so trenutno registrirana sledeča športna, mladinska in planinska društva:

Odbojarski klub Bled, Veslaški klub Bled, Smučarski klub Bled, Tekaško smučarski klub, Kolesarski klub Bled, Športno društvo Gorje, ŠD - KKNL Bled, Tenis klub Bled, SBC – športno društvo Bled, Drsalno društvo Labod, Hokejski klub Bled – mlade kategorije, Hokejski klub Bled – člani, Hokejsko drsalni klub Bled, Mini golf Bled, Športno društvo gostinsko turističnih delavcev, Društvo za podvodne dejavnosti Bled, Ribiško društvo Bled, Prva jakostna Gorje, Športno društvo Zasip, Rafting klub Extrem Bled, Golf klub Bled, Športno društvo Bled 92, Nogometni klub Bled, Poključki rod Gorje, Društvo za raziskovanje jam Bled, Športno- kulturno društvo Hwazarje, Seniorsko golf društvo, Planinsko društvo Bled, Planinsko društvo Gorje, Društvo podeželske mladine Gorje, Klub študentov Bled, Čolnarsko združenje Pletna, Zveza društev upokojencev občin Bled, Bohinj in Radovljica, Društvo upokojencev Bled, Društvo upokojencev Gorje, Društvo upokojencev Zasip, KO Rdečega križa Zasip, KO Rdečega križa Gorje, KO Rdečega križa Bled, KO Rdečega križa Bohinjska Bela, Lovska družina Bled..

Ter sledeča kulturna in ostala društva: Oktet LIP Bled, Kulturno društvo Gorje, Pevsko društvo Blejski odmev, Pevski zbor Pletna Bled, KD - Jedretič Ribno, Kulturno umetniško društvo Bled, Kulturno društvo Zasip, Godba Gorje, KUD Bohinjska Bela, Društvo ljubiteljev Triglava in triglavske likovne dejavnosti, Blejski plesni studio, Društvo prijateljev baleta Bled, Foto klub Triglavski narodni park, Društvo žena in deklet na vasi, Zgodovinsko društvo Bled 1004, Berembereš-berimo skupaj, Društvo za razvoj umetnosti Bled, Društvo kulturni hram.

Vir: Občina Bled, Oddelek za gospodarstvo in družbene dejavnosti, Marjana Burja.